

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE – AVRUPA BİRLİĞİ MÜZAKERE
SÜRECİNE TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM
KOMİSYONU’NUN ETKİLERİ

Muhammet DOĞAN

Danışman
Doç.Dr. İbrahim Alper ARISOY

İZMİR - 2019

TEZ ONAY SAYFASI



YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye – Avrupa Birliği Müzakere Sürecine TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu’nun Etkileri” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/07/2019

Muhammet DOĞAN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye – Avrupa Birliği Müzakere Sürecine TBMM Avrupa Birliği Uyum

Komisyonu’nun Etkileri

Muhammet DOĞAN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Avrupa Birliği Anabilim Dalı

Avrupa Birliği Programı

Birçok dönüm noktasının olduğu Türkiye-AB İlişkilerinde, TBMM’nin 22. Döneminde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu’nun kurulması ilişkilerde önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada AB Uyum Komisyonu’nun amacı, kuruluş süreci, kuruluş amacı, görev ve yetkileri üzerine odaklanılmış, komisyonun çalışma usul ve esasları incelenmiştir.

TBMM AB Uyum Komisyonu'nun kuruluşundan (2003) 2018 yılına kadar Türkiye-AB müzakere sürecinde oynadığı kilit rolün ne olduğunu ortaya koymak için AB Uyum Komisyonu’nun faaliyetleri, raporları ve komisyon faaliyetlerinin AB İlerleme raporlarına yansımaları noktalarında çalışma derinleştirilmiştir. Çalışmada 22. 23. 24 ve 26. dönem TBMM faaliyetlerine odaklanılmıştır. TBMM’nin 25. Döneminde komisyonlar kurulmadığı için tezin kapsamına alınmamıştır.

Çalışmada yöntem olarak nitel yöntemler seçilmiş ve araştırmanın dataları ikincil veri kaynaklarından elde edilmiştir. TBMM’nin ve T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı’nın konu ile ilgili kaynakları araştırmada ana veriler olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Türkiye- AB İlişkileri, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Demokratikleşme, Uyum Yasaları.

ABSTRACT

Master's Thesis

Effects of Turkish Grand National Assembly European Union Harmonization Committee on Negotiation Process Between Turkey and European Union

Muhammet DOĞAN

Dokuz Eylül University

Institute of Social Sciences

Department of European Union

European Union Program

There is a number of turning points in Turkey- European Union (EU) relations in the history. The establishment of EU Harmonization Committee in the 22nd Turkish Grand National Assembly (TGNA) is one of those key points. In this study, the establishment, purpose, scope and duties of this institution are analyzed.

In order to show the importance of EU Harmonization Committee in the negotiations between Turkey and EU, the study is concentrated on the committee reports and its activities. However, the thesis is limited with the actions of this committee in the 22nd 23rd 24th and 26th parliamentary terms. Here it should be noted that the 25th term is not included since it was not established.

For this thesis qualitative methods are utilized and mainly secondary sources are used. Also the primary sources of the thesis cover the documents published by Turkish Grand National Assembly and Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs Directorate European Union Affairs.

Keywords: European Union Harmonization Committee, Turkey-EU Relations, Grand National Assembly of Turkey, Democratization, Harmonization of Laws.

**TÜRKİYE – AVRUPA BİRLİĞİ MÜZAKERE SÜRECİNE TBMM AVRUPA
BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU’NUN ETKİLERİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN TARİHÇESİ VE
ORTAKLIK YAPISI**

1.1.TÜRKİYE – AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN TARİHÇESİ	5
1.2. ORTAKLIK İLİŞKİSİNİN KURULUŞU	7
1.3. ORTAKLIK KURUMLARI	11
1.3.1. Ortaklık Konseyi	12
1.3.2. Ortaklık Komitesi	13
1.3.3. Karma Parlamento Komisyonu (KPK)	17
1.3.4. Gümrük İşbirliği Komitesi (GİK)	17
1.3.5. Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK)	18
1.3.6. Karma İstişare Komitesi (KİK)	19

İKİNCİ BÖLÜM
TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN KURULUŞ SÜRECİ
VE KANUNU

2.1. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KURULUŞ ÖNCESİ GENEL KONJONKTÜR	20
2.2. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN KURULUŞ KANUNU TEKLİFİ	22
2.3. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KURULUŞ KANUNUNUN DAYANDIRILDIĞI GEREKÇE	23
2.4. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONUN KURULUŞ KANUNU İLE İLGİLİ ANAYASA KOMİSYONU RAPORU	26
2.5. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KURULUŞ KANUNU	28
2.5.1. Amaç ve Kapsam	29
2.5.2. Komisyonun Kuruluşu	30
2.5.3. Komisyonun Görevleri	31
2.5.4. Komisyonun Yetkileri	33
2.5.5. Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları	33
2.6. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONUN GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ	34
2.7. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN AB İLERLEME RAPORUNA YANSIMASI	38
2.8. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN KURULUŞU İLE İLGİLİ BASININ YAKLAŞIMI	39
2.9. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KANUNU DEĞİŞİKLİK TEKLİFİ	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU’NUN YAPISI, ÇALIŞMA
SİSTEMATİĞİ VE FAALİYETLERİ

3.1. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU’NUN ÜYE PROFİLİ VE ANALİZİ	44
3.1.1. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem Üye Profili	44
3.1.2. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 23. Dönem Üye Profili	47
3.1.3. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 24.Dönem Üye Profili	48
3.1.4. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 26.Dönem Üye Profili	49
3.2. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU’NUN ÇALIŞMA SİSTEMİ	51
3.3. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU’NUN DEĞERLENDİRME RAPORLARI VE FAALİYETLERİ	52
3.3.1. Müzakere Süreci Öncesi Komisyon Çalışmaları	52
3.3.2. Uyum Paketlerinin Kapsamı ve Önemi	55
3.3.3. Uyum Paketleriyle İlgili Komisyonun Çalışmaları ve Yasal Mevzuatların Düzenlenmesi Açısından Komisyonun Önemi	64
3.3.3.1. 22. Dönem Çalışmaları	64
3.3.3.2. 23. Dönem Çalışmaları	67
3.3.3.3. 24. Dönem Çalışmaları	71
3.3.3.4. 25. Dönem Çalışmaları	73
3.3.3.5. 26. Dönem Çalışmaları	73
3.4. MÜZAKERE SÜRECİ, KOMİSYONUN SÜREÇTEKİ MİSYONU, ÖNEMİ VE SÜRECE ETKİSİ	81
3.5. KOMİSYONA YAPILAN ZİYARETLER VE KOMİSYONUN YURTDIŞI ZİYARETLERİ	89
SONUÇ	98
KAYNAKÇA	102
EKLER	

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
KPK	Karma Parlamento Komisyonu
GİK	Gümrük İşbirliği Komitesi
GBOK	Gümrük Birliği Ortak Komitesi
KİK	Karma İstişare Komitesi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
DTP	Demokratik Toplum Partisi
DSP	Demokratik Sol Parti
BDP	Barış ve Demokrasi Partisi
HDP	Halkların Demokratik Partisi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem Üye Profili	s.45
Tablo 2 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 23. Dönem Üye Profili	s.47
Tablo 3 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 24. Dönem Üye Profili	s.48
Tablo 4 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 26. Dönem Üye Profili	s.50
Tablo 5 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem Raporları	s.65
Tablo 6 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 23. Dönem Raporları	s.67
Tablo 7 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 24. Dönem Raporları	s.71
Tablo 8 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 26. Dönem Raporları	s.73
Tablo 9 : Türkiye'nin Avrupa Birliği Müzakere Sürecindeki İlerlemesi	s.82
Tablo 10 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna Büyükelçilik Düzeyinde Gerçekleştirilen Ziyaretler	s.91
Tablo 11 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'nun Yurtdışı Ziyaretleri ve Toplantıları	s.94

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklığının Üç Dönemi	s.9
Şekil 2: Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Kurumları	s.11
Şekil 3: Ortaklık Komitesi'ne Bağlı Alt Komiteler	s.15
Şekil 4: Avrupa Birliği Sürecinde Kabul Edilen Uyum Paketleri	s.56
Şekil 5: Birinci ve İkinci Uyum Paketlerinin İçeriği	s.57
Şekil 6: Üçüncü ve Dördüncü Uyum Paketlerinin İçeriği	s.58
Şekil 7: Beşinci ve Altıncı Uyum Paketlerinin İçeriği	s.59
Şekil 8: Yedinci ve Sekizinci Uyum Paketlerinin İçeriği	s.61
Şekil 9: Uyum Paketleri Dışında Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerine Uyum Sağlamak İçin Attığı Adımlar	s.63
Şekil 10: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna Havale Edilen Teklif ve Tasarıların Genel Başlıkları	s.79
Şekil 11: Muhalefet Şerhleri ve Karşıt Oyların Ana Ekseni	s.80
Şekil 12: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun Müzakerelerdeki Rolü ve Önemi	s.85
Şekil 13: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Rapor Sayıları	s.86
Şekil 14: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun Görevleri	s.88
Şekil 15: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'na Büyükelçilik Düzeyinde Gerçekleştirilen Ziyaretler	s.90
Şekil 16: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'nun Yurt Dışı Ziyaretleri ve Toplantıları	s.97

EKLER LİSTESİ

EK 1: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu Teklifi	ek s. 1
EK 2: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu	ek s. 10



GİRİŞ

Ankara Antlaşması ile başlayan Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, Türkiye'nin çağdaşlaşma yolunda attığı önemli adımlardan olmuştur. AK Parti'nin iktidara geldiği 2002 yılından itibaren hızla geliştirilen stratejilerle Avrupa Birliği müzakere sürecine girilmiştir. Öyle ki ülkemizde 29 Haziran 2011 yılında kurulan Avrupa Birliği Bakanlığı sürecin doğrudan takipçisi olmuş, üye ülke olabilme konusunda ciddi çalışmalarda bulunmuştur. Ancak süreç 24 Kasım 2016 tarihinde müzakerelerin son bulmasıyla tıkanmıştır.

Avrupa Birliği Bakanlığı'nın yapmış olduğu çalışmalarda çeşitli stratejiler belirlenmiştir. Buna göre *“strateji temel olarak, reform sürecine hız katarak her alanda AB standartlarına ulaşmayı, müzakere başlıklarında atılacak öncelikli adımları belirlemeyi ve bölgesel ve küresel sınamalar karşısında Avrupa mimarisinin inşasında Türkiye-AB birlikteliğinin anlamını ve potansiyelini gözler önüne serecek güçlü bir iletişimi öne çıkarmayı hedeflemektedir”*.¹

Avrupa Birliği Bakanlığı kurulmadan önce, TBMM AB Uyum Komisyonu sürecin hız kazanmasındaki en etkili birimlerden birisi olmuştur. Bu çalışmada AB Uyum Komisyonu ve çalışmaları odak alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı TBMM AB Uyum Komisyonu'nun Türkiye'nin AB'ye katılım sürecine ilişkin gelişmelere olan etkisini irdelemektir. Ayrıca komisyonun temel görevleri arasında yer alan “AB'deki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda TBMM'yi bilgilendirmek ve istenildiğinde Meclis'e sunulan kanun tasarısı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin, AB mevzuatına uygunluğunu incelemek” gibi çalışmaları inceleyerek bunların Türkiye - AB müzakere sürecine etkilerini analiz etmektir.

Araştırmanın Önemi:

Türkiye'nin yasama organı olan TBMM'nin konu ile ilgili temel çalışma organı olan AB Uyum Komisyonu'nun, Türkiye'nin en önemli dış politika meselelerinden birini teşkil eden AB ile müzakere sürecine yönelik perspektifini ve

¹ Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye'nin Yeni Avrupa Birliği Stratejisi, 2016, s.6, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiyenin_yeni_ab_stratejisi.pdf>, (03.07.2019)

etkilerini değerlendirebilmek, çalışmamızı diğer çalışmalardan ayıran önemli bir husustur.

Buna göre çalışmanın birinci bölümünde Avrupa Birliği tarihsel süreç içerisinde değerlendirildikten sonra, Türkiye-AB ortaklığının kurumsal yapısı ortaklık ilişkisinin kuruluşu ile açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre, Hazırlık (1964-1972), Geçiş (1973-1986), Son Dönem (1986-?) olmak üzere üç dönem esas alınmıştır.

Ardından Türkiye-AB ilişkileri kapsamında ortaklık ilişkilerinin sağlıklı ilerleyebilmesi ve sorunların çözümünün etkili bir şekilde sağlanabilmesi için ortaklık kurumları saptanmış ve bu kurumlar tez kapsamında yapısal ve işlevsel olarak incelenmiştir. Bu bakımdan Türkiye-AB ilişkilerinin işlerliği için kilit rol oynayan ortaklık kurumları; Ortaklık Konseyi, Ortaklık Komitesi, Türkiye – AB Karma Parlamento Komisyonu (KPK), Karma İştişare Komitesi (KİK), Gümrük İşbirliği Komitesi (GİK), Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK) şeklinde açıklanmıştır.

İkinci blmde AB Uyum Komisyonu’nun kuruluş süreci, amacı, görev ve yetkileri üzerinde durulmuş, komisyonun çalışma usul ve esasları incelenmiştir. TBMM AB Uyum Komisyonu’nun kuruluşundan bugüne, Türkiye-AB ilişkileri doğrultusunda oynadığı kilit rolün ne olduğunu vurgulamak amacıyla, AB Uyum Komisyonu’nun kuruluş kanununun genel kurul görüşmeleri ve komisyon faaliyetlerinin AB ilerleme raporlarına yansımaları hususlarında derinlemesine bir analiz yapılmıştır.

Çalışmanın nc Bölümünde AB Uyum Komisyonu’nun ye profili detaylı bir şekilde aktarılmıştır. 22., 23., 24., ve 26. dönemler ile tez sınırlandırılmış, söz konusu dönemlerde, komisyonun yapısal analizi, vekil profilleri dikkate alınarak ortaya konulmuştur. 25. Dönemde hükümet kurulamadığı için komisyon oluşturulamamıştır. Doğal olarak bu dönem çalışmanın kapsamına dahil edilememiştir.

Bunun yanı sıra AB Uyum Komisyonu’nun Türkiye-AB ilişkileri üzerine etkilerinin analiz edildiği bu blmde, Komisyonun değerlendirme raporları ve faaliyetleri detaylı olarak incelenmiştir. 22. 23. 24. ve 26. dönemlerde komisyon raporları incelenmiş ve bu raporların içerikleri, söz konusu raporlarda AB Uyum

Komisyonu'nun almış olduğu kararlar, tavsiye niteliğinde vermiş olduğu bilgiler, detaylı bir şekilde irdelenmeye çalışılmıştır. AB Uyum Komisyonu'na sevk edilen teklif ve tasarılar genel başlıklar halinde özetlenerek komisyonun hangi konular üzerine odaklandığı ayrıca tespit edilen önemli bir nokta olmuştur.

AB Uyum Komisyonu'nun görevleri göz önünde bulundurularak, komisyona yapılan ziyaretler ve komisyonun yapmış olduğu ziyaretler çalışma içerisinde değerlendirilmiştir.

Ezcümle tez kapsamında verilen tüm bilgiler doğrultusunda AB Uyum Komisyonu'nun Türkiye-AB ilişkilerindeki rolü, önemi, müzakerelerdeki kilit rolü ve Türkiye'nin AB üyeliği sürecindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma Soruları

TBMM'de hemen her konu ile ilgili komisyonların varlığı herkes tarafından bilinen bir gerçekliktir. Bu komisyonların işleyiş ve etkilerinin incelenmesi ise bir gerekliliktir. Bu gereklilikten yola çıkarak, çalışma kapsamında TBMM AB Uyum Komisyonu spesifik olarak incelenen komisyon olmuştur. Araştırma'nın temel sorusu: *TBMM AB Uyum Komisyonu'nun Türkiye-AB müzakere sürecine nasıl bir etkisi olmuştur?* Araştırmanın temel sorusunun cevabına ulaşmak amacıyla oluşturulan alt araştırma sorularımız şu şekildedir:

- TBMM AB Uyum Komisyonu nasıl ve hangi gerekçelerle ortaya çıkmıştır?
- TBMM AB Uyum Komisyonu'nda hangi aktörler etkin bir rol üstlenmiştir?
- İktidar Partisinin ve muhalefet partilerinin tutumu nasıl olmuştur?
- Komisyon, AB müzakere sürecinde hangi faaliyetleri yerine getirmiştir?
- Türkiye'nin AB müzakere sürecinde ilerlemesinde katkı sağlamış mıdır?
- AB Uyum Komisyonu yasama faaliyetlerinde etkili olmuş mudur?

Çalışmanın çıkış noktası olan araştırma soruları bu şekilde olmakla birlikte çalışma kapsamında bu sorulara cevap aranmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma bir sosyal durumu araştırdığı için nitel yöntemleri kullanılmıştır. Nitel yöntemler bilgi toplama açısından rakamlardan çok kelimelere ve sözel olgulara odaklanmaktadır ve karmaşık olan sosyal olayları ve derinlemesine analiz etmektedir.² Nitel yöntemler bize aynı zamanda olayları genelleme imkanı da sunmaktadır.

² J. Sallaz, Qualitative Method in Sociological Research, 2014, Oxford Publication

Daha da özelde Vaka İncelemesi (Case Study), nitel yöntemler içinde bu çalışma için en uygun yöntemdir. Zira bu yöntem sosyal olaylar içinde özel bir duruma veya gruba odaklanmaktadır.³ Ayrıca bu yöntem nasıl, neden ve ne zaman sorularına odaklanmaktadır.⁴ Böylelikle Vaka İncelemesinin amacının, belirli koşulların ayrıntılarını ve somut değerlendirmelerini oluşturmaktır.

Bu tezde Türkiye-AB ilişkilerinde spesifik bir zamana ve kurumu odaklanılmıştır. TBMM çatısı altındaki AB Uyum Komisyonu'nun belirlenen zaman aralığında yaptığı faaliyetler ve bu faaliyetlerin genel anlamıyla Türkiye-AB ilişkilerine etkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Zaman Aralığı olarak 2003-2018 yılları ele alınmıştır. Bu tarihler komisyonun kuruluş tarihi olan 19 Nisan 2003 yılı ve 26. Dönemin bittiği 24 Haziran 2018 tarihlerini ifade etmektedir.

Veri Toplama

Avrupa birliği konusu bilimsel olarak pek çok açıdan değerlendirilmiştir. Bu çalışma da bunlar değerlendirilerek, tezin alt yapısının hazırlanmasında etkili olmuştur. Araştırma da bilimsel materyaller ikincil veri kaynaklarından elde edilmiştir. Bu nokta da kapsamlı bir literatür taraması yapılarak çalışma için materyaller toplanmıştır.

Konuyla doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olan birimlerden veriler elde edilmiştir. TBMM tutanakları, AB Uyum Komisyonu Faaliyet Raporları ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı verileri kullanılmıştır. Bunun yanında AB Uyum Komisyonu ile ilgili basında çıkan haberler incelenmiştir.

³ A. Bryman, Social Research Methods, 2012, Oxford University Press

⁴ Baxter and Jack, Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers, 2008, Qualitative Report 13 (4)

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN TARİHÇESİ VE ORTAKLIK YAPISI

Bu bölümde, Türkiye - Avrupa Birliği ilişkileri tarihçesi, ortaklık ilişkisinin kuruluş süreci ve ortaklık kurumları konuları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Türkiye ve AB ilişkisinde dönüm noktalarına ve AB Uyum Komisyonu kurulmasından önce ortaklık kurumlarının ne şekilde çalıştığı anlatılmıştır.

1.1. TÜRKİYE – AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN TARİHÇESİ

1950’li yıllardan bu yana Avrupa Ekonomi Topluluğu’nun (AET) üyesi olmak için çeşitli politikalar üreten Türkiye, 1959 yılında “Ortak Üyelik” başvurusunda bulunmuştur. Türkiye- AET arasında dört yıl gibi bir sürede görüşmeler yürütülmüş ve taraflar arasında 12 Eylül 1963 yılında Ankara Anlaşması imzalanmış ve bu anlaşma Aralık 1964’te yürürlüğe girmiştir.⁵ Bu süreçte Türkiye’de yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, sık sık hükümet değişimlerinin yaşanması ve devamında ortaya çıkan ekonomik sorunlar Türkiye’nin AB’nin gerisinde kalmasının en önemli nedenleri arasında gösterilebilir. 1960 ihtilali, 1971 Muhtırası, 1980 yılında yaşanan askeri darbe Türkiye’de söz konusu yıllarda siyasi ve ekonomik konjonktürün sıkıntılı olduğu dönemlere işaret etmektedir. Tüm bu gelişmeler Türkiye’yi AB’ye üyelik sürecinde yerine getirilmesi gereken koşullar konusunda sıkıntıya sokmuştur.

Türkiye’nin AB’ye üyelik sürecinde karşılarındaki ilk engeli 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi oluşturmaktadır. Başbakan Adnan Menderes, Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu’nun idam edildiği bu süreçte demokrasinin zedelendiği AET-Türkiye ilişkilerinin dondurulması gerektiği uluslararası arenada dile getirilmiştir. Türkiye’de siyasi erkin böyle bir durumla karşı karşıya kalması demokratik hak ve özgürlüklere aykırı bir durum oluşturduğundan ikili ilişkilerin kesintiye uğradığı bir

⁵ Süleyman Yaman Koçak . Ankara Anlaşması'ndan Müzakerelere Avrupa Birliği Mali Yardımları, *Yönetim ve Ekonomi*, 2009, 133-146.

dönem yaşanmıştır. Ancak başvurunun yapıldığı 1959 yılından ortaklık anlaşmasının imzalandığı 1963 yılına kadar Türkiye-AET arasında toplam on görüşme gerçekleştirilmiştir.⁶ Bu dönemde topluluğa üye devletler Türkiye'nin ortak üye taleplerine karşı durmuş ve ekonomik nedenleri gerekçe göstererek Türkiye'nin topluluk içinde bulunmasını uygun görmediklerini dile getirmişlerdir. Ancak burada Batı Almanya, bu fikirlerden hariç tutulabilir. Nitekim 12 Eylül 1963 tarihinde, Ankara'da Federal Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve AET temsilcileriyle Türkiye arasında imzalanan Ankara Anlaşması ile Türkiye, AT'ye ortak üye olmuştur.

Bu anlaşmanın imzalanmasındaki temel amaç Gümrük Birliği'nin oluşturulması olarak gösterilebilir. Türkiye'nin Gümrük Birliği vasıtasıyla AB pazarına girişi üç aşamada planlanmıştır. Bu aşamalardan ilkinin hazırlık dönemi, ikincisini geçiş dönemi, üçüncüsünü ise nihai aşama oluşturmaktadır.⁷ Bu protokol ile birlikte uygulamaya konulan geçiş sürecinde küresel ekonomide yaşananlar sürecin istenildiği şekilde yönetilememesine neden olmuştur. 1970'li yıllarda yaşanan Petrol krizi, Türkiye'de cari açık sorunun baş göstermesine sebep olmuştur. Dolayısıyla bu süreçte Türkiye- AT ilişkilerinin küresel ekonomide yaşanan bu gelişmelerden etkilenecek zayıflamıştır.

Bunun yanında Türkiye'de yönetime gelen koalisyon hükümetlerinin başarısızlıkları ve Kıbrıs sorunu, sürecin gidişatını etkileyen sorunlar arasında gelmektedir. 1974 Kıbrıs Harekatı ve beraberinde uygulanan ABD ambargosu Türkiye ekonomisinin birtakım sorunlarla karşılaşmasına neden olmuştur.⁸ 1980 yılına doğru ikili ilişkilerde normalleşme sinyalleri alınmış olsa da 12 Eylül 1980 yılında Türkiye'de gerçekleşen askeri darbe, AET ile ilişkilerin dondurulmasına sebebiyet vermiş ve Türkiye-AET ilişkilerinin 1986 yılında ancak başlayabilmiştir.⁹ Üçüncü dönem olan son dönem ise, 1 Ocak 1996'da yürürlüğe konan Gümrük Birliği ile başlamıştır. Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türkiye AB arasında işlenmiş gıda ve endüstri ürünleri ticaretinde gümrük vergileri ve kotaları

⁶ İlhan Tekeli ve Selim İlkin, Türkiye ve Avrupa Topluluğu, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1993, s. 123

⁷ Bu süreçler bir sonraki bölümde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

⁸ Rıdvan Karluk, Avrupa Birliği ve Türkiye, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2007, s. 673.

⁹ Haydar Çakmak, Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri, Platin Yayınları, Ankara, 2007, s. 111.

kaldırılmış, Türkiye'nin ithalat ve ihracatındaki artışla birlikte dış ticaret hacminde yükseliş görülmüştür.¹⁰

13 Aralık 1997'de Lüksemburg'ta AB Zirve Toplantısı gerçekleştirilmiş, bu zirvede hazırlanan "Reflection Paper" adlı bildiri kapsamında Türkiye ve AB ikili ilişkilerinin Gümrük Birliği kapsamında geliştirilmesi gerektiğine ve Türkiye'ye mali yardımlar konusuna dikkat çekilmiştir. Türkiye'nin belirli ekonomik ve siyasi nedenlerden dolayı aday olamayacağı ve bu konunun yeni bir kapsamda değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim zirve sonunda 35 maddelik bir talep listesi hazırlanmıştır. Bu talepler arasında Kopenhag kriterlerine tam olarak uyulması, Yunanistan ile problemlerin giderilmesi, ekonomik ve siyasi reformların hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi, insan hakları konusunda belirli hususların yerine getirilmesi ve GKRY üyelik müzakerelerine Türkiye'nin de katılmasının sağlanması bu kapsamda ortaya çıkan sorunların BM kararları çerçevesinde çözüme ulaştırılması yer almaktadır.

1998 yılında Londra'da bir araya gelen Avrupa Konferansı'nda tarım, sanayi, ve hizmet alanında iş birliğinin artırılması önerilmesine rağmen Türkiye'nin bu teklifi kabul etmediği görülmektedir. Türkiye buna gerekçe olarak AB tarafından dayatılan talepleri göstermiş ve bu talepler kaldırılmadığı sürede AB ile ilişkilerin askıya alındığı yönünde tepki göstermiştir. 1999 yılında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin Kopenhag kriterlerini tam anlamıyla gerçekleştirmediği ancak diğer alanlarda sağlanan gelişmeler neticesinde aday ülke ilan edilebileceği önerilmiştir.¹¹ Bu kapsamda 1999 yılında Helsinki'de AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde bu öneriler kabul edilmiş ve bu sayede ikili ilişkilerin olumlu bir seyre ulaştığı gözlemlenmiştir.

1.2. ORTAKLIK İLİŞKİSİNİN KURULUŞU

Türkiye - Avrupa Birliği (AB) ortaklık ilişkileri Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile imzalanan Ankara Antlaşması'na dayanmaktadır. Birinci ve İkinci Dünya

¹⁰ Serdar Palabıyık ve Ali Yıldız, Avrupa Birliği, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 67.

¹¹ Sevda Kurul, Türkiye- AB İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar Bağlamında Uludağ Üniversitesi Öğrencilerinin AB Algısı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2018, s. 29.

Savaşları sonrası devletlerarasında yaşanan gruplaşmaların artması ve Yunanistan'ın, AET'ye katılabilmek için 15 Temmuz 1959'da resmen başvuruda bulunması üzerine Türkiye de 31 Temmuz 1959'da AET'ye üyelik başvurusu yapmıştır. Türkiye'nin AET'ye dâhil olma isteğinin iki nedeni bulunmaktadır; (i) Türkiye'nin uzun dönemde, Batı Avrupa'da kurulabilecek siyasal bir birliğin dışında kalmak istememesi, (ii) Gümrük Birliği'nde Yunanistan'a verilecek ticari tavizlerden yoksun kalmamaktır.¹²

Türkiye'nin AET ilişkileri, üyelik müzakerelerinin 28 Eylül 1959'da başlamasıyla resmiyet kazanmıştır. Dört yıl süren müzakere süreci sonucunda üyelik talebi, Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyelik için yeterli olmaması gerekçesiyle geri çevrilmiştir.¹³ Bunun yerine tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak Ankara Antlaşması 12 Eylül 1963'te imzalanmış ve 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir. Antlaşmaya göre:

- Türkiye – AET ortaklık ilişkisi, Gümrük Birliği ilkesine dayalı olacaktır.
- Zararlarının karşılanması amacıyla Türkiye'ye 200 milyon dolarlık yardım yapılacaktır.
- Türkiye, AET'ye karşı gümrüklerini 12 ve 24 yıllık süreler içerisinde sıfırlayacaktır.
- Nihai hedef, topluluğa tam üyeliktir.¹⁴

Ankara Antlaşması'nın 2'inci maddesinde ortaklık ilişkisinin amacı, *“Karşılıklı çıkarlar çerçevesinde ve Türkiye'nin ekonomik durumu da gözetilerek, taraflar arasında ekonomik ve ticari ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmek suretiyle, Türkiye'nin mümkün olduğu kadar Topluluğa yakınlaşması ve nihayetinde bir üyeliğin gerçekleşmesidir”* şeklinde açıklanmıştır.¹⁵

Ankara Antlaşması, Türkiye'nin diğer AET üyeleri gibi topluluğa dâhil olmasını ele alması fakat ortaklık ilişkileriyle ilgili somut düzenlemeler getirmemiş olması

¹² Mehmet A. ÖZER, Avrupa Birliği'ne Tam Üyeliğin Eşiğinde Türkiye, Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2009, 16.1, s. 92.

¹³ Mehmet A. Birand, Türkiye'nin Ortak Pazar Macerası 1959-1985, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1990, s. 55.

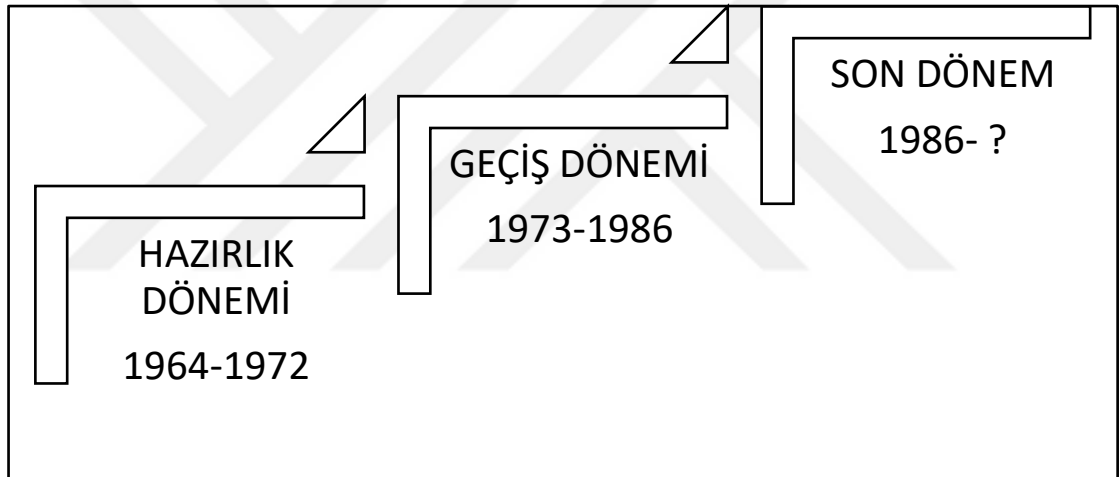
¹⁴ S. Kemal YAZGIÇ, *Avrupa Birliği*, İnsan Yayınları, 2005, s. 65.

¹⁵ T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında bir Ortaklık Yaratan Anlaşma (Ankara Antlaşması), 12.09.1963, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-avrupa-ekonomik-toplulugu-arasinda-bir-ortaklik-yaratan-anlasma-_ankara-anlasmasi_-12-eylul-1963-.tr.mfa, (01.01.2019).

nedeniyle bir çerçeve antlaşması niteliğinde olup, Yunanistan'ın 1961'de imzaladığı Atina Antlaşması ile aynı özellikleri taşımaktadır.¹⁶

Antlaşmanın 28'inci maddesi ile Türkiye'nin tam üyelik yolu açılmaktadır. Bu hükme göre âkit tarafların, Türkiye'nin topluluğa katılma olanağını incelemeleri için topluluğu kuran antlaşmadan doğan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenilebileceği gösterilmelidir. Özellikle Türkiye ile topluluğun üye devletleri arasındaki mevcut ekonomik gelişmişlik farkını vurgulayan bu hüküm çerçevesinde ortaklık rejiminin hazırlık, geçiş ve son dönem olmak üzere üç evreden geçerek gerçekleşeceği kararlaştırılmıştır.¹⁷ Antlaşma uyarınca Türkiye – AET ortaklığının 3 dönemi şu şekilde özetlenebilir:

Şekil 1: Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklığının Üç Dönemi



Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

a) Hazırlık Dönemi: Ortaklık rejiminin ilk evresini oluşturan hazırlık döneminin esas amacı, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimini sağlaması ve topluluğa üye devletlerarasındaki ekonomik farklılıkların ortadan kaldırması olarak öngörülmüştür. Bu dönem içerisinde Türkiye herhangi bir yükümlülük altına girmemekle birlikte bazı ekonomik yardım ve imtiyazlar elde etmiştir. Tüm bunlara rağmen; süresi esas itibarıyla beş yıl olarak planlanan hazırlık sürecinde beklenen sosyo-ekonomik katkı elde edilememiştir. Bu nedenle başlangıçta beş yıl olarak

¹⁶ Erol Manisalı, Hayatım Avrupa, Truva Yayınlar, İstanbul, 2006, s. 33.

¹⁷ Hacı Can, Türkiye - Avrupa Topluluğu Ortaklık İlişkisinin Hukuki Çerçevesi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:3, No:1 (Güz: 2003), s. 23.

belirlenen bu süre Geçici Protokol'de¹⁸ öngörülen usullere uygun şekilde uzatılarak dokuz yıla uzatılmış ve 31 Aralık 1972'de sona ermiştir.¹⁹

b) Geçiş Dönemi: Hazırlık döneminin sona ermesiyle birlikte 23 Kasım 1970'de imzalanan ve 1 Ocak 1973'de yürürlüğe giren Katma Protokol ile geçiş döneminin hükümleri ve tarafların üstleneceği yükümlülükler belirlenmiştir. Bir uygulama anlaşması niteliği taşıyan, Katma Protokol'de işçilerin karşılıklı olarak serbest dolaşımının sağlanması, tarım ürünlerinde giderek genişleyecek tercihli ticaret rejiminin uygulanması, taraflar arasında hizmetlerin serbest dolaşım süreçlerinin başlatılması ve Gümrük Birliği'nin aşamalı olarak yerleştirilmesi hedeflenmiştir. Özellikle Gümrük Birliği hedefinin gerçekleştirilmesi için AET, 1973 yılından itibaren Gümrük Birliği'nin kapsadığı sanayi mallarını Türkiye lehine sıfırlamış, Türkiye de üzerine düşen indirimleri 1978 yılına kadar gerçekleştirmiştir. Ancak Türkiye, 1970'li yıllarda içinde bulunduğu ekonomik krizler ve siyasi karışıklıklar nedeniyle Katma Protokol'den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirememiştir. Bu nedenle 1978 yılı itibariyle yapılması gereken gümrük indirimlerinin dondurulması talep edilmiştir.²⁰ Bu durum 16 Eylül 1986 tarihinde Brüksel'de yapılan ortaklık toplantısına kadar devam etmiş ve toplantıda alınan kararlar sonucunda Türkiye – AB ilişkileri yeniden işlerlik kazanmıştır.²¹

c) Son Dönem: Ortaklık rejiminin üçüncü aşaması olan son dönem ise tam Gümrük Birliği'ne dayanmaktadır. Aynı zamanda anlaşma taraflarının ekonomileri ve sosyal politikaları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesini gerekli kılan bu dönem, diğer dönemlerin aksine Ankara Antlaşması'nda düzenlenmemiş ve dönemin süresinin uzunluğu da ifade edilmemiştir.²²

Ankara Antlaşması'nın süreklilik arz eden bir hukuki ilişki yaratması nedeniyle ortaklığın kurumsal olarak yapılandırılması gerekmiştir. Bu nedenle antlaşmanın 6'ncı maddesinde, ortaklık rejiminin uygulanması ve gelişmesini sağlamak amacıyla tarafların bir araya gelebileceği bir Ortaklık Konseyi kurulması

¹⁸ Topluluk üyesi devletler, Geçici Protokol gereğince Türkiye'den ülkelere yapılacak tütün, üzüm, kuru incir, fındık, turuncgiller, şarap, dokuma ve su ürünleri için belli kotalarda gümrük indirimi uygulamışlardır.

¹⁹ Can, s. 24.

²⁰ Sanem Baykal ve Tuğrul Arat, AB'yle İlişkiler, Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt II, Baskın Oran (ed.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 326.

²¹ Özer, s. 93.

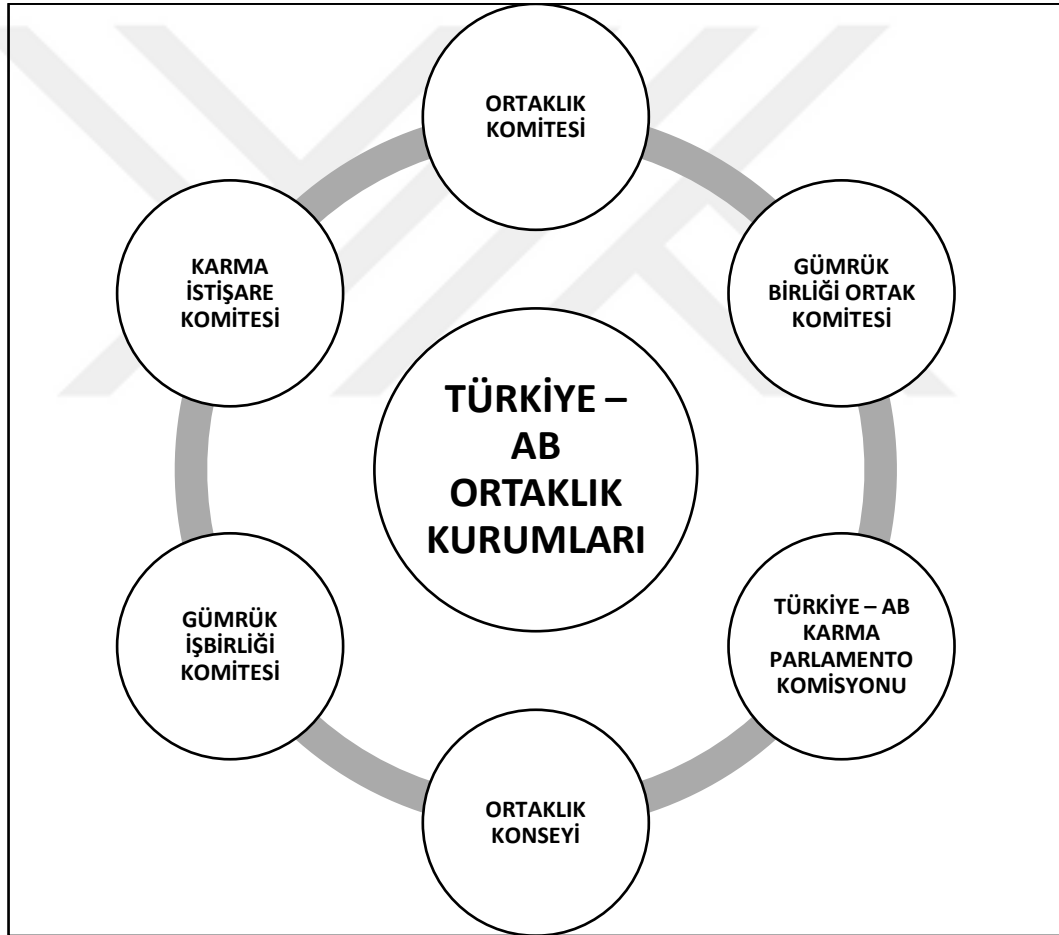
²² Seha L. Meray, Uluslararası Hukuk Ve Uluslararası Örgütler, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1978, s.307.

öngörülmüştür. Bunun yanı sıra ortaklık faaliyetlerinin iyi yürütülmesi için gerekli işbirliği ve devamlılığını sağlayacak komitelerin kurulmasına da imkân tanınmıştır.²³

1.3. ORTAKLIK KURUMLARI

Ortaklık ilişkisinin sağlıklı işleyebilmesi ve sorunların çözümünün etkili bir şekilde sağlanabilmesini amaçlayan ortaklık kurumları Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2: Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Kurumları



Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

Türkiye-AB ilişkilerinin işlerliği için kilit rol oynayan ortaklık kurumları; Ortaklık Konseyi, Ortaklık Komitesi, Türkiye – AB Karma Parlamento Komisyonu

²³ Can, s. 24.

(KPK), Karma İstişare Komitesi (KİK), Gümrük İşbirliği Komitesi (GİK), Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK) şeklinde sıralanabilir.

1.3.1. Ortaklık Konseyi

Ankara Anlaşması'nın 6'ncı maddesinde düzenlenen Ortaklık Konseyi, yetkileri çerçevesince Türkiye – AB ortaklık ilişkilerine siyasi ve ekonomik olarak yön veren en yetkili ortaklık kurumudur.²⁴ Konsey, çalışmalarını Brüksel'de bulunan ve sürekli yönetim organı durumunda olan Ortaklık Komitesi aracılığıyla yürütmektedir. Konseyin temsilcileri Türk hükümet üyeleri, üye devletler temsilcileri ile topluluğun Konsey ve Komisyon üyelerinden oluşmaktadır. Bu üyeler içtüzüğün öngördüğü şartlarla kendilerini temsil ettirebilmektedirler.

Ortaklık Konseyi Başkanlığı, Türkiye veya topluluk temsilcilerinden biri tarafından, altı aylık süre içinde dönüşümlü olarak yapılmaktadır. Çalışma biçimi ve koşullarını hazırladığı iç tüzükte belirleyen konsey, anlaşmada belirtilen haller dâhilinde karar almak için her altı ayda en az bir kez bakanlar veya büyükelçiler düzeyinde toplanmaktadır.

Ankara Antlaşması'nda belirtilen; Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınması, hayat standartlarının yükseltilmesi, taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin aralıksız ve dengeli olarak güçlendirilmesi gibi amaçların gerçekleştirilmesi için anlaşmanın öngördüğü durumlarda Ortaklık Konseyi'nin karar yetkisi bulunmaktadır. Bu kararlar oybirliğiyle alınmakta ve tarafların birer oy hakkı bulunmaktadır. Verilen kararların uygulanmasında ise iki taraf da gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.²⁵

Konsey, anlaşmanın hedefleri çerçevesince ortaklık rejimi sonuçlarını belirli aralıklarla incelemekte ve anlaşmanın yorumu ve uygulanması hakkında taraflar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözümü konusunda da görev almaktadır. Konsey söz konusu uyuşmazlıkları alacağı bir kararla ya da Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'na veya mevcut herhangi bir başka yargı merciine başvurarak çözüme kavuşturabilmektedir. Uyuşmazlık hakkındaki konsey kararı veya mahkeme hükmü,

²⁴ Can, s. 38.

²⁵ T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma, 12.09.1963, https://www.ab.gov.tr/files/ardb/ankara_anlasmasi.pdf, (07.01.2019).

tarafları her açıdan bağlar ve taraflar bunun gereklerini kendi iç hukuklarında yerine getirmek zorundadırlar.²⁶ Kararın muhatabı bir âkit taraf veya her iki âkit taraf da olabilir. Çünkü konsey kararları her iki âkit tarafa yükümlülükler getirmek mecburiyetinde değildir.

Ortaklık Konseyi'nin karar alma yetkisi Ankara Antlaşması'nın 22'inci maddesinin 3'üncü bendinde genişletilmiştir. Bu hükme göre, geçiş döneminin başlaması ile ortaklık rejiminin gerçekleşmesi yolunda, anlaşma amaçlarından birine ulaşmak için, akit taraflar ortak bir davranışı gerekli görüldüğü takdirde, anlaşma bunun için gerekli davranış yetkisini öngörmese bile, Ortaklık Konseyi uygun kararları alacaktır. Bu madde ile sınırlı yetki prensibi önemli derecede yumuşatılarak, konseye şartlı bir genel yetki verilmiştir.²⁷

Ankara Antlaşması'nın 24'üncü maddesinin 3'üncü bendine göre; Ortaklık Konseyi, görevlerinde kendisine yardım edebilecek her komiteyi ve özellikle anlaşmanın iyi yürütülmesi için gerekli işbirliği devamlılığını sağlayacak herhangi bir komiteyi kurabilecektir. Kurulmasına karar verilen bu komitelerin görev ve yetkilerini de Ortaklık Konseyi tespit etmektedir.

1.3.2. Ortaklık Komitesi

Ortaklık Konseyi'nin 3/64 sayılı kararıyla kurulan Ortaklık Komitesi, Ortaklık Konseyi'ne yardımcı nitelikte bir organdır. Ortaklık Komitesi'nin amacı, Türkiye – AB ortaklık işbirliğinin devamlılığını sağlamak, Ortaklık Konseyi'nin gündemini hazırlamak ve Ortaklık Konseyi'nin vereceği talimatlara uygun olarak, teknik sorunlara ilişkin incelemeler yapmaktır.²⁸

Ortaklık Komitesi, üye devlet temsilcileri, AB Konseyi ve Avrupa Komisyonu ile Türkiye'den gelen teknik uzmanlardan oluşmaktadır. Ankara Antlaşması'nda düzenlenen, konuların uygulanmasını sağlamak, bu konular dâhilinde ortaya çıkan sorunları tespit etmek, konseye çözüm önerileri sunmak

²⁶ Can, s. 38.

²⁷ Can, s. 41.

²⁸ T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma, 12.09.1963, https://www.ab.gov.tr/files/ardb/ankara_anlasmasi.pdf, (07.01.2019).

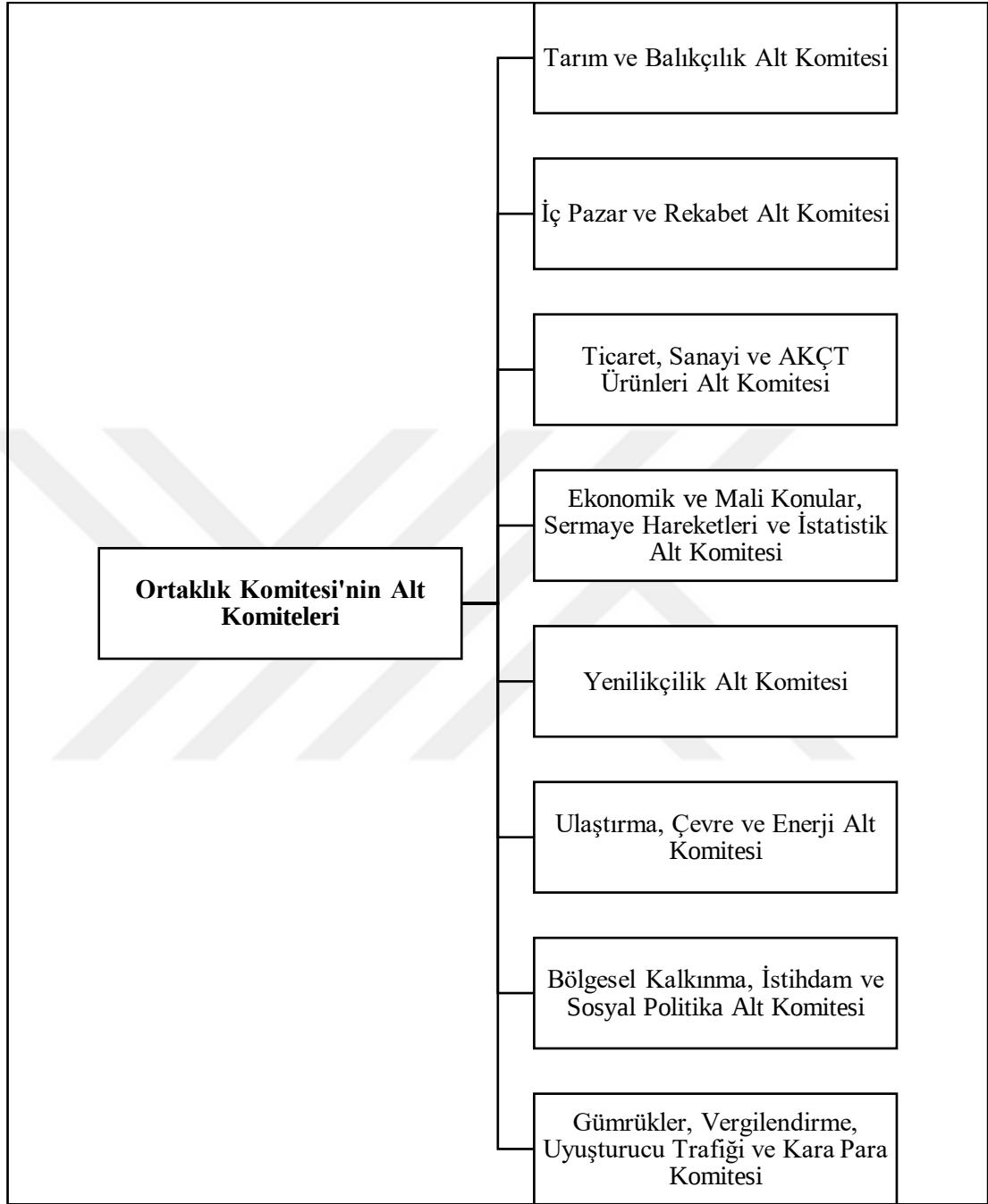
komitenin başlıca görevleridir. Komitenin görevleri çerçevesinde hazırladığı raporlar, oylama yapılmaksızın doğrudan Ortaklık Konseyi'ne sunulmaktadır.²⁹

Ortaklık Komitesi'ne yardımcı olmak ve ortaklığın mevzuatın yaklaştırılması konularındaki gelişmeleri izlemek amacıyla, 1 Nisan 2000 tarihli 3/2000 sayılı Ortaklık Konseyi kararıyla Ortaklık Komitesi'ne bağlı 8 adet alt komite kurulmuştur. Söz konusu karar uyarınca kurulan bu komiteler belgede belirtilen alanlar itibarıyla Ortaklık Anlaşması'nın ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nin önceliklerinin uygulanmasını incelemektedir. Komitelerin karar alma yetkisi bulunmamakta, sadece sorumluluk alanına giren konulara yönelik önerilerde bulunabilmektedir. Bu alt komiteler ve sorumluluk alanlarına giren konular şu şekilde sıralanabilir:³⁰

²⁹ Can, s. 42.

³⁰ İktisadi Kalkınma Vakfı, Alt Komiteler, <https://oldweb.ikv.org.tr/pdfs/adayliksureci2.pdf>, (12.01.2019).

Şekil 3: Ortaklık Komitesi'ne Bağlı Alt Komiteler



Kaynak: T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Web Sitesi, https://www.ab.gov.tr/_273.html, (12.04.2019).

1) Tarım ve Balıkçılık Alt Komitesi: Tarımsal İşbirliği ve Kırsal Kalkınma, Bitki ve Hayvan Sağlığı, Gümrük Birliği Ortaklık Komitesi Konuları

Dışında Kalan, Tarım, Balıkçılık ve İşlenmiş Tarım Ürünlerinin Ticareti İçin Uygulanacak Mevzuat.

2) **İç Pazar ve Rekabet Alt Komitesi:** Malların Serbest, Kamu Alımları, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, Şirketler Hukuku, Medeni Hukuk, Muhasebe ve Elektronik Ticaret, Tüketicinin Korunması, Rekabet ve Devlet Yardımları, Hizmetler, Verilerin Korunması, Kişilerin Serbest Dolaşımı, Yerleşme Hakkı ve Hizmet Sunumu, Türkiye'nin Topluluk Programlarına Katılımı.

3) **Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri Alt Komitesi:** Ticaret Konuları, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Ürünleri, Yatırım Destekleri, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Türkiye'nin Topluluk KOBİ Programlarına Katılımı, Sanayi Politikası ve İşbirliği, Turizm.

4) **Ekonomik ve Mali Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik Alt Komitesi:** Ekonomik ve Parasal Konular, Cari Ödemeler ve Sermaye Hareketleri, Mali Sektör Reformu, İstatistik.

5) **Yenilikçilik Alt Komitesi:** Eğitim, Mesleki Eğitim, Gençlik Politikaları, Türkiye'nin Topluluk Programlarına Katılımı, Bilim, Araştırma ve Teknolojik Geliştirme ve Türkiye'nin Programlara Katılımı, Telekomünikasyon ve Enformasyon Teknolojileri, Kültürel İşbirliği ve Görsel-İşitsel Politika, Türkiye'nin Topluluk Programlarına Katılımı.

6) **Ulaştırma, Çevre ve Enerji Alt Komitesi:** Ulaştırma, Çevre ve Türkiye'nin İlgili Topluluk Programlarına Katılımı, Enerji (Nükleer Güvenlik Dâhil), Türkiye'nin İlgili Topluluk Programlarına Katılımı.

7) **Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika Alt Komitesi:** İş Piyasası Politikaları, Aktif İstihdam Tedbirleri, İş Hukuku, Sosyal Diyalog, Kamu Sağlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği, Kadın Erkek Eşitliği, Özürlü İnsanların Sorunları, Ayrımcılıkla Mücadele, Bölgesel Kalkınma Politikaları.

8) **Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Trafiği ve Kara Para Komitesi:** Gümrük İşbirliği, Dolaylı Vergilendirme, Vergi Alanında Türkiye'nin Topluluk Programlarına Katılımı, Kara Para Aklama, Uyuşturucu, Hesap Kontrolü ve Mali Kontrol.

1.3.3. Karma Parlamento Komisyonu (KPK)

Karma Parlamento Komisyonu, 14 Mayıs 1965 tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı, 22 Haziran tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ve 14 Temmuz 1965 tarihli Cumhuriyet Senatosu kararı çerçevesinde 27 Temmuz 1965 tarihli Türkiye-AET Ortaklık Konseyi kararına dayanarak kurulmuştur.

Türkiye-Avrupa Birliği ortaklığının demokratik denetim organı olan Karma Parlamento Komisyonu, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin konularda görevlidir. Aynı zamanda komisyon, 3 Ekim 2005 tarihli Hükümetler arası Konferans ile başlayan katılım müzakerelerinin, mevcut tüm ikili ilişkilerin ve Ortaklık Konseyi kararlarının takip edilmesi, analizi ve değerlendirilmesiyle görevlidir. Ayrıca komisyon, Avrupa Parlamentosu ve Türkiye'nin verdiği yetkiler içerisinde ortaklık ilişkileri kapsamına giren bütün konuları inceleyebilmektedir.³¹

Karma Parlamento Komisyonu, yılda iki kez yaptığı toplantılarda, Ortaklık Konseyi tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporlarını incelemekte, ortaklık ilişkisiyle ilgili konularda görüş alışverişinde bulunmakta ve Ortaklık Konseyi'ne tavsiyeler sunmaktadır. Gümrük Birliği'nin tamamlanmasından önce düzensiz olan bu toplantılar, birliğin tamamlanmasından itibaren düzenli olarak gerçekleşmektedir. Toplantıların öncelikli gündemi, Türkiye-AB ilişkilerinin siyasi boyutu ve Gümrük Birliği'nin işleyişidir.³²

1.3.4. Gümrük İşbirliği Komitesi (GİK)

15 Aralık 1969 tarihli 2/69 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile kurulan Gümrük İşbirliği Komitesi, Ortaklık Komitesine bağlı olarak kurulan teknik bir komitedir. Bu komite üye devletlerin gümrük uzmanları, Avrupa Komisyonu birimlerinin gümrük sorunlarıyla ilgili memurlar ve Türk gümrük uzmanlarından oluşmaktadır. Gümrük İşbirliği Komitesi; Ankara Antlaşması'nın gümrüklerle ilgili hükümlerinin doğru bir şekilde uygulanması amacıyla antlaşma tarafları arasında idari işbirliğini sağlamak

³¹Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonunun İç Tüzüğü, https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/kpk/docs/kpk_ictuzuk.pdf, (12.01.2019).

³² Türkiye – Avrupa Birliği Derneği, Ortaklık Kurumları, <https://turabder.org/turkiye-ab/turkiye-ab-iliskileri/ortaklik-kurumlari>, (12.01.2019).

ve Ortaklık Komitesi'nin gümrük alanında kendisine vereceği diğer görevleri yürütmekle yükümlüdür. Ancak karar alma yetkisine sahip değildir. Komite aynı zamanda bütün çalışmaları hakkında Ortaklık Komitesi'ni düzenli olarak bilgilendirir ve toplantı gündemini önceden konsey aracılığıyla Ortaklık Komitesi'ne gönderir.³³

İlk toplantısını 28 Ekim 1979 tarihinde gerçekleştiren Gümrük İşbirliği Komitesi, Türkiye'de 1980 yılında gerçekleşen askeri darbe nedeniyle 12 Kasım 1982 tarihinde yapılan dokuzuncu toplantıdan itibaren on yıl süreyle toplanamamıştır. 3 Aralık 1992 tarihinde gerçekleşen onuncu toplantı ile bu süreç sona ermiş ve devamında komite Gümrük Birliği'nin tamamlanması sürecinde gümrüklerle ilgili teknik hususları ele alarak Ortaklık Konseyi'ne önemli ölçüde yardım sağlayan bir platform haline gelmiştir.

1.3.5. Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK)

Gümrük Birliği Ortak Komitesi, Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında kurulan Gümrük Birliği uygulamalarının düzenlendiği 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 52'inci maddesi ile kurulmuştur.³⁴ Komitenin bilgi ve görüş alışverişini yürütmek, Ortaklık Konseyi'ne tavsiyelerde bulunmak, Gümrük Birliği'nin gereği gibi işlemlerini sağlamak amacıyla görüşler bildirmek gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca, antlaşma taraflarının 1/95 sayılı kararın uygulanmasıyla ilgili güçlükleri Gümrük Birliği Ortak Komitesi içinde istişare edebilecekleri de öngörülmüştür.

Gümrük Birliği Ortak Komitesi, tarafların temsilcilerinden oluşmaktadır. Komitenin başkanlığı altı aylık sürelerle dönüşümlü olarak topluluk temsilcisi ve Türkiye temsilcisi tarafından yürütülmektedir. Komite kural olarak ayda bir kez, bunun dışında başkanın gerekli görmesi veya taraflardan birinin talebi üzerine de toplanabilmektedir. Aynı zamanda komite, görevlerini yerine getirme sürecinde kendisine yardım etmek üzere alt komiteler ve çalışma grupları kurulmasına karar verebilir.³⁵

³³ İŞKUR, Gümrük İşbirliği Komitesi, <https://media.iskur.gov.tr/15280/gumruk-isbirligi-komitesi.pdf>, (14.01.2019).

³⁴ İktisadi Kalkınma Vakfı, Ortaklık Kurumları, <https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=37> (14.01.2019).

³⁵ AT-Türkiye Gümrük Birliği Ortak Komitesi, <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FCC3C09840526EB729>, (14.01.2019).

1.3.6. Karma İstişare Komitesi (KİK)

Ankara Anlaşması'nın, Avrupa Topluluğu ile Türkiye arasında ekonomik ve sosyal alandaki işbirliğinin ve temasların kolaylaştırılmasını öngören 27'nci maddesi uyarınca kurulan Karma İstişare Komitesi, 16 Kasım 1995 tarihinde oluşturulmuştur. Yılda üç kez toplanan komite, Avrupa Ekonomik Sosyal Komitesinden 18 üye ve Türkiye'deki örgütlü sivil toplumu temsil eden 18 üyeden oluşmaktadır. Üyeler arasında çalışanlar, işverenler ve diğer ilgili grupların temsilcileri bulunmaktadır. Komitenin başkanlık görevini ise, Avrupa ve Türkiye kanadı üyelerinden belirlenen iki eş-başkan yerine getirmektedir. Taraflar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi ve sosyal-ekonomik diyalogun kurumsallaşmasını amaçlayan komitenin Türkiye sekreterliği Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB) tarafından yürütülmektedir.³⁶

³⁶TOBB, Türkiye – AB Karma İstişare Komitesi (KİK), <https://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Sayfalar/Kik.html>, (14.01.2019).

İKİNCİ BÖLÜM

TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN KURULUŞ SÜRECİ VE KANUNU

Bu bölümde, Türkiye'nin adaylık statüsüne geçişinden sonra ivme kazanan TR-AB ilişkilerine yeni bir boyut kazandıran TBMM AB Uyum Komisyonu'nun kuruluş öncesi genel konjonktür incelenmiştir. Komisyonun kuruluş süreci ve kanunu her aşamasıyla irdelenmiştir.

2.1. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KURULUŞ ÖNCESİ GENEL KONJONKTÜR

1999 yılında Helsinki'de yapılan Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğe adaylığının kabul edilmesiyle Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi ivme kazanmıştır. 1999 yılında Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğe adaylığının kabulü sonrası mevzuat uyumu konusu uzun yıllar Türkiye'nin hem dış politikada hem de iç politikada gündeminin en üst sıralarını meşgul etmiştir. Gerek seçim dönemlerinde siyasi parti vaatleri olsun, gerekse de kurulan hükümetlerin hükümet programları olsun hep bu minvalde şekillenmiştir. 57'inci Hükümet döneminde çıkarılan üç uyum paketi AB sürecini Türkiye'nin ana gündem maddelerinden biri haline getirmiştir.

2001-2002 yıllarında yaşanan ekonomik ve siyasi belirsizlikler sonrası Türkiye erken seçime gitmiş ve o dönem siyasi partiler AB üyeliği konusunu ön planda tutarak, siyasi ve ekonomik belirsizliğin çıkış yolu olarak AB'yi adres göstermişlerdir. Seçimlerden birinci parti olarak çıkacak olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) seçim beyannamesinde AB üyeliği konusuna geniş yer verilmiş ve birçok reformun adresi olarak AB Kopenhag kriterleri gösterilmiştir. Ekonomiden balıkçılığa, denizcilikten telekomünikasyona kadar hemen hemen her konuyu AB normları üzerinden seçim beyannamesine dâhil eden AK Parti'nin seçim beyannamesinin ilk bölümünde yer alan aşağıdaki ifade o dönem AB üyelik konusuna bakış ile ilgili önemli mesajlar vermektedir.

“Partimiz, ülkemizin Avrupa Birliği’ne tam üyeliğini, modernleşme sürecimizin doğal sonucu olarak görmektedir. AB kriterlerinin ekonomik ve siyasi hükümlerinin hayata geçirilmesi, devlet ve toplum olarak birlikte çağdaşlaşmamız yönünde atılacak önemli bir adımdır. Bu kriterlerin, AB üyeliğinden bağımsız olarak düşünüldüğünde bile hayata geçirilmesi kaçınılmazdır.”³⁷

Seçimlerden ana muhalefet partisi olarak çıkan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) de seçimler öncesi yayınlamış olduğu seçim beyannamesinde birçok konu ile ilgili AB’ye atıfta bulunmuştur. CHP seçim beyannamesinde *"Avrupa Birliği üyeliği anlaşmalara dayalı bir hakkımızdır. Biz tarihi ve coğrafyasıyla Avrupa'nın bir parçasıyız. Türkiye'nin üyesi olduğu AB, Türkiye modeli ile toplumsal barışına ve siyasal istikrarına güç ve derinlik kazandıracaktır. CHP, AB üyeliğine bu bilinçle yaklaşmaktadır. Türkiye'nin değerlerine, onuruna sahip çıkarak, Avrupa Birliği içerisinde yer almanın gerektirdiği gayreti kararlılıkla sürdüreceğiz. Bu duyarlılıklar çerçevesinde ülkemizi en kısa sürede AB'ye tam üyeliğe taşıyacağız"*³⁸ şeklindeki ifadelerle AB üyeliğini desteklediğini ve bu bağlamda atılacak adımların yanında olacağını deklare etmiştir. Bu dönemde yüzde 10 barajına takıldığı için parlamento dışında kalan ve AB konusunda sert söylemlere sahip olan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) de AB üyeliği konusunu desteklediğini açıkça beyan etmiştir. MHP seçim beyannamesinde, *"Türkiye'nin temel siyasi hedeflerinden biri olan Avrupa Birliği üyeliğini desteklemektedir. Türkiye Avrupa Birliği'ne onurlu ve hakkaniyetli bir sürecin sonunda üye olacaktır. Ülkemizin üye olabilmesi için AB'nin de gereken dikkat ve hassasiyeti göstermesi, vazgeçilmez bir siyasi sorumluluktur ve ortaklık ahlakının bir gereğidir"*³⁹ ifadelerine yer vermiştir.

57’inci Hükümet ile ivme kazanan AB tam üyelik süreci 58’inci Hükümet ile devam etmiştir. 3 Kasım 2002 seçimleri sonrası kurulan 58’inci Hükümet’in, hükümet programında Avrupa Birliği’ne tam üyelik, ekonomik ve demokratik gelişimin sağlanması bakımından öncelikli olarak yer almıştır. Öte yandan AB’nin

³⁷ Adalet ve Kalkınma Partisi, 2002 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi, s. 24, <<http://www.akparti.org.tr/upload/documents/2002-beyanname.pdf>>, (14.03.2016)

³⁸ cumhuriyet halk partisi, 2002 genel seçimleri seçim beyannamesi, tbmm kütüphanesi, s. 92-93, <<https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/gazeteler/web/kutuphanede%20bulunan%20dijital%20kaynaklar/kıtaplar/siyasi%20parti%20yayınları/200304232%20chp%20secim%20bildirgesi%202002/200304232%20chp%20secim%20bildirgesi%202002.pdf>>, (24.04.2016)

³⁹ milliyetçi hareket partisi, 2002 genel seçimleri seçim beyannamesi, tbmm kütüphanesi, s. 119-120, <https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/gazeteler/web/kutuphanede%20bulunan%20dijital%20kaynaklar/kıtaplar/siyasi%20parti%20yayınları/200300790%20mhp%20secim%20beyannamesi%202002/200300790%20mhp%20secim%20beyannamesi%202002%200000_0124.pdf>, (24.04.2016)

sunduğu ekonomik ve demokratik standartlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler, tam üyelik şartına bağlı olmaksızın destekleneceği ifade edilmiştir.⁴⁰ 58'inci Hükümet'in kurulmasından kısa süre sonra dördüncü uyum paketi çıkarılmış ve ardından TBMM AB Uyum Komisyonu'nun kurulmasıyla ilgili kanun teklifi verilmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi sonrası siyaseten ön plana çıkan AB tam üyeliği konusu, aynı zamanda devlet politikası olarak da sahiplenilmiş, devletin tüm karar alma mekanizmalarınca görüş birliği sağlanmıştır.

2.2. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN KURULUŞ KANUNU TEKLİFİ

26 Mart 2003 günü 29 AK Parti Milletvekili AB Uyum Komisyonu'nun kurulması için kanun teklifi vermişlerdir. Böylelikle AB Uyum Komisyonu'nun kuruluş süreci resmîyet kazanmıştır. Komisyonun kuruluşu genel olarak meclis yasama sistemi içerisinde değerlendirildiğinde hızlı bir şekilde yasalaştığı yorumunda bulunulabilir.

26 Mart 2003'te verilen kanun teklifi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca esas komisyon olarak 29 Mart 2003'te Anayasa Komisyonu'na sevk edilmiştir. Anayasa komisyonunda hızla gündeme alınan teklif, 3 Nisan 2003 günü Anayasa Komisyonu'nda oy birliği ile kabul edilmiş ve muhalefet şerhi olmadan TBMM Genel Kurul'una sevk edilmiştir. Ayrıca TBMM Başkanlık Divanı, her ne kadar tali komisyon olarak Dışişleri Komisyonu'nu belirlemiş olsa da Dışişleri Komisyonu teklif ile ilgili herhangi bir rapor yazmamış ve görüşme yapmamıştır.⁴¹

AK Partili 29 Milletvekilinin vermiş olduğu kanun teklifinde komisyonun adı Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonu şeklindedir fakat komisyon görüşmeleri sırasında yapılan tartışmalar neticesinde komisyonun adının oy birliği ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu olarak değiştirilmesine karar verilmiştir. Bu ismin komisyonun kuruluş amacına daha uygun olduğu belirtilmiştir.⁴²

⁴⁰ türkiye cumhuriyeti 58.hükümet programı, <<https://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hp58.htm>>, (14.03.2016)

⁴¹ Tali komisyonlarca süresi içinde görüş bildirilmemesi; esas komisyonun raporunu hazırlamasına engel değildir. (TBMM İçtüzüğü, Madde 23)

⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyonu Raporu, 22.Dönem, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 111, <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss111m.htm>>, (14.03.2016)

15 Nisan 2003 günü TBMM Genel Kurulu 22'inci dönem, 1'inci Yasama yılı, 66'ıncı Birleşiminde görüşülen kanun teklifi, ana muhalefet partisi olan CHP'nin de desteği ile kabul edilmiş ve 16 Nisan 2003 günü Cumhurbaşkanlığı'na gönderilmiştir. Cumhurbaşkanı kendisine gönderilen kanunu 15 günlük yasal süre dolmadan 2 gün içerisinde onaylamış ve kanun 19 Nisan 2003 günü Resmi Gazete'de yayınlanarak, yürürlüğe girmiştir.

Tek parti hükümetleri döneminde özellikle son yıllarda sıkça tartışma konusu olan kanun teklifi ve kanun tasarısı ayırımı konusu burada da dikkat çekmektedir. AB Uyum Komisyonu'nun kuruluş sürecinde; hükümetin programına aldığı, sıkça dile getirdiği böylece önemli bir konuda kanunun Bakanlar Kurulu'ndan tasarı şeklinde değil de partisine mensup milletvekillerince kanun teklifi olarak verildiği görülmektedir. Bu durum hükümetin bu kanunu sahiplenmemesinden ziyade meclis sistematığı içerisinde daha hızlı yasalaşmasını sağlamak amacıyla olduğu söylenebilir. Hızlı bir şekilde yasalaşan bu teklif ile ilgili hükümetin, ana muhalefet partisinin ve Cumhurbaşkanı'nın görüş birliği içerisinde hareket ettiği ortadadır. Devlet kurumlarının, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik konusunda devlet organlarının o dönem için hem fikir olduğunu açıkça göstermektedir.

2.3. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KURULUŞ KANUNUNUN DAYANDIRILDIĞI GEREKÇE

Bir kanunun hangi amaçla hayata geçirildiğinin anlaşılabilmesi için kanunun öncelikle genel gerekçesine bakılması gerektiği söylenebilir. Çünkü kanun tekliflerinin ilk bölümünde; tasarı veya teklifin hazırlanma nedenini, önerilen düzenlemeyle beklenen yararı, öngörülen hedefi detaylıca aktarılır.⁴³ Kanun tasarı ve teklifleri genel gerekçeleri ile birlikte sunulur. Genel gerekçede, tasarı ve teklifin hazırlanmasını gerektiren genel nedenler açıklanır, madde gerekçelerinde her maddenin düzenleniş nedenleri, kaldırılması, değiştirilmesi veya eklenmesi istenen hükümlerin neler olduğu ve kaldırma, değiştirme veya ekleme sebepleri açıkça

⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kanun Yapım Süreci Sempozyumu, 2011, s. 105 <https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/Kanun_Yapim_Sureci_Sempozyumu/sempozyum.pdf>, (20.03.2016)

belirtilir.⁴⁴ Bu bağlamda AK Parti'nin 22'inci dönemde vermiş olduğu, 2/102 esas numaralı Avrupa Birliği ile İlişkiler Komisyonu Kanunu teklifinin gerekçesi incelendiğinde, 5 bölümden oluştuğu gözlemlenebilir. İlk bölümde Helsinki Zirvesi ile birlikte 40 yıldır istikrarsız bir şekilde devam eden Türkiye-AB ilişkilerinin nihayet olması gereken noktaya geldiği ifade edilerek, bu kapsamda Türkiye'nin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi noktasında yeni bir perspektifle yaklaşım sergilemesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Türkiye'ye adaylık statüsünün verilmesi ve aday ülkeler için katılıma yönelik olarak belirlenmiş çerçeve, Türkiye'nin de AB adaylığı yönündeki uyum çalışmalarını yeni bir boyutta ve genişletilmiş bir perspektifle yeniden yapılandırması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.⁴⁵ Gerekçe metninde ifade edildiği üzere asıl vurgulananın, hayata geçirilmesi gereken Kopenhag Kriterleri olarak bilinen siyasi kriterlerin gerçekleştirilmesi aşamasında TBMM'nin sorumluluk alması ve konunun sadece hükümet kanadıyla değil aynı zamanda parlamento üzerinden de yürütülmesi şeklinde ifade edilmiştir.

Gerekçenin ikinci bölümünde 1999 yılında gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi ile komisyon kanunu teklifinin verildiği zamana kadar geçen sürede Türkiye-AB ilişkilerinde ve AB genişlemesi konusunda yaşananlara değinilmiştir. Helsinki Zirvesi sonrası diğer aday ülkelere olduğu gibi Katılım Ortaklığı Belgesi'nin hazırlandığı, Katılım Ortaklığı Belgesi'nin yasal çerçevesini oluşturan Çerçeve Yönetmeliği'nin kabul edildiği ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nin hayata geçirilmesi konusunda Ulusal Program'ın da Türkiye Cumhuriyeti hükümeti tarafından onaylandığı, tam üyelik yolunda önemli adımlar atıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca AB'nin 10+2 genişlemesine atıfta bulunularak bu ülkelere üyelik ile ilgili verilen tarihler belirtilmiştir. Tüm bu gelişmelerin, siyasî olduğu kadar ekonomik, sosyal ve kurumsal yönden de çok yoğun bir uyum çalışması ve yasama faaliyetini gerektirdiği, diğer üye ve aday ülkelere bakıldığında, bu ülke parlamentolarının AB genişleme-katılım sürecine aktif ve etkin olarak dahil oldukları⁴⁶ görülmektedir.

⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yasama El Kitabı, TBMM Basımevi, Eylül 2011, s. 36 <https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/Yasama_El%20Kitabi.pdf>, (20.03.2016)

⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 1.Yasama Yılı, 2/102 Esas Numaralı Kanun Teklifi Gerekçesi, <<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0102.pdf>>, (20.03.2016)

⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 1.Yasama Yılı, 2/102 Esas Numaralı Kanun Teklifi Gerekçesi, <<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0102.pdf>>, (20.03.2016)

Gerekçenin üçüncü bölümünde mecliste komisyonun kurulmasına dair nedenler sıralanmış ve diğer ülkelerin parlamentolarında benzer komisyonların varlığı ifade edilerek, bu komisyonların işlevleri belirtilmiştir. Diğer aday ülkelerdeki bu komisyonların, mevzuatın uyumlulaştırılması, ekonomik ve sosyal boyutlar, dış politika, ulusal program ve müzakereler, üyelerin ve genel kamuoyunun bilgilendirilmesi yürütme gücünün denetlenmesi, kamuoyunun bilgilendirilmesi, katılım görüşmeleri, eşdeğer parlamento komisyonlarıyla temas, AB içindeki kurumsal değişikliklerin takibi konuları dahil olmak üzere bütünleşmenin tüm veçhelerini kapsadığının⁴⁷ altı çizilmiştir. Bu dönemde 15 üye ülkenin ve 13 aday ülkenin tamamının parlamentolarında benzer komisyonlar bulunmaktadır. Bunun yanında Türkiye'de ise AB'ye katılım noktasındaki işlerin tamamı, yürütme tarafından götürülmektedir. Dolayısıyla yasamanın bu noktada önüne gelen uyum paketleri haricinde herhangi bir çalışma alanı mevcut değildir. Bu konu 21'inci dönem TBMM Başkanlık Divanı'nda gündeme gelmiş ve komisyon kurulması noktasında görüş bildirilmiş olsa da herhangi bir adım atılmamış ve 2003 yılına kadar süreç tamamen yürütme odaklı olarak sürdürülmüştür. Ulusal programın hayata geçirilmesi noktasında çok yoğun bir yasama çalışması yapılması gerektiğinden bahisle bu noktada yasamanın aktif olarak sürece dahil olabilmesi açısından diğer aday ülkelerdeki gibi benzer bir komisyonunun kurulması zorunlu olarak görülmüştür. Ayrıca siyasi bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde TBMM çatısı altında AB ile ilgili kurulacak bir komisyonun Türkiye'nin tüm bileşenleriyle bu konuya verdiği önemi göstereceği de ifade edilmiştir.

Dördüncü bölüm kanunun genel tanımını ortaya koymaktadır. Burada kanun ile komisyona verilen görev alanları belirlenmekte ve genel çerçeve çizilmektedir. Komisyonun görevleri şu şekilde belirtilmektedir: *“Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan, Ulusal Program kapsamındaki kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda görüş bildirmek üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir Avrupa Birliği ile İlişkiler Komisyonu'nun kurulması*

⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 1.Yasama Yılı, 2/102 Esas Numaralı Kanun Teklifi Gerekçesi, < <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2-0102.pdf>>, (20.03.2016)

*öngörülmekte ve bu komisyonun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esasları düzenlenmektedir”.*⁴⁸

Bu bölümde belirtilen komisyonun görev alanlarına ve beşinci bölümde yer alan madde gerekçelerine ilerleyen bölümlerde detaylıca değinilecektir.

2.4. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONUN KURULUŞ KANUNU İLE İLGİLİ ANAYASA KOMİSYONU RAPORU

TBMM'de bulunan ihtisas komisyonları yasama sürecinde önemli bir yer teşkil eder. Komisyonlar, TBMM’de kanunların en ayrıntılı görüşmelerinin yapıldığı yerlerdir.⁴⁹ Meclise sevk edilen kanun tasarıları yahut milletvekillerinin vermiş olduğu kanun teklifleri Başkanlık tarafından incelendikten sonra ilgili olduğu komisyonlara sevk edilir.⁵⁰ Komisyonlar, ilgili kanun teklifleri ile ilgili gündemi, önceden belirlenmiş toplantılar yaparak gerek görüldüğü takdirde kanun teklifi metninde değişikliğe giderler. Değişiklik için yeterli çoğunluk olmadığı takdirde veya komisyon üyelerinin bir kısmınca kanun teklifinin eksik bulunması halinde milletvekilleri iç tüzüğün 42’inci maddesinin kendilerine vermiş olduğu yetki kapsamında komisyon raporuna şerh düşebilirler. Meclis yasama sistemi içerisinde komisyonlar, yasamanın mutfağıdır. Tasarı ve teklifler komisyonlarda olgunlaştırılır, Genel Kurul’da görüşmeye hazır hale getirilir.⁵¹

AK Parti milletvekilleri tarafından meclise sunulan Avrupa Birliği ile İlişkiler Komisyonu Kanun Teklifi, Başkanlıkça esas komisyon olarak Anayasa Komisyonu’na havale edilmiştir. Anayasa Komisyonu’nda yapılan görüşmeler neticesinde rapor hazırlanmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki komisyon toplantılarında eğer muhalefet partilerinin tamamıyla karşı çıktıkları bir kanun tasarısı ya da teklifi görüşülüyor ise muhalefet burada açıkça iradesini ortaya koyarak

⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 1.Yasama Yılı, 2/102 Esas Numaralı Kanun Teklifi Gerekçesi, < <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0102.pdf>>, (20.03.2016)

⁴⁹ Dr. Fahri BAKIRCI, İhtisas Komisyonlarının Yapısı ve Komisyonlarda Yasama Süreci, Yasama Derneği, Kadınlara Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarının Yasama Sürecine Katılımlarının Güçlendirilmesi Semineri, Kasım 2009, Ankara, s. 1

⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü, Madde 23

⁵¹ Yasama Dergisi, Sivil Toplum için Yasama Sürecine Katılım El Kitabı, Yasama Derneği, Ankara, 2011, 2. Baskı, S. 70

bu noktada görüşlerini ifade eder ve en son olarak muhalefet şerhini⁵² rapora ekletir. Ancak genel olarak muhalefesinde olumlu baktığı bir kanun tasarısı ya da teklifi görüşülüyor ise muhalefet burada sadece ilgili maddelerde değişiklik önergesi vererek, düşüncelerini ifade eder. Ancak, bu toplantılarda ortaya koyduğu görüşlerinin tam anlamıyla rapora yansımadığını düşünüyorsa bununla ilgili olarak eksik ya da yanlış bulduğu maddelerle ilgili rapora muhalefet şerhini düşer. Bu bağlamda 111 sıra sayılı Anayasa Komisyonu raporunda bir muhalefet şerhinin bulunmayışından da anlaşıldığı üzere burada muhalefet konumunda olan CHP’li üyelerin komisyon raporuna eklemek isteyip ekleyemedikleri bir bölümün olmadığını da anlıyoruz.

3 Nisan 2003 günü gerçekleştirilen komisyon görüşmelerine, komisyon üyelerinin yanı sıra Avrupa Birliği Genel Sekreteri, Avrupa Birliği Genel Sekreterlik yetkilileri ve Adalet Bakanlığı yetkilileri katılmışlardır.⁵³ Komisyon raporunun başında giriş olarak kanun teklifi ile komisyonun kuruluş, görev, yetki ve çalışma sisteminin düzenlediği belirtilmektedir.

Komisyon raporunda yapılan ilk değerlendirme böyle bir komisyona gerek olup olmadığı konusudur. Ayrıca bu komisyonun mecliste bulunan diğer ihtisas komisyonlarından Dışişleri Komisyonu ile ortaklık kurumlarının başında gelen Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu ile olan ilişkisinin nasıl olacağı ve burada yaşanabilecek yetki karmaşasının önüne geçilmesi gerektiği gündeme getirilmiştir. Bu konu komisyon kurulması ile ilgili verilen kanun teklifi tartışmalarının ana başlığını oluşturmuştur. Yeni kurulacak komisyona verilecek görevlerin arasında yer alan ‘kamuoyu oluşturma görevi’ ise yasama-yürütme ayrımını gündeme getirmiştir. Burada ‘kamuoyu oluşturma’ görevinin yürütmeye ait olduğu, bu durumun yasamanın yürütmenin alanına müdahil olma durumunu doğurabileceği gündeme gelmiştir. AK Parti milletvekilleri -yürütme görevini elinde bulunduran siyasi partinin milletvekilleri- tarafından hazırlanan bir kanun teklifinin

⁵² Komisyon raporunun tümüne veya belli kısımlarına çekimser veya muhalif kalan komisyon üyeleri rapora çekimserlik veya aykırılık görüşlerini eklemek hakkına sahiptirler. Bu üyeler, raporda tasarı veya teklifin hangi maddesine aykırı olduklarını yazmak zorundadırlar. Üyeler, komisyon raporuna katılmakla beraber, raporda yer almayan görüşlerini rapora eklemek hakkına da sahiptirler. Şu kadar ki, bu haklarını Komisyon Başkanının belirleyeceği uygun süre içinde kullanmaları gerekir. (TBMM İçtüzüğü, Madde 19)

⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyon Raporu, 22.Dönem, 1.Yasama Yılı, Sıra sayı 111, <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss111m.htm>>, (27.03.2016)

konu ile ilgili yasamaya böyle bir görev vermesi bu konunun sadece yürütme tarafından üstlenilmeyecek kadar önemli ve toplumun tamamını ilgilendiren bir konu olduğunun göstergesidir.

Mecliste oluşacak AB Uyum Komisyonu'nun mevzuat uyum çalışmalarının hızlandırılması açısından da önemli olduğu ve bu kurumsallaşma sayesinde AB'ye üye ülkelerle paralellik sağlanabileceği ifade edilmiştir. Parti gruplarından komisyona üye olarak verilecek milletvekillerinin İngilizce, Fransızca dillerini bilen ve AB Hukuku'nda ehil kişiler tarafından seçilmesi önerilmiştir. Bu konu bir tavsiye niteliğindedir, bir zorunluluk teşkil etmemektedir.

2.5. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KURULUŞ KANUNU

5 Mart 1973 tarihinde kabul edilen TBMM İçtüzüğü ile TBMM'de 11 ihtisas komisyonunun kurulması öngörülmüştür. Fakat daha sonra yasama ve denetim çalışmalarında duyulan ihtiyaç üzerine bu sayı artırılmış ve yeni komisyonlar kurulmuştur. Kurulan yeni komisyonların birçoğunun, eski komisyonlardan en önemli farkı ise üçüncü kişilerle ilgili çalışma alanlarının bulunmasıdır. İçtüzük sadece TBMM'nin iç işleyişine ilişkin kuralları içerdiğinden üçüncü kişilerle ilgili düzenlemelerin mutlaka kanunla yapılması gerekmektedir. Bu nedenle Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, AB Uyum Komisyonu gibi üçüncü kişilerle ilgili doğrudan çalışma alanı bulunan komisyonlar iç tüzük haricinde ayrı bir kanunla kurulmuştur.⁵⁴ İhtisas komisyonları, iç tüzüğün ve kanunun kendisine verdiği yetki alanında çalışma yürütürler. İhtisas komisyonları, sürekli ve daimi çalışan komisyonlardır.

Bu bağlamda AB Uyum Komisyonu kanununu, benzer şekilde kurulan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu kanunu ile kıyasladığımızda benzer mantık ile hazırlandığını görmekteyiz. AB Uyum Komisyonu kanunu, diğer komisyon kanunlarında olduğu gibi amaç ve kapsam, kuruluş hükümleri, görevleri, yetkileri ve çalışma usul ve esaslarından oluşmaktadır.

AB Uyum Komisyonu kanunu kuruluşundan sonra hiçbir değişikliğe uğramamıştır. Sadece 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği neticesinde zorunlu

⁵⁴ Bakırcı, s. 1.

hale gelen bir değişim gerçekleşmiştir. Bu değişiklikle, genel seçimlerin 5 yıldan 4 yıla düşürölmesi neticesinde iç tüzük ve ilgili komisyon kanunlarında ilgili maddeler tekrar düzenlenmiştir. Komisyon kanununda değişikliğe gidilmesi ile ilgili en ciddi girişim 2006 yılında, AB Uyum Komisyonu'nun ilk başkanı, 22'inci dönem AK Parti Düzce Milletvekili Yaşar Yakış tarafından olmuştur.

2.5.1. Amaç ve Kapsam

Bu madde metni komisyon görüşmeleri sırasında değiştirilmiştir. Ancak bu değişiklik temel bir değişiklik değildir. Değişiklikle sadece teknik birkaç düzenleme yapılmıştır. Bu bağlamda kanun teklifindeki maddenin mantığı ve özü korunmuştur. Ancak burada yapılan değişiklik ile komisyonun yasama görevinin sınırları çizilmiş ve komisyonun 'istem üzerine' ihtisas komisyonlarına görüş sunması vurgulanmıştır. Böylece komisyonun AB müktesebatına uyum konusunda görüş sunabilmesi, TBMM Başkanlığı ya da ihtisas komisyonlarının talebine bağlı kılındığı⁵⁵ açıkça vurgulanmıştır.

Kanunun ilk bölümünde, tek maddede kanunun amacı ve kapsamı belirtilmiştir. Komisyonun amacını ve kapsamını üç ana başlık altında değerlendirebiliriz. Bunlardan birincisi AB'ye katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmektir. İkincisi ise AB'deki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda TBMM'yi bilgilendirme çalışmalarını yürütölmesidir. Üçüncüsü ise istenildiğı takdirde TBMM'ye sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin AB mevzuatına uygunluğunu incelemek ve bu kapsamda ihtisas komisyonlarına görüş sunmaktır. İlerleyen bölümlerde komisyonun yapısı ve çalışma sistemiğı çok daha detaylı incelenecektir. Ancak burada belirtmek gerekir ki komisyonun amaç ve kapsamı belirlenirken genel ifadeler kullanılarak çok geniş bir çalışma alanı oluşturulmuştur. Komisyon bu kapsamda tam anlamıyla çalışmalar yürütmemiş, çok daha dar alanda çalışmalarını sınırlandırmıştır.

Komisyon kurulurken belirlenen amaç ve kapsam incelendiğinde daha çok aday ülke mantığıyla bir çerçeve çizildiğı söylenebilir. 2. ve 3. başlıkta komisyona çizilen alanın her ne kadar tam üyelik dönemini de kapsayabileceğı iddia edilse de

⁵⁵ Havvana Yapıcı Kaya ve Zeynep Duran, Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Üzerine Bir Değerlendirme, Yasama Dergisi, 2012, 20. sayı, s. 88.

hem kanunun gerekçesinden hem de kanun görüşmelerinden anladığımız üzere komisyon kuruluş aşaması tamamen adaylık dönemi düşünülerek hazırlanmıştır. Komisyon kanunun tam üyelik sonrası mutlaka tekrar gözden geçirilmesi ve ciddi bir değişikliğe uğraması gerekmektedir. Bu durumun nedeni yasamanın bu konuda ki eksikliği midir, yoksa AB ile en uzun süre adaylık süreci geçmiş olan ancak hala tam üyelik ile ilgili bir netliğin oluşmaması mıdır? Bu nokta önemli bir tartışma alanıdır.

2.5.2. Komisyonun Kuruluşu

Komisyonun üye sayısını, üye niteliklerini ve yönetimi konusunu belirleyen bu bölüm komisyon yapısını düzenlemektedir. Komisyonun üye sayısı diğer TBMM ihtisas komisyonlarında olduğu gibi içtüzük ile bağlantılı olarak danışma kurulu tarafından belirlenmektedir.⁵⁶ Bu durumun temel nedeni oluşacak parlamento yapısına göre siyasi partilerin milletvekili sayılarının oranlarına göre belirlenebilmesine imkân tanımaktır. Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeleri belirlenirken İngilizce veya Fransızcaı anlama, konuşma ve yazma düzeylerinde iyi bilen, AB hukuku alanında uzman milletvekillerine öncelik tanınır.⁵⁷ Bu ifade kanun teklifinin ilk halinde ayrı bir madde olarak düzenlenmiştir. Ancak komisyon görüşmeleri sırasında ayrı bir madde olarak değerlendirilmesine gerek olmadığı düşünülmüş ve 2.maddenin içine bir fıkra olarak yazılması kararlaştırılmıştır. Burada dikkatimizi çeken bir diğer konu ise teklifin ilk halinde yabancı dil bilme konusu ile ilgili belge şartı konulmasıdır. Bu anayasa gereği pek mümkün görünmemektedir. Çünkü milletvekilleri anayasa gereği eşit haklara sahiplerdir ve seçimle belirlenen komisyon üyeliklerine aday olma noktalarında içtüzük gereği şart konulması uygun değildir. Nitekim teklifin ilk halinde yer alan yabancı dil bilme konusu ile ilgili belge şartı kaldırılmış, sadece tavsiye niteliğinde olacak şekilde düzenlenmiştir.

Komisyonu üye belirlenirken belirli kriterlere sahip olan Milletvekillerine öncelik tanıma durumu ilk defa AB Uyum Komisyonu kanununda yer almıştır. Daha

⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, siyasî parti gruplarının parti grupları toplam sayısı içindeki yüzde oranlarını ve bu oranlara göre her siyasî parti grubuna düşen Başkanlık Divanındaki görev yeri sayısını tespit eder ve Danışma Kuruluna bildirir. (TBMM İçtüzüğü, Madde 11)

⁵⁷ Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu, Madde 2

sonrasında benzer bir durum Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kanununda da gerçekleşmiş, orada da kadın Milletvekillerine ve insan hakları alanında çalışan kişilere öncelik tanınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu durum anayasa gereği bir zorunluluk ifade etmemekte, sadece tavsiye niteliğindedir. Ve siyasi partiler bu tavsiye görüşlere genel itibariyle riayet etmektedirler. Partilerin komisyona üye olarak verdiği Milletvekillerini sonraki bölümlerde daha detaylı inceleyeceğiz. Burada şunu ifade edebiliriz ki partiler genel olarak komisyona yabancı dil bilen milletvekillerini üye olarak vermişlerdir. Ancak AB Hukuku alanında uzman diyebileceğimiz milletvekili çok sınırlı sayıda kalmıştır.

Komisyonun yönetimi kanunla kurulan diğer komisyonlarda⁵⁸ olduğu gibi bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir katipten oluşur. Yönetim seçimi yine diğer komisyonlarda olduğu gibi üyelerinin salt çoğunluğu ve gizli oyla belirlenir.

Bu bölümde, 4 Mayıs 1965 tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı, 22 Haziran ve 14 Temmuz 1965 tarihli, sırasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu kararları 27 Temmuz 1965 tarihli Türkiye-AET Ortaklık Konseyi kararına dayanarak kurulan⁵⁹ ve TBMM'de Uluslararası komisyon olarak görev yapan Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu üyelerinin, AB Uyum Komisyonu üyeleri arasından seçilmesi şartı konulmuştur. Uygulamada AB Uyum Komisyonu ile Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu üye sayısının eşitliği nedeniyle AB Uyum Komisyonu üyesi seçilen herkes aynı zamanda Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonuna da üye seçilmektedir.

2.5.3. Komisyonun Görevleri

Kanun metninde komisyonun görevleri 7 fıkra halinde verilmiştir. Bu 7 fıkranın ilki doğrudan meclisin yasama çalışmaları ile alakalıdır. Komisyonun en temel görevi kanunların yapım aşamasında AB mevzuatına uygunluğunun incelenmesi olarak bilinmektedir. Kamuoyunda ve mecliste komisyonun en bilinen görevi olarak öne çıkan başlık budur. Burada komisyon tali komisyon olarak görev yapmaktadır. Tali komisyonlar, işin kendilerini ilgilendiren yönü veya maddeleri

⁵⁸ Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

⁵⁹ Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu İçtüzüğü, madde 1

üzerinde esas komisyona görüş bildiren komisyonlardır.⁶⁰ Tali komisyonların kararları esas komisyonu bağlamamaktadır, kararları tavsiye niteliğindedir. Ancak tali komisyon kararları esas komisyonlarca genel itibariyle dikkate alınmaktadır.

Komisyonun görevleri arasında verilen diğer 4 fıkra ile komisyona, katılım sürecini izleme ve müzakere etme, her yasama yılı sonunda komisyon faaliyetleri ile ve katılım sürecindeki gelişmelerle ilgili rapor hazırlama, AB'de ki gelişmeler takip etme, gerektiğinde yurt dışı ziyaretlerinde bulunma ve konu ile ilgili meclise bilgilendirme, AB kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ile ilişkileri yürütme görevleri verilmiştir. Ayrıca komisyonun görev tanımları arasında Avrupa Birliğine katılım süreci ile ilgili TBMM'ye gerekli bilgi dokümanları temin etme görevi de bulunmaktadır.

Son fıkra ile komisyona verilen görev, diğer komisyonlardan bir anlamda farklılık arz etmektedir. TBMM'de ilk defa bir ihtisas komisyonuna kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapma görevi verilmiştir. Bu görev daha sonra 2009 yılında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'na da verilmektedir. Verilen bu görev aslında komisyona bir anlamda kamuoyu oluşturma misyonu yüklemektedir. Nitekim komisyon bu alanda aktif bir çalışma yürütmemiştir.

Kanun teklifinin ilk haline bakıldığında bu görev alanına göre daha az ve sınırlı görev verildiğini görüyoruz. Ancak gerek komisyon görüşmeleri sırasında gerekse de genel kurul aşamalarında bu görev alanı tanımının, genel çerçeveyi değiştirmeyecek manada artırıldığını görüyoruz. İktidar partisine ait bir kanun teklifinin, iktidar ve muhalefet partileri tarafından birlikte ve uzlaşarak, görev ve yetki alanının arttırılması aslında tarafların bu konuya samimi yaklaştıklarının önemli bir göstergesidir.

Komisyona çok geniş anlamda bir görev tanımı yapıldığını söyleyebiliriz. Komisyon bu geniş görev tanımına rağmen bir çok konuda inisiyatif almayı tercih etmemiştir. Genel itibariyle tali komisyon olarak yasama çalışmalarında bulunmuş ve bilgilendirme anlamında raporlar hazırlamıştır. Yani yasal olarak imkân tanınmasına rağmen sürecin içerisinde bir aktör olmayı çok fazla tercih etmemiştir. Bunun en temelinde Türkiye'de ki siyasi nedenlerin geldiğini söylemekte bir sakınca

⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, Madde 23

olmadığını düşünüyoruz. Oluşan bu durumun nedenlerine üçüncü bölümde daha detaylı değineceğiz.

2.5.4. Komisyonun Yetkileri

Komisyonla, kanunla kurulan diğer ihtisas komisyonlarında olduğu gibi "görevleri ile ilgili olarak, bakanlıklardan, genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkileri"⁶¹ verilmiştir.

Ayrıca komisyona gerekli olduğu hallerde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurma ve Ankara dışında ve yurt dışında da çalışma imkanları tanınmıştır.

Burada dikkat çeken bir diğer nokta kanun teklifinin ilk halinde yer alan komisyonun, AB katılım süreci veya müzakereler ile ilgili bakanları ve hükümet temsilcilerini çağırıp, bilgi alabilme yetkisi tanıyan ilk fıkranın komisyon görüşmelerinde tamamen metinden çıkarılmasıdır. Bu durum bir geri adım gibi algılansa da normalde çok fazla bir anlam teşkil etmez. Çünkü TBMM İçtüzüğü gereği komisyonlarda hükümeti temsil noktasında bakan veya bakanın görevlendirdiği yüksek dereceli bir bürokrat bulunur.⁶² Bu durum ayrıca meclis çalışma sisteminde bir gelenek haline de gelen bir durumdur. Görüşülen konu ile ilgili bakanlık veya bakanlık bürokrati mutlaka çalışmaları yakından takip eder ve siyasi parti gruplarının sorularına cevap verirler. Bu bağlamda yapılan değişiklik siyasi kaygılardan ziyade teknik bir düzenlemedir.

2.5.5. Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları

TBMM Genel kurulunda ve diğer komisyonlarda olduğu gibi komisyonun toplanması için üye tamsayısının en az üçte bir çoğunluğu ve karar almak için ise katılanların salt çoğunluğu gerekmektedir. Karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye

⁶¹ Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu, Madde 4

⁶² Komisyon toplantılarına Başbakan veya bir bakan katılabilir. Başbakan veya bakan, gerekli görürse, kendi yerine, yüksek dereceli bir kamu görevlisine yazılı temsil yetkisi verebilir. (TBMM İçtüzüğü, Madde 30)

tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamamaktadır. Komisyonun kurulduğu dönem *"Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanmasına yönelik çalışmalar çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları hazırlık ve çalışmalarda iç koordinasyon ve uyumun plan ve programlara uygun olarak yönlendirilmesini ve yürütülmesini sağlamak üzere"*⁶³ görev yapan Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinden görüş alma imkânı verilmiştir.

Komisyonun görev tanımında yer alan, her yasama yılı sonunda katılım süreci ile ilgili gelişmelerle ve komisyonun yıllık faaliyetleri ile ilgili hazırlanan faaliyet ve değerlendirme raporunun, genel kurulda gündeme alınmasını ve üzerinde görüşme açılabilmesine imkân tanınmıştır. Bu raporun Meclis Başkanlığınca, Başbakanlığa ve ilgili bakanlıklara gönderilmesi belirtilmiş, ayrıca kanunda, diğer mali kanunlar ile uyum içerisinde olacak şekilde, harcamalara ve giderlere ilişkin mali hükümler ifade edilmiştir. Bu madde metni ilk kanun teklifindeki halini korumuş, komisyonda ya da genel kurulda herhangi bir değişiklik olmamıştır.

2.6. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONUN GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

3 Nisan 2003 günü Anayasa Komisyonu'nda kabul edilen komisyon kanunu, AK Parti grubunun 15 Nisan 2003 salı günü vermiş olduğu grup önerisi⁶⁴ ile aynı gün içerisinde görüşülerek kabul edilmiştir. AK Parti'nin vermiş olduğu grup önerisine -yani kanunun o gün görüşülmesi teklifine- CHP grubu karşı çıkmış, önerenin reddi yönünde oy kullanmıştır. Ancak AK Parti'nin nicel çokluğu ile önerge kabul edilmiştir. İktidar partisi tarafından verilen kanun teklifinin gündemin ilk sırasına alınmasına yönelik grup önerisine, CHP grubunun olumsuz yönde oy kullanmasının nedeni mevcut kanuna muhalif olmasından kaynaklanmamaktadır. Bunun nedeni meclis iç sisteminde salı günlerinin denetime ayrılması gerektiğinden

⁶³ Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Madde 1

⁶⁴ İçtüzükte Danışma Kurulunun tespitine, teklifine veya görüş bildirmesine bağlanmış olan bütün hallerde, Danışma Kurulu, yapılan ilk çağrıda toplanamaz, oybirliğiyle tespit, teklif yapamaz veya görüş bildiremezse, Meclis Başkanı veya siyasî parti grupları ayrı ayrı, istemlerini doğrudan Genel Kurula sunabilirler. Bu durumda istemin oylanması ilk birleşimin gündemindeki Başkanlık sunuşlarında yer alır ve Genel Kurul işaret oyuyla karar verir. (TBMM İçtüzüğü, Madde 19)

özel gündem önerisiyle denetime ayrılan sürenin kısıtlanmasına karşı çıkılması durumundan kaynaklanmaktadır.

TBMM İçtüzüğü gereği Genel Kurul görüşmelerinde, kanunlar görüşülürken öncelikle kanunun tümü üzerinde görüşmeler yapılır ve oylama işlemine geçilir. Daha sonrasında ise tek tek maddeler ve varsa bunlar üzerine verilmiş önergeler görüşülür. Ancak kanun teklifi yahut tasarısı ile ilgili partiler arası tam bir görüş birliği varsa genelde partiler sadece kanunun tümü üzerinde konu ile ilgili genel görüşlerini ifade ederler. Partiler, maddeler ile önergeler üzerinde söz talebinde bulunmayarak, kanunun hızlı bir şekilde yasalaşmasını sağlarlar. Bu durum mecliste karşılıklı anlayışın ve uyumun göstergesi anlamına gelen, genel bir uygulama haline gelmiştir.

Komisyonun oy birliği ile geçen AB Uyum Komisyonu kanun teklifinde de bu durum gerçekleşmiştir. Kanunun tümü üzerine mecliste grubu bulunan siyasi partiler genel görüşlerini beyan etmişlerdir. Maddeler ve verilen üç önerge üzerine partiler söz talebinde bulunmamış, maddeler doğrudan oy birliği ile kabul edilmiştir. Maddeler üzerinde verilen önergenin bir tanesi CHP tarafından diğeri ise AK Parti tarafından verilmiştir. CHP, 2'inci madde üzerinde vermiş olduğu önergede teklifte 1 olan başkanvekili sayısının 2'ye çıkarılmasını istemiştir. Çünkü burada 2. Başkanvekili pozisyonu meclis aritmetiği gereği CHP'ye düşmektedir. Bu aynı zamanda bundan sonraki dönemlerde de 1 başkanvekilinin her zaman muhalefet partilerine gitmesini de sağlayacaktır. Bu değişiklik teklifi Hükümet, Komisyon ve iktidar partisince olumlu karşılanmış ve değişiklik gerçekleşmiştir. AK Parti'nin 3'üncü madde üzerinde vermiş olduğu önerge ile teknik bir düzenleme yapılmıştır. Komisyonun görevleri arasında bulunan kanun teklifi ya da tasarıların AB mevzuatına uygunluğunun incelenmesi konusunu Meclis Başkanlığının talebi üzerine de gerçekleştirilmesine imkân tanınmıştır. Geçici 1'inci madde de verilen değişiklik önergesi ile de komisyona ilk seçilecek üyelerin, Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyeleri arasından seçilmesine imkân tanınacak şekilde düzenleme yapılması sağlanmıştır. Bu iki değişiklik önergesi de Hükümet ve Komisyon tarafından olumlu karşılanmış, muhalefet partisi tarafından da itiraz edilmeden gerçekleştirilmiştir.

AB Uyum Komisyonu Kanunu'nun Genel Kurul görüşmelerinde ilk sözü CHP Grubu adına İstanbul Milletvekili Mustafa Şükrü Elekdağ almıştır. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlığı ve Büyükelçilik görevlerinde bulunmuş olan Elekdağ, konuşmasının hemen başında Cumhuriyet Halk Partisi olarak bu kanun teklifini desteklediklerini açıklamıştır.⁶⁵ Konuşmasında, komisyon kanunun içeriğine çok fazla değinmeyen Elekdağ, konuşmasının hemen başında Kopenhag zirvesine göre müzakerelerin başlama tarihi olarak verilen 2004 Aralık ayının, Türkiye açısından sıkıntılı bir tarih olduğu dile getirilmiştir. Bunun nedeni olarak ise o tarihten önce Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin tam üyelik vasfını kazanacak olması olduğunu ifade etmiştir. Dünyada üç büyük ticari ve ekonomik blok bulunduğundan bahseden Elekdağ, Türkiye'nin, bunlardan en önemlisi olarak atfettiği AB içerisinde yer alması gerektiğini de sözlerine eklemiştir. Elekdağ'ın konuşmasının son bölümünde dile getirdiği *"Türkiye'nin, muhakkak, coğrafi açıdan kendisine en yakın olan Avrupa Birliği içinde yerini alması lazım. Güzel olan bir şey, şu çatı altındaki 550 milletvekilinin de bu kararlılıkta olması ve bu inancı paylaşması. Bu, zannediyorum ki, bugüne kadar Türkiye'de pek görülmemiş bir durumu yansıtıyor"*⁶⁶ sözleri, o dönem için TBMM'yi oluşturan siyasi yapıların AB tam üyeliği konusuna yaklaşımları ile ilgili önemli bir fikir ortaya koymaktadır.

AB Uyum Komisyonu Kanunu'nun genel kurul görüşmelerinde ikinci konuşmacı olarak AK Parti adına söz alan Düzce Milletvekili Yaşar Yakış olmuştur. Büyükelçilik ve Dışişleri Bakanlığı görevlerinde bulunan Yakış, daha sonra kurulacak olan bu komisyonun ilk başkanı seçilmiştir. Daha teknik bir konuşma yapan Yakış, komisyon konusunda geride olduğumuzu ve AB'ye üye ülkeler arasında ne de aday ülkeler arasında, böyle bir komisyon kurmamış hiçbir ülke parlamentosu kalmadığını⁶⁷ ifade etmiştir. Yakış, kanun teklifi hazırlanırken AB ülkelerinde benzer uygulamaların incelendiğini, komisyonların ülkelere göre farklılık gösterdiğini ve bu bağlamda benzer uygulamalar örnek alınarak Türkiye açısından en

⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, 22. Yasama Dönemi, 12. Cilt, 1. Yasama Yılı, 66. Birleşim, 15 Nisan 2003 Salı,

<https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic?PAGE1=1&PAGE2=1&p4=9245&p5=B>, (17.04.2016)

⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, 15 Nisan 2003 Salı

⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, 15 Nisan 2003 Salı

uygun teklifin hazırlandığını⁶⁸ ifade etmiştir. Türkiye'nin, AB tam üyeliği ile ilgili çok kısa sürede yapması gerektiği çok büyük bir iş yoğunluğu olduğunu ifade eden Yakış, mecliste bulunan dışişleri komisyonun kendi iş yoğunluğunun yanında böyle bir yükün altından kalkabilmesinin mümkün olmadığını belirtmiş ve böyle bir komisyonun kurulmasının zorunluluğundan bahsetmiştir.

AB Uyum Komisyonu Kanunu'nun görüşüldüğü Anayasa Komisyonu'nun başkanlığı görevini yürüten İstanbul Milletvekili Burhan Kuzu, yapmış olduğu konuşmada komisyon görüşmelerinden bahsetmiş ve komisyonun isminin oy birliği değiştirildiğinden bahsetmiştir. Kuzu'nun genel kurul görüşmelerinde, komisyonun alanının ve yetkisinin belirlenmesi ile ilgili ifade ettiği *"Bu komisyonla alakalı kanun teklifi geldiğinde, ilgili maddelerini komisyondaki arkadaşlarımızla okuduk ve şunu gördük; böyle bir komisyon, gerçekten, çok yetkili kalınır ve netice itibariyle, Avrupa Birliğiyle alakalı tüm yasalar bu komisyona gönderilecek olursa, Meclisimizin bünyesinde mevcut bulunan 16 komisyon işlevsiz hale gelebilir; böyle bir endişe taşıdık. Dolayısıyla dedik ki, biz bu komisyonu, esas ve tali komisyon olarak değil, suienerist (Sui Generis) dediğimiz, kendine has kendine özgü bir komisyon, görüş bildiren bir komisyon şeklinde kuralım. Tabii ki, bu komisyon görüş bildirdiğinde 'Avrupa Birliği müktesebatına, bu tür bir yasa aykırıdır' ya da 'şöyle olması lazım' dediğinde, elbette ki, esas komisyon, bunu dikkate almak durumunda kalacaktır, bunu yabana atmamız mümkün gözükmüyor; ama, yine de, diğer komisyonları bir kenara atmamak ve onları işlevsiz bırakmamak bakımından bir orta yol bulduk"*⁶⁹ sözleri komisyonun kuruluşundaki bakış açısını anlamak açısından önemlidir.

AB Uyum Komisyonu Kanunu'nun genel kurul görüşmelerinde son söz ise şahsı adına CHP Gaziantep Milletvekili Abdulkadir Ateş olmuştur. Ateş, TBMM'nin AB'ye ilişkin atılan adımlar noktasında etkin olmasının faydalı olacağını dile getirmiştir. Türkiye'nin o dönem Avrupa Komisyonu tarafından izlemeye alındığını ifade eden Ateş, *"insan hakları ihlalleriyle ilgili, çoğulcu demokrasiyle ilgili, hukukun üstünlüğüyle ilgili sorunları olan bir ülkeyi Avrupa Birliğine almazlar. Bunun ilk çözülecek yeri de Avrupa Konseyidir. Eğer, biz, bunu Avrupa Konseyinde çözersek, Avrupa Birliğine daha rahat bir biçimde bir geçişin sağlanması mümkün"*

⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, 15 Nisan 2003 Salı

⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, a.g.e

olur diye düşündüğünü" ifade etmiş ve kanun teklifine destek vereceğini⁷⁰ açıklamıştır.

2.7. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN AB İLERLEME RAPORUNA YANSIMASI

Avrupa Komisyonu'nun her yıl AB'ye katılım sürecinde olan her bir aday ülke için o ülkenin üyeliğe hazırlık sürecinde kaydettiği ilerlemeyi değerlendiren bir rapor hazırlamaktadır.⁷¹ Aralık 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde AB Komisyonu'nun her aday ülke için bu ülkelerin üyelik yolundaki ilerlemelerini gösteren bir ilerleme raporu hazırlamasına karar vermiş ve Haziran 1998 Cardiff Zirvesi'nde ise Türkiye'de ilerleme raporu hazırlanacak ülkeler arasına dâhil edilmiştir.⁷² Bu bağlamda 1998 yılından itibaren Türkiye için düzenli olarak ilerleme raporu hazırlanmaktadır. TBMM AB Uyum Komisyonu'nun kurulduğu tarihten sonra yayınlanan ilk ilerleme raporu olan 2003 yılı İlerleme Raporu siyasi olarak olumlu ve yapıcı karşılanan ilerleme raporlarından. Raporda TBMM AB Uyum Komisyonu'nun birkaç yıldır devam eden tartışmalar sonrası kurulduğu⁷³ vurgulanmıştır. Oysa bu durumun temel nedeni konu ile ilgili yürütülen tartışmalar değildir. Aksine 21'inci dönemde TBMM Başkanlık divanı tarafından 2 Mayıs 2001 tarihinde alınan 76 sayılı kararla böyle bir komisyon kurulmasına oy birliği ile karar verilmiştir. Bu komisyonun Nisan 2003'e kadar kurulamamasının nedeni Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi konjonktürdür. Bu bağlamda ilerleme raporunda böyle bir ifadenin kullanılması tartışma alanıdır.

İlerleme raporunda, TBMM AB Uyum Komisyonu şu şekilde tanımlanmaktadır: *“AB ile entegrasyona yönelik bir Meclis Komisyonu kurulmuştur. Bu danışma komisyonu, AB'ye katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve taslak*

⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, a.g.e

⁷¹ Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu İnternet Sitesi, < <http://avrupa.info.tr/tr/ab-ve-tuerkiye/katilim-muezakere/ilerleme-raporlari.html>>, (17.04.2016)

⁷² Yrd. Doç. Dr. Yener Şişman, Uluslararası Çalışma Normları, 2.Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını, Haziran 2005, s.184.

⁷³ Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu, <http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf>, (17.04.2016)

*mevzuatın müktesebata uyumunu incelemekle görevlidir”.*⁷⁴ Bu tanımlamanın doğru olmakla birlikte eksik olduğu söylenebilir. Çünkü komisyon kanununda, komisyona aday ve üye ülke parlamentoları ve AB Komisyonları ile ilişkileri yürütme, yıllık faaliyet raporu hazırlama, kamuoyu oluşturma gibi görevlerde vermektedir. İlerleme raporunda mecliste kurulan AB Uyum Komisyonu'na yer verilmiş ancak olumlu ya da olumsuz herhangi bir eleştiride bulunulmamıştır.

2.8. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN KURULUŞU İLE İLGİLİ BASININ YAKLAŞIMI

Türkiye'nin AB ile üyelik sürecinin tıkandığı dönemlerde basının ilgisinin büyük oranda düştüğü, sürecin olumlu olduğu dönemlerde ise önemli ölçüde arttığı söylenebilir.⁷⁵ AB'ye olan ilginin en yoğun olduğu dönemlerin başında gelen 2000'li yıllarda hemen hemen her gün yazılı ve görsel basında AB ile ilgili haberler yer almakta ve bu konu basının oldukça ilgisini çekmektedir.

Komisyonun kuruluş tarihi, Türkiye'de AB üyeliği noktasında beklentilerin ve taleplerin en yüksek olduğu yıllara tekabül etmektedir. Yapılan araştırma kapsamında o tarihli gazeteler incelediğinde bol miktarda AB ve Türkiye'nin tam üyelik hususu ile ilgili haberler olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında AB Uyum Komisyonu'nun kuruluşu ile ilgili Türk basınında çok fazla habere yer verilmediği söylenebilir. Bunun nedeni meselenin teknik bir mesele olması ve doğrudan vatandaşın ilgisini çekecek, tabiri caizse magazinsel bir boyutunun olmayışdır.

Dönemin önde gelen basın ve yayın organlarının bir kısmı incelendiğinde AB Uyum Komisyonu ile ilgili basında ve kamuoyunda olumsuz bir düşüncenin olmadığı anlaşılmaktadır. Konu ile ilgili Anadolu Ajansı, 19 Nisan 2003 tarihinde bir haber servis etmiş, bu haber birçok haber sitesinde ve basın kuruluşunda yer almıştır. *“TBMM'de AB Uyum Komisyonu Adında Yeni Bir İhtisas Komisyonu Kurulmasına İlişkin Yasa, Resmi Gazete'de Yayımlandı”*⁷⁶ başlığı ile verilen bu haberin içeriğinde konu ile ilgili bir yorum yapılmadığını, haberde komisyonun yapısı ve görevleri

⁷⁴ A.g.e

⁷⁵ Seyfi KILIÇ, Yazılı Basında Türkiye'nin AB Üyeliği Süreci: Hürriyet Gazetesi Örneği, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, cilt 13, No: 2, 2014, s. 87.

⁷⁶ Anadolu Ajansı, Arşiv, 19 Nisan 2003

hakkında bilgi verildiği görülmektedir. *Hürriyet* gazetesinde de 3 Nisan 2003 günü yani kanun teklifinin Anayasa Komisyonu'nda kabul edildiği gün “*AB Komisyonu kurulma yolunda*” başlığıyla benzer bir haber yapılmıştır. Bu haberin içeriğinde ayrıca Türkiye'nin, AB üyesi 15 ülke ile 13 aday ülke arasında parlamentosunda AB ile Uyum Komisyonu olmayan tek ülke olma konumundan kurtarılacağı⁷⁷ ifade edilmiştir. *Radikal* gazetesi ise “*AB'ye Yakın Marka*”⁷⁸ başlığı altında konuyla ilgili haber yayınlamış ve haberin içeriğinde komisyonun yapısına ve görevlerine yer vermiştir. Ayrıca *Radikal* gazetesinin haberde dikkat çektiği bir diğer konu ise komisyona üye olacak milletvekilleri belirlenirken, yabancı dil bilen ve AB hukuku konusunda uzman olan milletvekillerine öncelik verilmesi hususu olmuştur.

2.9. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KANUNU DEĞİŞİKLİK TEKLİFİ

Komisyonun aktif olarak faaliyet göstermeye başlamasından 3 yıl sonra 31 Mayıs 2006 tarihinde, Komisyon Başkanı Düzce Milletvekili Yaşar Yakış'ın ilk imza sahibi olduğu AK Parti Grup Başkanvekili Bursa Milletvekili Faruk Çelik, AB Uyum Komisyonu Başkanvekili Aksaray Milletvekili Ali Rıza Alaboyun ve AB Uyum Komisyonu Sözcüsü Siirt Milletvekili Öner Gülyeşil'in de imzalarının bulunduğu 2/811 esas numaralı kanun değişikliği teklifi ile komisyonun kapatılması ve yerine yeni bir komisyonun kurulması için bir kanun teklifi verilmiştir. Bu kanun teklifi ile AB ile ilgili gelişmeleri izlemek, TBMM'ye sunulmuş olan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleri AB müktesebatına uyumu açısından incelemek üzere AB İşleri Komisyonu kurulması öngörülmekte ve AB Uyum Komisyonu Kanunu yürürlükten kaldırılmaktadır.⁷⁹

Teklif sahipleri kanunun gerekçesinde mevcut AB Uyum Komisyonu'nun, görüş bildirmekten öte bir görevi olmadığını, tali komisyon olarak anılan bu komisyonun özünde alt komisyonlardan dahi daha etkisiz olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca gerekçede kısa adıyla COSAC (*Conference of des Organes Specialises dans*

⁷⁷ Hürriyet Gazetesi, <<http://www.hurriyet.com.tr/ab-komisyonu-kurulma-yolunda-137917>>, (21.04.2016)

⁷⁸ Radikal Gazetesi, <<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=71051>>, (21.04.2016)

⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 5.Yasama Yılı, 1272 Sıra sayısı, Anayasa Komisyon Raporu

les Affaires Communautaires - Avrupa Birliği İşlerinde Uzmanlaşmış Organlar Konferansı) olarak anılan konferansın, üye ülkelerdeki AB komisyonlarına ilişkin çeşitli kurallar getirdiği belirtilmiş ve bu kurallara göre bu tür komisyonların, AB ile ilgili her konuda üçlü bir işleve sahip oldukları ve yasama ile yürütme arasında köprü görevi üstlendikleri ifade edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu kurallara göre AB komisyonlarına;

- hükümetten bilgi almak ve bu bilgileri parlamentonun yetkili organlarına taşımak,
- parlamento tarafından belirlenen ilkeleri yürütme organına bildirerek yürütmeyi etkilemek,
- yönlendirmek ve denetlemek,
- ülke mevzuatının AB müktesebatına uyumlaştırılması için çalışmalar yapmak
- ve parlamento bünyesindeki diğer komisyonlar arasında koordinasyonu sağlamak gibi görevlerin verildiğine dikkat çekilerek mevcut AB Uyum Komisyonu'nun bu yetkilere sahip olmadığı⁸⁰ ifade edilmiştir.

Kanun teklifinin görüşülmesi gündemi ile 8 Haziran 2006 tarihinde Anayasa Komisyonu toplanmıştır. Toplantıda söz alan Anayasa Komisyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Burhan Kuzu, 2003 yılında AB Uyum Komisyonu kurulduğunu, yeni bir komisyon kurmak yerine mevcut komisyonun adı ve yetkilerinde düzenleme yapılmasının daha uygun olacağını, böylelikle bu komisyonun geçmişinin korunması gerektiğini belirtmiş. Ayrıca teklifle öngörülen komisyonun, gerektiğinde esas komisyon olarak görev yapmasının doğru olacağını; ancak, tali olarak görüş bildirdiği hallerde bu görüşe uyma mecburiyetinin doğru olmayacağını⁸¹ ifade etmiştir.

İktidar partisinin grup başkanvekilinin ve iktidar partisine mensup komisyon başkanının imzasının bulunduğu bir kanun teklifinin, yine iktidar partisine mensup başka bir komisyon başkanı tarafından eleştirilerek, bu kanun teklifine şüphe ile

⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 4.Yasama Yılı, 2/811 Esas Numaralı Kanun Teklifi Gerekçesi, <<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0811.pdf>>, (23.04.2016)

⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyonu, 22.Dönem, 4.Yasama Yılı, 08.06.2006 Tarihli Toplantı Tutanakları

yaklaşılması mecliste sık rastlanılmayan bir durumdur. Çünkü parti içi mevzuatta⁸² ve uygulamada genel itibariyle iktidar partisi milletvekilleri kanun tekliflerini meclise sunmadan önce partilerinin yetkili organlarına bu teklifleri iletirler ve orada yapılan görüşmeler neticesinde uygun bulunursa bu kanun teklifini meclise sunarlar. Bu noktada bu kanun teklifinin parti görüşü alınmadan ve parti içi mutabakat sağlanmadan meclise sunulduğu anlaşılmaktadır. Toplantıda söz alan diğer milletvekilleri de kanun teklifinin, anayasaya ve kanun yapım tekniğine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bunun üzerine Anayasa Komisyonu'nun ilk toplantısında alınan karar gereğince bu kanun teklifinin daha detaylıca incelenmesi amacıyla bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

Kurulan alt komisyon 15 Kasım 2006 tarihine kadar çalışmalarını sürdürmüş ve raporunu tamamlayarak Anayasa Komisyonu'na sunmuştur. Alt Komisyon Başkanlığı görevini yürüten AK Parti Samsun Milletvekili Suat Kılıç, Alt Komisyonunda yapılan değişiklik ile 4847 Sayılı Kanunla kurulan AB Uyum Komisyonu'nun devamının sağlandığını ancak adının bundan sonra AB İşleri Komisyonu olacağını belirtmiş. Komisyonun tali olarak görüş bildirdiği durumlarda açıkça AB müktesebatına aykırılık tespit etmesi durumunda esas komisyonun bu görüşü öncelikle dikkate almasının öngörüldüğünü, komisyonun etkili bir şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla yeteri kadar personel tahsisine imkân sağlandığını⁸³ ifade etmiştir. Alt komisyonunda yapılan değişiklikler neticesinde 2/811 esas numaralı kanun teklifinin ilk halindeki yapısı büyük oranda değişmiştir. Alt komisyonunda yapılan değişiklikler sonrası ortaya çıkan yeni metin anayasa komisyonunda oy çokluğu ile kabul edilmiş ve TBMM Genel Kurul gündeminde sırasını almıştır.

Anayasa Komisyonu üyesi CHP milletvekilleri, bu değişiklik teklifine karşı red oyu kullanmışlardır. Kanun teklifi ile ilgili hazırlanan rapora muhalefet şerhi düşen CHP Milletvekilleri, TBMM'nin bir bütün olduğunu ve TBMM Başkanının yönetiminde görev yaptığını, komisyona sanki ayrı bir kimliği ve hükmi şahsiyeti varmış gibi, uzman, uzman yardımcısı, memur ve sekreter almasına imkân

⁸² Grup üyeleri TBMM Başkanlığına vermek istedikleri Kanun Tekliflerini, gerekçesi ile birlikte Grup Başkanlığına yazı ile bildirirler. Bu teklifler ayrı bir deftere kaydedilir ve bir sayı alır. Başkanlık bu Kanun Tekliflerini Grup Yönetim Kuruluna sunar. Grup Yönetim Kurulu, Kanun Teklifi hakkında Grup Başkanlığına iletiliği tarihten itibaren en çok 15 gün içinde bir karar vererek bu kararını yazı ile ilgili üyeye bildirir. (Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Yönetmeliği, Madde 28)

⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyonu, 22.Dönem, 5.Yasama Yılı, 15.11.2006 Tarihli Toplantı Tutanakları

tanınmasının doğru olmayacağını⁸⁴ ifade ederek, kanunun bazı maddelerine muhalif olduklarını belirtmişlerdir.

Düzce Milletvekili Yaşar Yakış'ın ilk imza sahibi olduğu 2/811 esas numaralı kanun teklifi, Anayasa Komisyonu'nda yapılan uzun görüşmeler neticesinde değişikliklere uğramış ve bu değişiklikler neticesinde muhalefetin bazı maddelerine katılmaması ile birlikte komisyonda oy çokluğu ile kabul edilerek, genel kurula sunulmuştur. Ancak bu kanun teklifi genel kurulda görüşülememiş ve kadük olarak kalmıştır. Teklifin genel kurulda görüşüleceği tarihin belirlenmesi iktidar partisinin elinde olan bir durumdur. Bu bağlamda bu kanun teklifinin görüşmelerinin öne alınarak, yasama dönemi bitmeden görüşülmesi mümkünken iktidar partisi bunu tercih etmemiştir. Bunun nedenleri arasında o tarihte yaşanan siyasi krizler olduğu gibi hiç şüphesiz bu kanun teklifinin iktidar partisi için öncelikli olmayışı da vardır.

Kanun teklifi sahiplerinin AB Uyum Komisyonu'nun mevcut yöneticileri olması bu kanun teklifini daha önemli hale getirmektedir. Kuruluşundan itibaren üç yıl boyunca bu komisyonda başkan, başkanvekilliği ve sözcülük gibi en önemli görevlerde bulunan iktidar partisi milletvekillerinin böyle köklü bir değişiklik yapmak istemeleri mevcut komisyon ile ilgili bir takım sıkıntıların yaşandığının önemli bir göstergesidir. Ancak bunun yanında teklif edilen kanun teklifi de sorunlu bir tekliftir. Muhalefetin raporunda yazdığı şerhinde de bahsettiği gibi bu değişiklikte meclis ihtisas komisyonu olarak kurulacak olan bu komisyona ayrı bir başkanlıkmiş gibi yetkiler sunulmakta ve komisyon, mecliste bulunan diğer ihtisas komisyonlarının üstünde bir yapı gibi konuşlandırılmaktadır.

⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyon Raporu Muhalefet Şerhi, 22.Dönem, 5.Yasama Yılı, 1272 Sıra sayısı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN YAPISI, ÇALIŞMA SİSTEMATİĞİ VE FAALİYETLERİ

Bu bölümde, TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'nun yapısı, çalışma sistematığı ve faaliyetleri ele alınmıştır. TBMM AB Uyum Komisyonunun kurulduğu günden (22. Dönem) 27. Yasama Dönemine kadar vermiş olduğu raporlar, yapmış olduğu ziyaretler ve kabuller, AB tam üyelik müzakere sürecinde üstlenmiş olduğu misyon detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

3.1. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN ÜYE PROFİLİ VE ANALİZİ

TBMM'de Plan ve Bütçe Komisyonu ile Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonu haricindeki diğer komisyonların üye sayıları Danışma Kurulu'nun⁸⁵ teklifi üzerine genel kurulca işaret oyu ile belirlenmektedir.⁸⁶ Bu nedenle AB Uyum Komisyonu'nun üye sayısında dönemsel farklılıklar görülmektedir. Komisyon üye sayısı ilk kurulduğu 22'inci dönemde 18 olarak belirlenmiştir.⁸⁷ Üye sayısı 23'üncü ve 24'üncü dönemlerde ise 25 olarak güncellenmiştir. 25'inci dönemde ise seçimlerden sonra 45 gün içinde yeni hükümetin kurulamaması neticesinde seçimlerin yenilenmesine⁸⁸ karar verildiğinden, TBMM'de komisyonlar oluşturulamamıştır. 26'ıncı dönemde ise komisyon üye sayısı 25 olarak belirlenmiştir.

3.1.1. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem Üye Profili

Komisyon kanununun Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesinden 45 gün sonra TBMM Genel Kurulunda komisyona üye seçimi gerçekleşmiştir. O

⁸⁵ TBMM İçtüzüğü, Madde 19

⁸⁶ TBMM İçtüzüğü, Madde 20

⁸⁷ TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem 1. ve 2. Yasama Yılları Faaliyet ve Değerlendirme Raporu, s. 6.

⁸⁸ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 116

dönem ki meclis aritmetiği gereği 12 üye AK Parti'den, 6 üye de CHP'den seçilmiştir.⁸⁹

Tablo 1: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem Üye Profili

Adı Soyadı	Partisi	Seçildiği İl	Eğitim Durumu	Yabancı Dil (İng. - Fr.)
Vahit Kirişçi	AK Parti	Adana	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Yaşar Yakış	AK Parti	Düzce	Lisans	İyi - İyi
Abdülbaki Türkoğlu	AK Parti	Elazığ	Lisansüstü (Profesör)	Yok - Yok
Muzaffer Gülyurt	AK Parti	Erzurum	Lisansüstü (Profesör)	Orta - Yok (Almanca)
Muharrem Karslı	AK Parti	İstanbul	Lisansüstü	Yok - Yok
İ. Reyhan Özal	AK Parti	İstanbul	Lisans	İyi - Yok
Fatma Seniha Nükhet Hotar	AK Parti	İzmir	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Hanefi Mahçiçek	AK Parti	Kahramanmaraş	Lisansüstü	İyi - Yok
Musa Sıvacıoğlu	AK Parti	Kastamonu	Lisansüstü	Yok - İyi
Ömer İnan	AK Parti	Mersin	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Yok
Şaban Dişli	AK Parti	Sakarya	Lisansüstü	İyi - Orta
Aydın Dumanoglu	AK Parti	Trabzon	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Orta
Yakup Kepenek	CHP	Ankara	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Orta
İnal Batu	CHP	Hatay	Lisans	İyi - İyi
Kemal Derviş	CHP	İstanbul	Lisansüstü (Doçent)	İyi - İyi
Şükrü Mustafa Elekdağ	CHP	İstanbul	Lisansüstü (Doktora)	İyi - İyi
Algan Hacaloğlu	CHP	İstanbul	Lisansüstü	İyi - Yok
Onur Öymen	CHP	İstanbul	Lisansüstü (Doktora)	İyi - İyi

Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, 22. Yasama Dönemi, 17. Cilt, 1. Yasama Yılı, 90. Birleşim, 05 Haziran 2003 Perşembe, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic?P4=9725&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=15, (14.10.2016)

18 üyeden oluşan AB Uyum Komisyonu'nun üyelerinin tamamının iyi derecede en az bir yabancı dil bildikleri söylenebilir. Bunun yanında eğitim düzeyi olarak üyelerin ikisi haricinde geri kalanların hepsi lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Komisyonun kuruluş kanununda tavsiye niteliğinde belirtilen niteliksel özelliklere uyulduğu söylenebilir. Bu durum teamül oluşturması açısından da önemlidir. Kuruluş aşamasında tartışma konularından biri olan 'yabancı dil bilme şart olarak mı konulmalı yoksa tavsiye niteliğinde mi olmalı' tartışmasının da kendiliğinden çözüldüğü söylenebilir.

22'inci dönemde komisyona üye seçilirken ağırlıklı olarak dış politika alanında çalışmış kişilere ağırlık verildiği görülse de komisyonda Veteriner Hekim, Dış Hekimi, İnşaat Mühendisi, Ekonomist gibi farklı meslek dallarından vekiller de yer almıştır. Komisyonun tek kadın üyesi ise Fatma Seniha Nükhet Hotar'dır.

05 Haziran 2003 tarihli ve gündemi Başkan seçimi olan birinci toplantıda, katılan üyelerin oybirliği ile Düzce Milletvekili Yaşar Yakış Komisyon Başkanlığına, 10 Haziran 2003 tarihli ve gündemi Başkanvekilleri, Katip ve Sözcü seçimi olan ikinci toplantıda, üyelerin oybirliği ile İzmir Milletvekili Nükhet Hotar ve İstanbul Milletvekili Onur Öymen başkan vekilliğine seçilmişlerdir.⁹⁰

Komisyon başkanlığına seçilen Yaşar Yakış, Büyükelçilik, Müsteşar Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı⁹¹ gibi görevlerde bulunmuştur; benzer şekilde muhalefet partisi adına başkan vekilliği görevine getirilmiş Onur Öymen'de, Büyükelçilik, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlığı, NATO Daimi Temsilciliği⁹² gibi çok görevlerde bulunmuştur.

⁹⁰ TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem 1. ve 2. Yasama Yılları Faaliyet ve Değerlendirme Raporu, s. 7.

⁹¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/sayin-yasar-yakis_in-ozgecmisi-_kasim-2002_.tr.mfa, (15.10.2016)

⁹² Onur Öymen Resmi Web Sitesi, <http://www.onuroymen.com/biyografi>, (15.10.2016)

3.1.2. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 23. Dönem Üye Profili

23'üncü dönem TBMM AB Uyum Komisyonu üyeleri Tablo 2'de

Tablo 2 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 23. Dönem Üye Profili

Adı Soyadı	Seçildiği İl	Partisi	Eğitim Durumu	Yabancı Dil (İngilizce-Fransızca)
Yaşar YAKIŞ	Düzce	AK Parti	Lisans	İyi - İyi
Lütfi ELVAN	Karaman	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Yok
Onur Başaran Öymen	Bursa	CHP	Lisansüstü (Doktora)	İyi - İyi
Fazilet DAĞCI ÇIĞLIK	Erzurum	AK Parti	Lisans	İyi - İyi
Osman ÇAKIR	Samsun	MHP	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Afif DEMİRKIRAN	Siirt	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Orta
Burhan KAYATÜRK	Ankara	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Yusuf Ziya İrbeç	Antalya	AK Parti	Lisansüstü (Profesör)	İyi - İyi
Cevdet YILMAZ	Bingöl	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	İyi -Yok
İbrahim KAVAZ	Erzurum	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	Yok - İyi
Mustafa ÖZTÜRK	Hatay	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	İyi -Yok
Mehmet Sait Dilek	Isparta	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Mehmet Beyazıt Denizolgun	İstanbul	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Taha AKSOY	İzmir	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Musa SIVACIOĞLU	Kastamonu	AK Parti	Lisansüstü	Yok - İyi
İsmail Hakkı Biçer	Kütahya	AK Parti	Lisansüstü (Doçent)	İyi - İyi
Cüneyt YÜKSEL	Mardin	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Yok
Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ	Şanlıurfa	AK Parti	Lisans	İyi - Yok
M. Şükrü Elekdağ	İstanbul	CHP	Lisansüstü (Doktora)	İyi - İyi
Nevin Gaye Erbatur	Adana	CHP	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Algan HACALOĞLU	İstanbul	CHP	Lisansüstü	İyi - Yok
Osman COŞKUNOĞLU	Uşak	CHP	Lisansüstü	İyi - Yok
Gündüz S. AKTAN ⁹³	İstanbul	MHP	Lisans	İyi - İyi

⁹³ Sayın Gündüz Aktan 19 Kasım 2008 tarihinde vefat etmiştir.

Mithat MELEN	İstanbul	MHP	Lisansüstü (Profesör)	İyi - İyi
Bengi YILDIZ	Batman	DTP	Lisans	Yok - Yok
Hüseyin PAZARCI	Balıkesir	DSP	Lisansüstü (Doktora)	İyi - İyi

Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

Komisyonun 15'i AK Parti, 5'i CHP, 3'ü MHP, 1'i DTP, 1'i DSP olmak üzere toplam 25 üyesi bulunmaktadır. Komisyonda bir önceki döneme göre daha fazla mühendis kökenli üye bulunmaktadır. Yine aynı şekilde daha fazla lisans mezunu yer almaktadır. Komisyonda hiç yabancı dil bilmeyen 1 kişi yer almaktadır.

Komisyon Başkanlığına 23'üncü dönemde de Düzce Milletvekili Yaşar YAKIŞ seçilmiş olup, Başkanvekillikleri görevlerine Karaman Milletvekili Lütfi ELVAN ve Bursa Milletvekili Onur Başaran ÖYMEN getirilmiştir. Ancak dönem ortasında yani 4.yasama yılı başında yapılan seçimlerde Lütfi ELVAN'ın yerine Antalya Milletvekili Yusuf Ziya İRBEÇ seçilmiştir.

3.1.3. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 24.Dönem Üye Profili

24. Dönem TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 24. Dönem Üye Profili

Adı Soyadı	Seçildiği İl	Partisi	Eğitim Durumu	Yabancı Dil (İngilizce-Fransızca)
Mehmet S. Tekelioğlu	İzmir	AK Parti	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Şaban Dışlı	Sakarya	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Orta
Umut Oran	İstanbul	CHP	Lisans	İyi - İyi
Cahit Bağcı	Çorum	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Yok
Yusuf Ziya İrbeç	Antalya	MHP	Lisansüstü (Profesör)	İyi - İyi
Sait Açba	Afyon	AK Parti	Lisansüstü (Doçent)	İyi - Yok
Aylin Nazlıhaka	Ankara	CHP	Lisans	İyi - Orta
Nazmi Haluk Özdalga	Ankara	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Zuhal Topçu	Ankara	MHP	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Aykan Erdemir	Bursa	CHP	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Yok

Ayşe Eser Danışoğlu	İstanbul	CHP	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Orta
Halide İNCEKARA	İstanbul	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Şafak Pavey	İstanbul	CHP	Lisansüstü	İyi - İyi
Oğuz Oyan	İzmir	CHP	Lisansüstü (Profesör)	İyi - İyi
Y.Mehmet Ramazanoğlu	Kahramanmaraş	AK Parti	Lisans	İyi- İyi
Lütfü Türkan	Kocaeli	MHP	Lisans	İyi - Yok
Cem Zorlu	Konya	AK Parti	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Az
Yüksel Özden	Muğla	AK Parti	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Faruk Işık	Muş	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Ebubekir Gizligider	Nevşehir	AK Parti	Lisans	İyi - Yok
Afif Demirkıran	Siirt	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Orta
M.Nursuna Memecan	Sivas	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
A. Emin Önen	Şanlıurfa	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Ercan Candan	Zonguldak	AK Parti	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Sebahat Tuncel	İstanbul	BDP	Önlisans	Yok - Yok

Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

Komisyonun 15'i AK Parti, 6'sı CHP, 3'ü MHP, 1'i BDP olmak üzere toplam 25 üyesi bulunmaktadır. 24'üncü dönemde lisans mezunu olmayan ve yabancı dil bilmeyen sadece 1 kişi bulunmaktadır. Bu dönemde önceki dönemlere göre mesleki çeşitlilik daha da artarak dış politika alanında çalışmalar yürütmüş milletvekili sayısı azalmıştır.

Komisyon başkanlığına İzmir Milletvekili Mehmet TEKELİOĞLU, başkanvekilliklerine ise Sakarya Milletvekili Şaban DİŞLİ ve İstanbul Milletvekili Umut ORAN seçilmişlerdir.

3.1.4. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 26.Dönem Üye Profili

26'ıncı dönem TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeleri Tablo 4 'de verilmiştir.

Tablo 4 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 26. Dönem Üye Profili

Adı Soyadı	Seçildiği İl	Partisi	Eğitim Durumu	Yabancı Dil (İngilizce-Fransızca)
Mehmet Kasım Gülpınar	Şanlıurfa	AK Parti	Lisans	İyi - İyi
Özkan Yalım	Uşak	CHP	Lise	Yok - İyi
Zehra Taşkesenlioğlu	Erzurum	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Az
Cengiz Aydoğdu	Aksaray	AK Parti	Lisans	İyi - Yok
Hüseyin Şahin	Bursa	AK Parti	Lisans	İyi - Yok
Cahit Özkan	Denizli	AK Parti	Lisansüstü	Orta - Yok
Ravza Kavakcı Kan	İstanbul	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Yok
Markar Esayan	İstanbul	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Durmuş Ali Sarıkaya	İstanbul	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Ahmet Berat Çonkar	İstanbul	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Burhanettin Uysal	Karabük	AK Parti	Lisansüstü (Doktora)	İyi - Yok
İsmail Emrah Karayel	Kayseri	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Recai Berber	Manisa	AK Parti	Lisans	Orta - Yok
Mustafa İsen	Sakarya	AK Parti	Lisans	İyi - Yok
Burhan Kayatürk	Van	AK Parti	Lisansüstü	İyi - Yok
Niyazi Nefi Kara	Antalya	CHP	Lisans	Orta - Yok
Onursal Adıgüzel	İstanbul	CHP	Lisans	İyi - Yok
Ali Şeker	İstanbul	CHP	Lisans	Orta - Yok
Selina Doğan	İstanbul	CHP	Lisansüstü	İyi - İyi
Nurettin Demir	Muğla	CHP	Lisansüstü	İyi - Yok
Feleknas Uca	Diyarbakır	HDP	Lise	Yok - Yok (Almanca)
Mithat Sancar	Mardin	HDP	Lisansüstü (Profesör)	İyi - Yok
Osman Baydemir	Şanlıurfa	HDP	Lisans	Orta - Yok
Kadir Koçdemir	Bursa	MHP	Lisansüstü (Doktora)	Orta - Yok
Arzu Erdem	İstanbul	MHP	Lisansüstü	İyi - İyi

Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

Komisyonun 14'ü AK Parti, 6'sı CHP, 3'ü MHP, 2'si HDP olmak üzere toplam 25 üyesi bulunmaktadır. Komisyonda lisans mezunu olmayan ve iyi düzeyde yabancı dil bilmeyen çok sayıda Milletvekili olduğu dikkat çekicidir. İyice yavaşlayan ve durma noktasına gelen ilişkilerin bu durumun şekillenmesinde etkisinin olup olmadığı ise ayrı bir tartışma konusudur.

Komisyon Başkanlığına Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Kasım Gülpınar, başkanvekilliğine ise CHP Uşak Milletvekili Özkan Yalım seçilmiştir.

AB Uyum Komisyonu kurulduğu 22'inci dönemden bu yana geçirmiş olduğu 4 dönemde, üye profili olarak kanun metninde belirtilen niteliksel özelliklere büyük oranda uygunluk göstermiştir. Ancak AB konusunda ya da dış politika gibi alanlar haricinde mühendis, doktor, ekonomist, eğitimci, sanayici gibi çok farklı meslek kollarından da birçok üye komisyonda görev yapmıştır.

Dönemsel bazda komisyon üye profili değerlendirildiğinde komisyonun amacına uygun profilli milletvekillerinin 22'inci dönemde daha çok öne çıktığı söylenebilir. Yine komisyonun üye profili değerlendirildiğinde en zayıf dönemin 26'ıncı dönem olduğu görülmektedir.

3.2. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU'NUN ÇALIŞMA SİSTEMİ

Komisyonların yetki kapsamaları ve çalışma usulleri, ülkeden ülkeye ve aynı zamanda aday ve üye ülkelerde farklılık göstermektedir.⁹⁴ Nitekim bu durum komisyonun kuruluş aşamasında çokça tartışmaya konu olmuştur.

Türkiye'de kurulan AB Uyum Komisyonu kendine has özellikleri barındıran daha çok Türkiye'deki yasama sistemine göre dizayn edilmiş bir özelliğe sahiptir. Komisyon, ihtisas komisyonu olarak kurulmuştur. TBMM'de daha sonra kurularak içtüzüğe eklenen diğer ihtisas komisyonlarının da ağırlıklı tali komisyon olarak görev yaptığı ve bunun yanında yasama haricinde de görevleri olduğu bilinmektedir.

AB Uyum Komisyonu, komisyon başkanı tarafından tarihi, saati ve gündemi önceden belirlenmek üzere toplantılarını gerçekleştirir. Komisyon, üye tamsayısının üçte biri ile toplanır ve hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir.⁹⁵

Komisyonun iş yükünün önemli bir bölümünü kendisine tali komisyon olarak sevk edilen kanun tasarı ve teklifleri ile ilgili rapor hazırlamak oluşturmaktadır. Burada belirtilen raporda, bazen kanunun tamamı ile ilgili bazen de sadece kanunun belirli maddeleriyle ilgili AB mevzuatına uygunluk görüşü bildirilmek olduğu görülmektedir. Bu rapor tamamen tavsiye niteliği taşımakta ve esas komisyonu bağlayıcı niteliği bulunmamaktadır. Bunun haricinde komisyon, ilgili kurumlardan

⁹⁴ Havvana Yapıcı Kaya ve Zeynep Duran, Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Üzerine Bir Değerlendirme, Yasama Dergisi, 2012, 20. sayı, s. 79.

⁹⁵ TBMM İçtüzüğü, Madde 27

bilgi almak, yurtdışından gelen heyetlerle ortak toplantılar gerçekleştirmek, yasama yılı sonunda hazırlanan değerlendirme raporunu tartışmak, yurtdışı ziyaretleri gerçekleştirmek üzere de çalışmalar gerçekleştirmektedir. Burada dikkat çeken bir diğer husus ise komisyonun kuruluş kanununda yer alan “*kamuoyu bilgilendirici etkinlikler yapmak*” görevi ile ilgili aktif bir çalışma yürütmüyor olmasıdır.

Komisyonun kuruluş kanununun Anayasa Komisyonu’nda gerçekleşen görüşmelerinde gerekse de kadük kalan kanun değişikliği görüşmelerinde yaşanan esas-tali komisyon tartışmalarının bir nevi sonuç aldığı görülmektedir. Komisyonun, kuruluş kanunu TBMM Genel Kurul görüşmelerinde Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Burhan Kuzu’nun yapmış olduğu konuşmada bahsettiği şekilde suiijenerist (Sui Generis) bir komisyon olarak, yani görüş bildiren bir komisyon olarak faaliyet gösterdiği, ağırlıklı olarak çalışma sistemini bu oluşturduğu zaman içinde görülmüştür. Fakat AB adaylığı sürecinin ülke gündeminde, siyasette daha çok yer aldığı öncelikli konuların başında geldiği dönemlerde bu konu her zaman bir eleştiri konusu olmuş ve komisyonun yetersizliği üzerine bu noktada eleştiriler olmuştur.

3.3. TBMM AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU’NUN DEĞERLENDİRME RAPORLARI VE FAALİYETLERİ

3.3.1. Müzakere Süreci Öncesi Komisyon Çalışmaları

İlk toplantısını 5 Haziran 2003 tarihinde gerçekleştiren komisyon, kuruluşu ile birlikte yoğun bir çalışma temposuna girmiştir. Türkiye’nin yoğun bir reform dönemine denk gelen komisyonun kurulduğu konjonktüre bakıldığında komisyondan beklentilerin çok yüksek olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

3 Ekim 1999’da hazırlanan ikinci İlerleme Raporu’nda Avrupa Komisyonu Türkiye’nin adaylığını önermiş, bunun üzerine 10-11 Aralık 1999 Helsinki Zirvesi’nde Türkiye’ye adaylık statüsü verilmiştir.⁹⁶ Türkiye’ye adaylık statüsünün verilmesi sonrası Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi ve mevzuat uyumunun sağlanması konusu hız kazanmış ve bir yol haritası belirlenmiştir. Hemen ardından 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz ve toplumda AB’nin refah düzeyinin

⁹⁶ Prof. Dr. Canan Balkır, Uluslararası Ekonomik Bütünleşme, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Eylül 2010, s. 90.

yükselmesi noktasında bir çıkış yolu olarak görülmesi, Türkiye’de uzunca bir süredir devam eden AB müktesebatına uyum sağlanması konusunu tekrardan gündemin en üst sıralarına taşımıştır. Bunun yanında gerçekleşen erken seçim sonrası güçlü bir şekilde iktidara gelen AK Parti’nin özgürleşme ve demokratikleşme söylemi de bu süreci hızlandırmıştır. Temel haklar ve özgürlükler noktasında gerçekleştirilen yasama çalışmaları, doğrudan müzakerelerin başlaması noktasında bir kriter olarak kabul edildiğinden ve AB tarafından düzenli olarak takip edildiği için temel haklar ve özgürlükler ile ilgili yasalar uyum komisyonuna tali komisyon olarak sevk edilmiştir.

Başkanlık ve divan seçiminin yapıldığı birinci ve ikinci toplantı sonrası gerçekleştirilen toplantıda Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısı ile ilgili çalışmalara başlayan komisyon, üst üste gerçekleştirdiği çalışmalar sonrası ilk raporunu bu konuda vermiştir. Komisyon’un vermiş olduğu bu rapor ilk olması kadar komisyonun çalışmalarının yani yasaları ne şekilde inceleyeceğinin ortaya çıkması açısından da son derece önemlidir. Komisyon’un vermiş olduğu ilk rapor; komisyonun konu ile ilgili çok sayıda Avrupa ülkesinin mevzuatını incelediğini ve önlerine gelen mevcut tasarımı Avrupa örnekleri ile kıyasladığını ortaya koymaktadır.⁹⁷ Ayrıca komisyon birçok madde de değişiklik önerilerinde bulunmuş ve incelemiş olduğu Avrupa ülkeleri örneklerini de göz önünde bulundurarak yeni öneriler getirmiştir. Bunun yanında komisyon ilgili kanunda yasa yapım tekniklerini göz önünde bulundurarak bir takım teknik hataların olduğuna dikkat çekmiş ve teknik birkaç değişiklik önermiştir. Tali komisyon olarak görev yapan AB Uyum Komisyon’unun önerileri esas komisyon tarafından büyük oranda kabul edilerek kanun yasalaşmıştır. Tavsiye niteliğinde esas komisyona rapor hazırlayan bu komisyonun görüşleri esas komisyon tarafından ciddiye alınmıştır.

Burada en büyük tartışma konusu AB Uyum Komisyonu’nun hemen hemen her konu ile bir şekilde ilgilenmesi ve kendi yetki alanını aşarak kendisine tali komisyon olarak sevk edilen yasalar ile ilgili esas komisyonmuş gibi bir çalışma yürütmesi ve bu şekilde diğer komisyonları etkisizleştirmesi meselesidir. Diğer komisyonları etkisizleştirdiği noktasında doğrudan bir çıkarımda bulunulması yanlış

⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Adalet Komisyonu Raporu, 22.Dönem, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 248, <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss248m.htm>>, (28.10.2016)

olacağı gibi komisyonun ilgili yasayı sadece AB mevzuatı çerçevesinde de ele almadığı, daha genel bir yaklaşım sergilediğini söylemek de yanlış olmayacaktır.

Komisyon ilk yasama yılında, daha sonrasında farklı tasarılar ile ilgili Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Dışışleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı kurumlarından ilgili yetkilileri dinlemiş ve çalışmalarla ilgili bilgi almıştır.⁹⁸

Türkiye'nin tarihinde en fazla kanunun yapıldığı dönemlerden biri olan 22'inci Yasama döneminin 2'inci Yasama yılında yoğun bir gündemle çalışmalarına başlayan komisyon, o dönem için Türkiye'de askeri vesayet in en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilen Milli Güvenlik Kurulu'nun, yapısının değiştirilmesi ile ilgili meclise gelen 'Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Sekreterliği Kanunun Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Tasarısı'nı incelenmiş ve AB Genel Sekreterliği ile Dışışleri Bakanlığı yetkililerinden AB örnekleri hakkında bilgi almıştır.

Komisyon 2. raporunu ise Kamu Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında verilen kanun tasarısı ile ilgili vermiştir. Komisyon burada da tali komisyon olarak aktif rol almış ve birden fazla değişiklik önermiştir. AB Uyum Komisyonu'nun tali komisyon olarak önermiş olduğu değişiklikler burada da büyük oranda esas komisyon tarafından kabul edilmiş ve kanun bu değişikliklerle yasalaşmıştır.

Komisyon ayrıca 2. yasama yılında Belediyeler Kanunu Tasarısı, Basın Kanunu Tasarısı, İl Özel İdareleri Kanunu Tasarısı, Büyükşehir Belediyeleri Kanunu Tasarısı, Gümrük Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Kozmetik Kanunu Tasarısı ile ilgili de çalışmalar yürütmüştür.

AB Uyum Komisyonu'nun ilk 2 yasama yılı yaptığı çalışmalarda, kendisine tali olarak havale edilen bazı kanun tasarısı ve tekliflerini detaylıca inceleyerek rapor hazırlarken bazen ise sadece ilgili kurumlardan bilgi almak ile yetinmiştir. Bu durum komisyon başkanının uhdesindedir. TBMM'de bulunan ihtisas komisyonlarının çalışma sistematığı içerisinde normal karşılanan bir durumdur.

Komisyon 3. yasama yılında ise Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanununda

⁹⁸ TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem 1. ve 2. Yasama Yılları Faaliyet ve Değerlendirme Raporu, s. 7-8.

Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı, Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı, Tarım Kanunu Tasarısı, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu Tasarısı, Bankacılık Kanunu Tasarısı, Evrensel Hizmetin Sağlanması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı, Hava İş Kanunu Tasarısı ve Sayıştay Kanunu Teklifi ile ilgili çalışmalar yürütmüştür.

TBMM AB Uyum Komisyonu’nun kendi ana alanı dışında, çok sayıda farklı konuda tali komisyon olarak görev yaptığı söylenebilir.

3.3.2. Uyum Paketlerinin Kapsamı ve Önemi

AB üyelik sürecinde olan Türkiye, kendi mevzuatını Kopenhag kriterleri ve AB mevzuatı ile uyumlu hale getirebilmek için çeşitli yasal düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemeler ‘Uyum Paketleri’ şeklinde kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Bugüne kadar çıkartılan Uyum Paketleri’nin kronolojisi aşağıda verilmiştir.

Şekil 4: Avrupa Birliği Sürecinde Kabul Edilen Uyum Paketleri

1. Uyum Paketi
•6 Şubat 2002'de çıkarılmış, 19 Şubat 2002'de yürürlüğe girmiştir.
2. Uyum Paketi
•26 Mart 2002'de kabul edilmiş, 9 Nisan 2002'de yürürlüğe girmiştir.
3. Uyum Paketi
•3 Ağustos 2002'de kabul edilmiş, 9 Ağustos 2002'de yürürlüğe girmiştir.
4. Uyum Paketi
•2 Ocak 2003'te kabul edilmiş ve 11 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
5. Uyum Paketi
•23 Ocak 2003 tarihinde kabul edilmiş ve 4 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir
6. Uyum Paketi
•15 Temmuz 2003'te kabul edilmiş ve 19 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
7. Uyum Paketi
•30 Temmuz 2003 tarihinde kabul edilmiş ve 7 Ağustos 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
8. Uyum Paketi
•14 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen ve 21 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir

Kaynak: T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Web Sitesi, <<https://www.ab.gov.tr/files/pub/abuyp.pdf>>, (24.04.2019).

2002'de 57'inci Hükümet döneminde başlayan AB müktesebatına uyum sağlanması amacı ile meclise getirilen uyum paketleri olarak bilenen yasal düzenlemeler dört ay kadar kısa bir dönem hükümette kalan 58'inci Hükümet döneminde de kaldığı yerden devam etmiş ve 59'uncu Hükümetin kurulması ile bir takvime bağlanarak hızlı bir şekilde gündeme gelmiştir. 1. 2. ve 3. AB uyum paketleri 57'inci Hükümet döneminde çıkarılmış ardından gelen 58'inci Hükümet ile

4'üncü ve 5'inci AB uyum paketlerine kaldığı yerden devam edilmiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlığında kurulan 59'uncu Hükümetin göreve gelmesinden kısa bir süre sonra uyum paketlerinin kabulüne devam edilmiştir.

AB sürecinde Türkiye'nin kabul ettiği uyum paketlerinin içeriğiyle ilgili bilgilere odaklanıldığında, Türkiye'de insan hakları, demokrasi ve özgürlükler anlamında ciddi adımların atıldığı söylenebilir.

Şekil 5: Birinci ve İkinci Uyum Paketlerinin İçeriği

1. Uyum Paketi	2. Uyum Paketi
☐ Düşünce ve ifade özgürlüğü	☐ İfade özgürlüğünün kullanılması
☐ Hapis cezaları	☐ Örgütlenme ve barışçıl toplanma haklarının güçlendirilmesi
☐ Özel hayatın gizliliği	☐ İşkence ve kötü muamele
☐ Haberleşme ve konut dokunulmazlığı	☐ Parti kapatmanın zorlaştırılması

Kaynak: İzmir Ticaret Odası Web Sitesi, <<http://www.izto.org.tr/tr/uyum-paketleri>>, (26.04.2019)

AB uyum sürecinde arka arkaya kısa aralıklarla çıkartılan birinci ve ikinci uyum paketlerinin ana odak noktasının 'özgürlükler' olduğu söylenebilir. İlk uyum paketinde TCK'nin 159 ve 312'inci maddeleriyle TMK'nın 7'inci ve 8'inci maddeleri değiştirilmiş, hapis cezalarındaki sürelerde düşüşe gidilmiş, DGM'lerin gözaltı süresi 15 günden 4 güne düşürülmüş, özel hayat ve insanların temel can güvenliğini ilgilendiren alanlarda önemli adımlar atıldığı söylenebilir.

İkinci uyum paketi de birinci paketi destekler nitelikte icraatlar içermektedir. Dernek Yasası ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'ndaki sınırlamalar ikinci uyum paketi kapsamında daraltılmıştır. Siyasi parti kapatmalarının sıkça yaşandığı

bir ülke olan Türkiye’de bu durumun önüne geçmek adına AB uyum yasaları kapsamında parti kapatmalar zorlaştırılmış ve Basın Kanun’daki “yasaklanmış dil” ifadesi kaldırılmıştır.

Şekil 6: Üçüncü ve Dördüncü Uyum Paketlerinin İçeriği

3. Uyum Paketi	4. Uyum Paketi
☐ İdam Cezası	☐ Siyasi Partiler Kanunu'nda değişiklik
☐ Azınlıkların malları	☐ Basın Kanunu'nda değişiklik
☐ Anadilde yayın	☐ Dernekler Kanunu'nda değişiklik
☐ Farklı dil ve lehçelerde yayın ve eğitim imkanı	☐ Dilekçe Kanunu'nda değişiklik
☐ Bazı kararnamelerde düzenlemeler	☐ Memur ve kamu görevlilerinin yargılanması konusunda revizyon
	☐ İnsan Hakları Komisyonu'na başvuruda revizyon
	☐ Cemaat ve Vakıflar'ın mülk edinebilmeleri konusunda revizyon

Kaynak: İzmir Ticaret Odası Web Sitesi, <<http://www.izto.org.tr/tr/uyum-paketleri>>, (26.04.2019)

Türkiye, AB müktesebatına uyum sağlama sürecinde 3 Ağustos 2002’de üçüncü ve 2 Ocak 2003’te de dördüncü Uyum Paketini kabul etmiştir. Üçüncü Uyum Paketi kapsamında İdam Cezası, Türk Hukuk sistemi kapsamında savaş ve yakın savaş tehdidi halleri dışında kaldırılmış ve yerine Ağır Hapis Cezası getirilmiştir. Türkiye’deki Azınlık Vakıfları’nın mal edinmesi ve farklı dil ve lehçelerde yayın ve eğitim yapılmasının önündeki engeller kaldırılmıştır. Dernekler Kanunu, Serbest Bölgeler Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Basın Kanunu, Vakıflar

Kanunu ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de düzenlemeler yapılmıştır.

Dördüncü Uyum Paketi de 11 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dördüncü Uyum Paketi'nin en önemli temas ettiği nokta Siyasi Partiler Kanunu'nda değişiklik içermesidir. Söz konusu değişiklik ile düşüncelerini ifade etmesinden dolayı yargılanan kişilerin siyasi partilere üye olabilmelerinin önündeki engel kaldırılmıştır. Basın Kanunu'nda değişikliğe gidilmiş ve gazetecilerin kaynak açıklama zorunluluğu kaldırılmıştır. Derneklerin yurtdışında, yabancı derneklerin de Türkiye'de dernek açması kolaylaştırılmıştır. Türkiye'de ikamet eden yabancıların dilekçe hakkından yararlanmasının kapsamı genişletilmiştir. İşkence ve kötü muameleden yargılanan memurlara verilen cezaların para cezasına çevrilemeyeceği ve ertelenmeyeceği noktasında bir takım değişiklikler yapılmıştır. İnsan Hakları Komisyonu'na başvuru cevap süresi 90 günden 60 güne indirilmiştir. Cemaat ve vakıfların mülk edinebilmesi kolaylaştırılmıştır.

Şekil 7: Beşinci ve Altıncı Uyum Paketlerinin İçeriği

5. Uyum Paketi	6. Uyum Paketi
☐ Üçüncü Uyum Paketi'nde yer alan hükümlerin kapsamı genişletilmiştir	☐ Terörle Mücadele Yasası'nda güncelleme yapılmıştır
☐ Kesinleşmiş ceza hükümlerinde yeniden yargılanma hakkı doğmuştur	☐ Ceza Kanunu'nda güncelleme yapılmıştır
☐ Dernek Kanunları'nda revizyon yapılmıştır	☐ Basın-yayın konusunda özgürlükçü adımlar atılmıştır
	☐ İmar Kanunu'nda güncellemeye gidilmiştir
	☐ Din özgürlüğü konusunda yeni düzenlemeler yapılmıştır

Kaynak: İzmir Ticaret Odası Web Sitesi, <<http://www.izto.org.tr/tr/uyum-paketleri>>, (26.04.2019)

Beşinci ve Altıncı Uyum Paketleri, kendisinden önce çıkarılan ve kabul edilen Uyum Paketleri'ne göre daha spesifik konuları içermektedir. 23 Ocak 2003

tarihinde kabul edilmiş ve 4 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe giren Beşinci Uyum Paketi kapsamında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na AİHM kararları doğrultusunda yargılamanın iadesine gidebilme konusunda değişiklikler getirilmiştir. Kesinleşmiş cezalar AİHM tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlaline neden olduğu saptandığı durumlarda yeniden yargılama hakkının dogması sağlanmıştır. Mülk edinme, gerekli izin prosedürü ve denetime ilişkin hükümlere uymama durumunda uygulanan hapis cezası, para cezasına çevrilmiştir.

15 Temmuz 2003'te kabul edilen ve 19 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe giren Altıncı Uyum Paketi'nin en önemli yanı, Terörle Mücadele Yasası'nın 8'inci maddesinin kaldırmış olmasıdır. Böylece terör tanımında 'şiddet' ve 'kuvvet' tanımı esas alınmıştır. Ceza Kanunu'ndaki 'ağır tahrik' hükümleri ve 462'inci maddenin 'namus cinayeti' işleyen suçlulara indirim sağlayan hükümler revize edilmiştir. 12 Eylül'de ceza alanlara yeniden yargılanma yolu açılmıştır. Özel televizyon kanalları yanı sıra TRT'nin de Türkçe dili dışında yayın yapmasını engelleyen düzenlemeler güncellenmiştir. Farklı din ve mezheplerin ibadet yeri ihtiyaçları dikkate alınarak İmar Kanunu kapsamında revizyona gidilmiştir.

Şekil 8: Yedinci ve Sekizinci Uyum Paketlerinin İçeriği

7. Uyum Paketi	8. Uyum Paketi
☐ TCK ve TMK'da güncelleme yapılmış	☐ Asker-sivil ilişkileri düzenlenmiş
☐ İşkence ve kötü muamele konusunda adımlar atılmış	☐ MGK'nın yetkileri konusunda revizyon yapılmış
☐ MGK konusunda ciddi düzenlemeler yapılmış	☐ İdam Cezası tümünden kaldırılmış
☐ Çocuk mahkemeleri konusunda düzenlemeler yapılmış	
☐ Vakıf ve dernek hakları genişletilmiş	

Kaynak: İzmir Ticaret Odası Web Sitesi, <<http://www.izto.org.tr/tr/uyum-paketleri>>, (26.04.2019)

Yedinci Uyum Paketi 30 Temmuz 2003'te kabul edilmiş ve 7 Ağustos 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Paket kapsamında TCK'nın 159'uncu maddesinde güncelleme yapılmış, asgari ceza bir yıldan altı aya indirilmiştir. TMK'nın 7'inci maddesine 'şiddete teşvik' unsuru eklenmiş ve bu yolla şiddete teşvik etmeyen slogan, propaganda vb. yardım ve yataklık kapsamından çıkartılmıştır. İşkence ve kötü muamele suçları konusunda revizyon yapılmıştır. Çocuk mahkemelerinde yargılanma yaşı 15'ten 18'e yükseltilmiştir. Toplantı ve gösteriş yürüyüşleri konusunu kapsayan kanunda yapılan değişiklik neticesinde *"suç işleneceği tehlikesinin açık ve yakın şekilde ortaya çıkması"* şartı eklenmiş ve bu unsuru taşımayan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenmesi veya yasaklanmasının önüne geçilmiştir. Türkiye'deki vakıflara uluslararası alanda etkin olma imkânı sağlanmıştır. MGK'nın görev tanımı daraltılmış ve olağan toplanma aralığı iki aya çıkarılmıştır. Askerlerden maada sivillerin de MGK Genel Sekreteri seçilmesinin yolu açılmıştır. Farklı dillerin öğrenimi konusunda kurs açılması yönünde düzenleme yapılmıştır.

Sekizinci Uyum Paketi kapsamında yapılan en temel değişiklik ise idam cezasının topyekûn olarak kaldırılması olmuştur. Bunun yanı sıra demokratik

siyasetin önündeki en önemli engellerden biri olan ve Türk siyasi hayatının demokratik, özgür ve insanların iradesini siyasilerin yansıttığı yapısı için en büyük tehlike ve tehditlerden biri haline gelen MGK'da da yeni düzenlemelere gidilmiştir.⁹⁹

Uyum Paketleri dışında Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde gerçekleştirmiş olduğu birçok farklı uygulamalar mevcuttur. Kopenhag siyasi kriterlerine uyum sağlama yolunda gerçekleştirilen bu reformlar aşağıda liste şeklinde özetlenmiştir.



⁹⁹ Uyum Paketleri, <http://www.izto.org.tr/tr/uyum-paketleri>, 21.05.2018

Şekil 9: Uyum Paketleri Dışında Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerine Uyum Sağlamak İçin Attığı Adımlar

2001 Yılı Anayasa Değişikliği
•3 Ekim 2001’de kabul edilip 17 Ekim 2001 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir
Yeni Türk Medeni Kanunu
•1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir
Dernekler Kanunu
•2908 sayılı Dernekler Kanunu yerine 5253 sayılı yeni Dernekler Kanunu 4 Kasım 2004 tarihinde kabul edilmiş ve 23 Kasım 2004 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun (CİK)
•31 Mart 2005 tarihinde kabul edilmiş ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)
•31 Mart 2005 tarihinde kabul edilmiş ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
Türk Ceza Kanunu
•31 Mart 2005 tarihinde kabul edilmiş ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
Elektronik İmza Kanunu
Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007 – 2013)

Kaynak: Zeyyat Bandoğlu, Kopenhag Siyasi Kriterlerinin Türkiye’nin Ulusal Güvenliğine Yansımaları, Yönetim Bilimleri Dergisi, 2016, 14. Sayı

3.3.3. Uyum Paketleriyle İlgili Komisyonun Çalışmaları ve Yasal Mevzuatların Düzenlenmesi Açısından Komisyonun Önemi

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde kritik bir rolü olan Uyum Paketleri özellikle 2002 sonrası dönemde AK Parti iktidarı ile birlikte arka arkaya çıkartılmış ve bu konuda Türkiye ciddi bir yol almıştır. Uyum Paketleri'nin kronolojisi içerikleriyle birlikte yukarıdaki kısımda detaylıca anlatılmıştır. Tüm bu süreçlerde AB Uyum Komisyonu'nun da ciddi bir katkısı olmuştur. Komisyon TBMM'ye ve devletin ilgili kurumlarına sürekli olarak raporlar vermiş ve süreçle ilgili gerekli bilgilendirmeleri yapmanın yanı sıra uyum sürecini hızlandıracak adımları da atmıştır.

3.3.3.1. 22. Dönem Çalışmaları

22'inci dönemde AB Uyum Komisyonu 14 rapor vermiştir aşağıdaki tabloda bu raporların veriliş yılı, esas numaraları, esas durumu ve kanun numaraları verilmiştir.

Tablo 5 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem Raporları

22. Dönem AB KOMİSYON RAPOLARI						
Dönem/ Y. Yılı	Esas No	Başlık	Son Durum	Esas Tali	Sıra Sayısı	Kanu n No
22.Şub	1/703	Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununun Bazı Hükümlerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	299	5017
22.Şub	1/705	Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	432	5176
22.Nis	1/1121	Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	1014	5433
22.Nis	1/1147	Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T	1082	5464
22.Nis	1/1214	Su Ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T		
22.Mar	1/948	Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	834	
22.Mar	1/950	Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	920	5449
22.Oca	1/632	Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T	248	4982
22.Oca	1/650	Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	254	4968
22.Oca	1/651	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	262	4963
22.Nis	1/1188	Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	1202	5523
22.Mar	1/1054	Vakıflar Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T	1239	5555
22.May	1/1317	Merkezi Finans ve İhale Biriminin İstihdam ve Bütçe Esasları Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	1428	5671
22.Nis	1/1192	Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T	1232	

Kaynak: TBMM AB Uyum Komisyonu 22. Dönem 1. 2. 3. 4. ve 5. Yasama Yılı Faaliyet Raporları

22'inci dönemde AB Uyum Komisyonu tarafından verilen raporların ana eksenini; demokrasi, insan hakları, özgürlükleri kısıtlayıcı engellerin kaldırılması, ekonomi konusunda rahatlatıcı adımlar, Türkiye'nin tanıtımına yönelik adımların atılması, Türkiye'deki vakıf ve derneklerin faaliyetlerinin önünü açacak düzenlemelerin yapılması vb. olduğu görülmektedir.¹⁰⁰

22'inci dönemde AB Uyum Komisyonu bazı özel gündem toplantıları da düzenlemiştir. 1 Temmuz 2003 tarihli özel toplantıda AB Genel Sekreterliği, TBMM AB Uyum Komisyonu üyelerine brifing vermiştir. 9 Ekim 2003 tarihinde düzenlenen bir diğer toplantıda da AB Uyum Komisyonu Kuruluş Kanunu üzerine yapılması düşünülen değişiklikler istişare edilmiştir. 20 Ekim 2003 tarihli AB Uyum Komisyon toplantısında, komisyon üyelerinin yurtdışı seyahatleri ile ilgili olarak Komisyon Başkanlık Divanı'nın yetkilendirilmesi kararlaştırılmıştır. 12 Kasım 2003 tarihli toplantıda ise AB Genel Sekreterliği üyeleri, TBMM AB Uyum Komisyonu üyelerine Türkiye'nin ilerleme raporuyla ilgili bir bilgilendirme toplantısı sunmuşlardır. Bu ve benzer şekilde gerçekleştirilen toplantılarla AB Uyum Komisyonu, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecini inceleyen hemen hemen her konuda, aktif bir rol oynamaktadır.¹⁰¹

¹⁰⁰ 22. Dönem AB Komisyon Raporları, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/raporlar.php> , 22. 05. 2018

¹⁰¹ TBMM AB Uyum Komisyonu 22. Dönem 1. Ve 2. Yasama Yılı Faaliyet Raporu, s.10-13

3.3.3.2. 23. Dönem Çalışmaları

23'üncü dönemde TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 13 rapor vermiştir.

Tablo 6 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 23. Dönem Raporları

23. DÖNEM AB KOMİSYON RAPORLARI						
Dönem/ Y. Yılı	Esas No	Başlık	Son Durum	Esas Tali	Sıra Sayısı	Kanun No
23.Şub	1/584	Kamu İhale Kanunu İle Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	253	5812
23.Nis	1/818	Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	523	6015
23.Şub	1/576	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T		
23.Şub	1/554	Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	249	5784
23.Şub	2/210	Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi	Raporunu Verdi	T	215	5759
23.Şub	1/558	Su Ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T		
23.Mar	1/716	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	412	5916
23.Şub	1/575	Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T		
23.Mar	1/670	Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	353	5918
23.Mar	1/680	Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T		
23.Mar	1/682	Bankacılık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarı	Raporunu Verdi	T		
23.Mar	1/681	Markalar Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T		
23.Şub	1/461	Türkiye Hâkimler ve Savcılar Birliği Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T		

Kaynak: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 23. Dönem 1. 2. 3. 4. ve 5. Yasama Yılı Faaliyet Raporları

AB Uyum Komisyonu'nun 23'üncü dönemde verdiği raporların içeriklerinin; AB uyum süreci kapsamında Türkiye'nin atacağı adımlara paralel olarak düzenlenmiş, bununla yanı sıra devlet kurum ve kuruluşlarındaki ihalelerin, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların hak ve özgürlüklerinin yeniden düzenlenmesine yönelik olduğu söylenebilir. Ayrıca, 23'üncü dönemde AB Uyum Komisyonu raporlarında öne çıkan diğer başlıkların ise devletin yapmış olduğu yardımlar konusunda daha şeffaf ve denetlenebilir hale gelmesi, kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin yanı sıra şahsi verilerinin de korunması noktasında yeni düzenlemelerin yapılması, ekonomiyi doğrudan ve dolaylı yoldan etkileyecek olan alanlarda yeni düzenlemelere gidilmesi, Türkiye-AB ilişkilerini şekillendiren kişi, kurum ve kuruluşların söz konusu süreçte daha aktif olabilmelerinin önündeki engelleri kaldıracak düzenlemelerin yapılması, yargı ve adalet sistemine yönelik özellikle Türk Ceza Kanunu bir takım değişiklikleri içermektedir.¹⁰²

Bakanlar Kurulu tarafından 13 Mayıs 2008 tarihinde AB Uyum Komisyonu'na sunulan 'Kamu İhale Kanunu ile Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı' 23'üncü Yasama döneminin 2'inci Yasama yılının 3 Haziran 2008 tarihli 18'inci toplantısında görüşülmüştür. Tasarı ile düzenlemeler arası uyum gözetilmesiyle ihaleye yapılan başvuruların hızlı neticelenmesi ve aksaklıkların giderilmesi öngörülmüştür.¹⁰³ Muhalefet şerhinde ise tasarının AB müktesebatına uyumu bulunmadığı ve ihaledeki bir olumsuzlukta şikâyet işlemlerinin her yönden zorlaştırıldığı iddia edilmiştir. Buna ek olarak Kamu İhale Kurulu'nun hizmet ve mal alımındaki denetim ve şeffaflığını iyice daralttığı muhalefet gerekçesi olarak gösterilmiştir.¹⁰⁴

Bakanlar Kurulu tarafından 25 Şubat 2010 tarihinde sunulan 'Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı' 23'üncü Yasama döneminin 4'üncü Yasama yılının 10 Haziran 2010 tarihli 42'inci toplantıda görüşülmüştür. Tasarı ile devlet yardımlarının denetlenmesi ve daha etkin dağıtılması

¹⁰² 23. Dönem AB Komisyon Raporları, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/raporlar.php> , 23.05.2018

¹⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 253, Kamu İhale Kanunu ile Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonları Raporları (1/584), s.10-11, TBMM Basımevi

¹⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 253, Kamu İhale Kanunu ile Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonları Raporları (1/584), s.18, TBMM Basımevi

için Devlet Yardımları Genel Müdürlüğü ismiyle yeni bir ana hizmet birimi kurulması öngörülmüştür.¹⁰⁵ Muhalefet şerhinde bu kurumun idari ve işlevsel bağımsızlığının var olmadığı iddia edilmiş ve bir kurumun hem politika belirleyip hem de denetimini yapmasının uygun olmadığı belirtilmiştir.¹⁰⁶

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na hazırlanıp Bakanlar Kurulu'na 1 Nisan 2008 tarihinde AB Uyum Komisyonu'na sunulan 'Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı' 23'üncü dönem 2'inci Yasama yılının 16 Nisan 2008 tarihindeki 13. Toplantıda görüşülmüştür. Tasarı ile elektrik piyasasını rekabetçi hale getirmek ve Elektrik Piyasası Kanunu'nun sorunlarını ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Tasarı için verilen karşı oylarda ise kurumlar arası mutabakat sağlanmadan TBMM'ye sunulduğu iddia edilmiştir.¹⁰⁷ Muhalefet şerhinde ise yapılması istenen düzenlemenin ülkeye bir fayda getirmeyeceği ve devletin enerji sektöründeki sorunlara köklü çözüm sunamayacağı belirtilmiştir.¹⁰⁸

Kahramanmaraş Milletvekili Veysi Kaynak'ın hazırlayıp AB Uyum Komisyonu'na 14 Nisan 2008 tarihinde sunulan 'Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi' 16 Nisan 2008 tarihli 13'üncü Toplantıda görüşülmüştür. Tasarı ile Türk Ceza Kanunu'nda yer alan suç ve suçlu tanımının belli ilkelere göre yeniden düzenlenip yurtdışında işlenen suça özgü olan vatandaşlar arasındaki ayrımı ortadan kaldırmak ve Cumhurbaşkanı'na kovuşturma yetkisi vermek amacıyla değişiklik hedeflenmiştir. Tasarıya verilen karşı oylarda ise bu teklifin ülkede bulunduğu iddia edilen düşünce özgürlüğüne yeni bir açılım getirmediği belirtilmiştir.¹⁰⁹ Muhalefet şerhinde ise Cumhurbaşkanı'nın laiklik

¹⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 4. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 523, Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/818), s.1-9, TBMM Basımevi

¹⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 4. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 523, Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/818), s.22, TBMM Basımevi

¹⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 249, Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/554), s.10-33, TBMM Basımevi

¹⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 249, Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/554), s.35, TBMM Basımevi

¹⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 215, Kahramanmaraş Milletvekili Veysi Kaynak'ın; Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile Şırnak Milletvekili Hasip Kaplan'ın; Türk Ceza Kanununda

karşıtı faaliyetlerinden dolayı suçlu olan kişiler için kovuşturma yapılmasını önleme ihtimalinden dolayı reddedildiği bildirilmiştir.¹¹⁰

Bakanlar Kurulu tarafından 4 Haziran 2009 tarihinde sunulan ‘Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı’ 16 Haziran 2009 tarihli 32. Toplantıda görüşülmüştür. Tasarı ile Avrupa Birliğine katılım sürecinde ülkenin etkinliğinin artırılması ve çalışmalarda kalitenin arttırılarak koordinasyon eksikliğinin giderilmesi amaçlanmıştır.¹¹¹ Muhalefet şerhinde ise yasanın gerekçesinin doğru olduğu fakat sistematığının yetersiz olduğu ve hantal bir yapıya sahip olduğu iddia edilmiştir.¹¹²

Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanıp 7 Ocak 2009 tarihinde AB Uyum Komisyonu’na sunulan ‘Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı’ 23’üncü Yasama dönemi 2’inci Yasama yılında 27 Ocak 2009 tarihli 27’inci toplantıda görüşülmüştür. Tasarıda yolsuzlukla mücadele konusu ele alınmış ve *“karapara aklanmasının önlenmesine ilişkin mevzuatını müktesebatla uyumlaştırması”* hususu müzakerelerin başlaması için açılış kriteri olarak öngörülmüştür. Tasarıya karşı verilen oylarda ise iç hukuk sisteminin temel ilkelerine uygun özerk ve bağımsız birimin kurulması gerektiği iddia edilmiştir.¹¹³

Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (2/210, 2/27), s.6-9, TBMM Basımevi

¹¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 215, Kahramanmaraş Milletvekili Veysi Kaynak’ın; Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile Şırnak Milletvekili Hasip Kaplan’ın; Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (2/210, 2/27), s.10, TBMM Basımevi

¹¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 412, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Dışışleri Komisyonları Raporları (1/716), s.5, TBMM Basımevi

¹¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 412, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Dışışleri Komisyonları Raporları (1/716), s.9, TBMM Basımevi

¹¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 353, Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/670), s.1-6, TBMM Basımevi

3.3.3.3. 24. Dönem Çalışmaları

24'üncü dönemde ise TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'nun sadece üç rapor verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 7 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 24. Dönem Raporları

24. DÖNEM AB KOMİSYONU RAPORLARI						
Dönem/ Y. Yılı	Esas No	Başlık	Son Durum	Esas Tali	Sıra Sayısı	Kanun No
24.Şub	1/484	Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T	287	
24.Nis	1/876	Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	554	6547
24.May	1/1013	Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	711	

Kaynak: TBMM AB Uyum Komisyonu 24. Dönem 1. 2. 3. 4. ve 5. Yasama Yılı Faaliyet Raporları

AB Uyum Komisyonu'nun 24'üncü dönemdeki raporlarının ana odağının 'devlet sırları', 'Geri Kabul Anlaşması' ve 'aile' olduğu görülmektedir. Devlet sırrı niteliği taşıyan bilgi ve belgeler ile diğer gizli bilgi ve belgelerin tespiti, korunması, açıklanıp açıklanmaması vb. hususlarla ilişkili bir takım düzenlemeler ön görülmüştür. Buradaki temel amacın kamusal gizlilik alanını düzenlemek olduğu söylenebilir. Bu yolla devlet sırrı ve gizlilik kavramlarına açıklık getirilmesi, Anayasa'da ve kanunlarda devlet sırlarına ilişkin hükümlerin uygulanmasındaki zorlukların giderilmesi; devlet ile birey menfaatleri arasında dengeyi gözeterek şekilde bilgi edinme hakkının kapsam ve içeriğinin genişletilmesi, şeffaf, denetlenebilir ve demokratik ve toplumsal denetimin ve katılımın artırılması ile sağlanması amaçlanmıştır.

Komisyondun 24'üncü dönemde sunduğu bir diğer önemli raporda 'aile'ye ilişkindir. Söz konusu rapor kapsamında Türkiye'nin gelecekteki nüfusundan, aile birliğinin teminine, kadınların çalışma standartlarından çocukların eğitimine kadar kapsamlı düzenlemeleri içermektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nun 25 Eylül 2011'de AB Uyum Komisyonu'na sunduğu 'Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı', 5 Ocak 2012 tarihli 24'üncü Yasama dönemi 2'inci Yasama yılı 3'üncü toplantısında görüşülmüştür. Tasarı ile Anayasa ve kanunlarda yer 'devlet sırrı' ve 'gizlilik' kavramlarının etraflı şekilde açıklanması, devlet-birey arasındaki dengenin gözetilmesi, şeffaf, denetlenebilir ve demokratik bir yönetimin sağlanması amaçlanmıştır. Tasarı için verilen karşı oylar da ise söz konusu tasarı ile *"süper bir başkanlık, süper bir yürütme oluşturulmasının, bir tek parti devletin inşa edilmesi sürecinin hızlandırılacağı kaygısı taşınmaktadır"* ifadesi ile devlet ile yürütme için her şeyin bir sır perdesi altına gizlenmeye çalışıldığı iddiasına yer verilmiştir.¹¹⁴ Tasarının Muhalefet şerhi kısmında ise Devlet Sırrı Kanun Tasarısı'nın bir ihtiya ın ürünü olmadığı, mevcut mevzuatta bu konuda yeterli düzenlemenin olduğu, bu tasarı ile mevcut siyasi iktidarın devlet sırrı altında gizlilik alanını genişletmeye çalıştığı, bilgi alma hakkını daraltmak istediği iddia edilmiştir.¹¹⁵

Dışışleri Bakanlığı'nın hazırladığı ve Bakanlar Kurulu'nun AB Uyum Komisyonu'na 20 Ocak 2014 tarihinde havale ettiği 1/876 esas numaralı kanun tasarısı eleştirilmiştir. Bu tasarı ile dünyanın 72 milletinin Türkiye'de göçmen olarak yaşayacağı, Avrupa'nın Türkiye'yi karantina merkezi haline getireceği, AK Parti'nin bu anlaşmayı *"AB'ye vizeyi kaldırıyoruz"* şeklinde pazarlayarak siyasi çıkar elde etmeye çalıştığı iddia edilerek karşı çıkılmıştır.¹¹⁶ Hükümetin teklif ettiği metin ise Dışışleri Komisyonu'nca aynen kabul edilmiştir.

¹¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 24. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 287, Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Adalet Komisyonu Raporları (1/484), s.11-17, TBMM Basımevi

¹¹⁵ A.g.e., s.27

¹¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi 24. Yasama Dönemi, 4. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 554, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşmanın Onaylanması Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, İçişleri Komisyonu ve Dışışleri Komisyonu Raporları (1/876), s. 6; 26; 29., TBMM Basımevi

3.3.3.4. 25. Dönem Çalışmaları

7 Haziran 2015 seçimleri sonrası oluşan parlamento aritmetiği gereği hiçbir partinin tek başına hükümeti kuramayacak olması nedeniyle koalisyon görüşmeleri gerçekleştirilmiş ancak daha sonra hükümetin kurulamaması neticesinde erken seçim kararı alınmıştır. Bu dönemde hükümet kurulamadığı için komisyonlar oluşturulamamıştır.

3.3.3.5. 26. Dönem Çalışmaları

26'ıncı dönem TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu dört rapor vermiştir. 26'ıncı dönemdeki AB Uyum Komisyonu'nun çalışmalarının genel çerçevesini siyasi etiğin, ürün güvenliğinin ve ekonomik ilişkilerin oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 8 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 26. Dönem Raporları

26. DÖNEM AB KOMİSYONU RAPORLARI						
Dönem/ Y. Yılı	Esas No	Başlık	Son Durum	Esas Tali	Sıra Sayısı	Kanun No
26.Oca	2/1000	Siyasi Etik Kanunu Teklifi	Raporunu Verdi	T	307	
26.Oca	1/518	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Anlaşma ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı	Raporunu Verdi	T	136	6685
26.Şub	1/838	Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T		
26.Mar	1/934	Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Tasarısı	Raporunu Verdi	T	551	

Kaynak: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 26. Dönem 1. 2. ve 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporları

TBMM Başkanlığınca 26'ıncı Yasama dönemi 1'inci Yasama yılında TBMM AB Uyum Komisyonu'na 8 kanun hükmünde kararname, 29 kanun tasarısı ve 6 kanun teklifi havale edilmiştir. Komisyon bunlardan 2 Kanun tasarısı ile 1 Kanun teklifini görüşmüş ve karara bağlamıştır. Ayrıca AB Uyum Komisyonu söz konusu yasama yılında 7 toplantı gerçekleştirmiştir.¹¹⁷ 26'ıncı Yasama döneminin 2'inci Yasama yılında ise TBMM AB Uyum Komisyonu'na 1 Kanun tasarısı ve 3 Kanun teklifi havale edilmiştir. Komisyon, söz konusu kanun tasarısını görüşerek karar bağlamıştır. Ayrıca Komisyon 26'ıncı Yasama döneminin 2'inci Yasama yılında toplam 3 toplantı gerçekleştirmiştir.¹¹⁸

AK Parti Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97 Milletvekili tarafından 1 Nisan 2016 tarihinde 'Siyasi Etik Kanunu Teklifi' esas olarak Anayasa Komisyonu'na sunulmuş, tali olarak ise AB Uyum Komisyonu'na havale edilmiştir. 26'ıncı Yasama döneminin 1'inci Yasama yılında 13 Nisan 2016 tarihli 6'ıncı toplantısında görüşülmüştür.¹¹⁹ Diğer tüm tali havale işlemlerinde olduğu gibi 4847 sayılı AB Uyum Komisyonu Kanunu gereği, AB Uyum Komisyonu'na gelen tasarı ve teklifler Avrupa Birliği mevzuatına uygunlukları açısından incelenmiştir. Söz konusu teklif, Vize Serbestisi Diyaloğu, yolsuzlukların önlenmesine ilişkin olarak Vize Muafiyeti Yol Haritası kapsamında yer alan "42. Yolsuzlukla Mücadeleye İlişkin Ulusal Strateji ve Eylem Planı ile GRECO tavsiyelerinin (I., II. ve III. Değerlendirme Aşaması) uygulanmaya devam edilmesi" yükümlülüğü, 'Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Eylem Planı'nın uygulanması, Avrupa Birliği katılım müzakereleri çerçevesinde 23'üncü Yargı ve Temel Haklar ile 24'üncü Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Fasılları açısından önem arz ettiği belirtilmiştir.¹²⁰ Ayrıca siyasi etiğin AB'nin 1998'den günümüze hazırlamış olduğu Türkiye ilerleme raporlarında eleştiri konusu olarak yer aldığı hatırlatılarak bu konuda adım atılması

¹¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 1. Yasama Yılı Faaliyet ve Değerlendirme Raporu 1 Kasım 2015-30 Eylül 2016, TBMM Basımevi

¹¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 2. Yasama Yılı (1 Ekim 2016-30 Eylül 2017) Faaliyet ve Değerlendirme Raporu, TBMM Basımevi

¹¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26. Yasama Dönemi, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 307, Siyasi Etik Kanunu Teklifi (2/1000) ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları, s.10, TBMM Basımevi

¹²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Siyasi Etik Kanunu Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss307.pdf>, (22.05.2018)

gerekliliğinin altı çizilmiştir. AK Parti Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97 milletvekili tarafından verilen Siyasi Etik Kanun Teklifi, AB Uyum Komisyonu’nun 13 Nisan 2015 tarihli 6’ncı toplantısında görüşülerek kabul edilmiştir. Teklif, 22 Nisan 2016 tarihinde Anayasa Komisyonu’nda görüşülerek kabul edilmiş ve TBMM Genel Kurulu’nun gündemine alınmıştır. Böylece, TBMM üyelerine yönelik etik davranış ilkeleri, hediye alma esasları, siyasi partilerin etik kuralları da oluşturulmuştur.¹²¹

Dışişleri Bakanlığı’nca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca 28 Aralık 2015 tarihinde sunulan ‘Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Anlaşma ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı’ da AB Uyum Komisyonu’na tali olarak gelmiş ve 26’ncı Yasama döneminin 1’inci Yasama yılının 13 Ocak 2016 tarihli üçüncü komisyon toplantısında değerlendirilmiştir.¹²² AB Uyum Komisyonu tasarıyla ilgili şu görüşü öne sürmüştür:

“Tasarı ile; polis, sınır güvenliği, göç hizmetleri konularında Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan’ın gümrük makamları, kolluk kuvvetleri ve ilgili diğer kurumları arasında gerçek zamanlı bilgi paylaşımını ve sınır aşan suçlara karşı etkin bir mücadele sağlanmasını hedefleyen, her üç ülke arasında söz konusu iş birliği konularında ortak standartlar tesis etmek üzere “Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi”nin kurulmasını öngören ve Avrupa Birliği ile yürütülen Vize Serbestisi Diyaloğu süreci bakımından önem taşıyan Anlaşma ile notaların onaylanmasının uygun bulunması öngörülmektedir.”¹²³

AB ile yürütülen Vize Serbestisi Diyaloğu süreci bakımından önem taşıyan ‘Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Anlaşma ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı’, komisyonun 13 Ocak 2016 tarihli 3’üncü

¹²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 1. Yasama Yılı Faaliyet ve Değerlendirme Raporu 1 Kasım 2015-30 Eylül 2016, s.14, TBMM Basımevi

¹²² Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26. Yasama Dönemi, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 136, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Anlaşma ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/518) ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları, s.8, TBMM Basımevi

¹²³ Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Anlaşma ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı , <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss136.pdf>, (22.05.2018)

toplantısında görüşülmüştür. Polis, sınır güvenliği ve göç hizmetleri konularında Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan'ın gümrük makamları, kolluk kuvvetleri vb. makamları arasında bilgi paylaşımını ve sınır aşan suçlara karşı etkin mücadele kapsamında işbirliği konularında ortak standartlar geliştirmek üzere 'Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi' kurulması öngörülmüştür. 10 Mart 2016 tarihinde 58'inci Birleşimde söz konusu anlaşma ile Notaların uygun bulunduğu dair Kanun Tasarısı kabul edilerek kanunlaşmıştır.¹²⁴

Ekonomi Bakanlığı tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulu tarafından 29 Mart 2018 tarihinde sunulan 'Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Tasarısı' esas olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'na, tali olarak da AB Uyum Komisyonu'na gelmiştir. Bu kanun 26'ıncı Yasama döneminin 3'üncü Yasama yılının 11 Nisan 2018 tarihli toplantısında görüşülmüştür.¹²⁵ Söz konusu tasarı kapsamında şunlar amaçlanmıştır;

- *“ürünlerin insan sağlığı ve güvenliği,*
- *tüketici, çevre, iş sağlığı ve işyeri güvenliği gibi alanlarda kurallara uygunluğunun denetlenmesine,*
- *kamu yararı bakımından tehlike arz ettiği uygunsuzluk hallerinde gerekli önlemlerin alınmasına,*
- *ürünlerin imalatından tüketimine kadarki süreçte rol alan imalatçı, yetkili temsilci, ithalatçı, dağıtıcı ve diğer tüm kesimlerin nitelik, görev, yükümlülük, hak, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesine,*
- *test, muayene ve belgelendirme faaliyeti yapan uygunluk değerlendirme kuruluşlarının nitelikleri ve yükümlülüklerinin belirlenmesine,*
- *ürünlerin kurallara uygunluğunun denetimini yapacak olan yetkili kamu kuruluşlarının görev, yetki ve sorumluluklarının ve uygunsuzluk hallerinde uygulanacak yaptırım ve cezaların belirlenmesine,*

¹²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 1. Yasama Yılı Faaliyet ve Değerlendirme Raporu 1 Kasım 2015-30 Eylül 2016, s.13, TBMM Basımevi

¹²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 551, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Tasarısı (1/934) ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporları, s.17, TBMM Basımevi

- *Avrupa Birliği'nin bu alanda yürürlüğe koyduğu yeni mevzuat hükümleri ile uyumun sağlanmasına,*
- *e-ticarete piyasa gözetimi ve denetimi, ürün sorumluluğu, tazminat gibi hususların belirlenmesine,*
- *ülkemizin sürdürülebilir ihracat artışının temini açısından önem arz eden Türk malı imajının korunması için ürüne ilişkin işaretleme,*
- *etiketleme ve belgelendirmenin alıcıyı yanıltmayacak şekilde yapılmasına ilişkin düzenlemelerin yapılması”¹²⁶*

Tasarının bu amaçları doğrultusunda AB Uyum Komisyonu; ürün güvenliğinin Gümrük Birliği'nin temel gereksinimlerinden biri olduğunu, tasarının uygulanmasıyla birlikte AB'nin eleştirilerinin önemli ölçüde azalacağını, iç ticarete bir takım sıkıntıların bu tasarı ile ortadan kalkabileceğini, bu tasarının Katılım Müzakereleri'ndeki 28. Fasl (Tüketicinin ve Sağlığın Korunması) ile uyumlu olduğunu, tasarının mevcut haliyle yeterli ve uygun olduğunu belirtmiştir.¹²⁷

TBMM AB Uyum Komisyonu'nun, 26'ncı Yasama dönemi 1'inci Yasama yılı Faaliyetleri arasında 'Kolluk Gözetim Komisyonu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı'nın kabulü de yer alır. 23'üncü ve 24'üncü yasama dönemlerinde TBMM'ye sunulan bu tasarı AB Uyum Komisyonu tarafından kabul edilmiş fakat TBMM Genel Kurulunda görüşülemediği için kadük olmuştur. 26'ncı Yasama döneminde Bakanlar Kurulunca tekrar yenilenen tasarı AB Uyum Komisyonu'na havale edilmiş ve 1 Nisan 2016 tarihinde Komisyonun 5'inci toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir. 3 Mayıs 2016 tarihinde de TBMM Genel Kurulu tasarıyı kabul ederek kanunlaştırmıştır. Tasarı ile; kolluk şikayet sistemi daha etkili ve hızlı işler hale getirilmiş, kolluk görevlilerin işledikleri iddia edilen suçlardan veya disiplin cezasını gerektiren durumlarda dolayı idari merciler tarafından yapılan iş ve işlemlerin merkezi bir sistemde kayıt altına alınması hedeflenmiş ve bu hedef doğrultusunda Kolluk Gözetim Komisyonunun kurulması öngörülmüştür.¹²⁸

¹²⁶ Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Tasarısı, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss551.pdf>, (22.05.2018)

¹²⁷ Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Tasarısı, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss551.pdf>, (22.05.2018)

¹²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 1. Yasama Yılı Faaliyet ve Değerlendirme Raporu 1 Kasım 2015-30 Eylül 2016, s.14, TBMM Basımevi

AB Uyum Komisyonunun 7 Haziran 2017 tarihli toplantısında gündeme alınan ‘Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı’ detaylı inceleme gerektiği gerekçesi ertelenmiştir. 14 Haziran 2017 tarihinde tekrar toplanan komisyon, tasarımı görüşmüştür. Görüşmede, tasarının AB ile müzakere sürecinde yasallaştırılması gereken bir mevzuat olduğu, tasarının Çevre ve İklim Değişikliği Faslı için çok önemli olduğu, tasarının AB’nin doğa koruma alanındaki temel düzenlemeleri olan Habitat Direktifi ve Kuş Direktifi’ne uyum sağlayacak ve Türkiye’deki biyolojik çeşitliliği koruma alanının kurulmasına ilişkin yasal zemini oluşturacağının altı çizilmiştir.¹²⁹

Sonuç olarak TBMM AB Uyum Komisyonu’na havale edilen tasarı ve teklifler incelendiği zaman komisyonun, Türkiye’nin AB tam üyelik sürecine ciddi bir katkı yaptığı söylenebilir. AB Uyum Komisyonu, çevreden sosyal haklara, güvenlikten, ahlaki ve etik ilkelere, ticari ilişkilerin geliştirilmesinden, hukuk üstünlüğünün korunması ve devamlılığın aileye, şiddetten devlet sınırlarına ‘insan’ ile doğrudan ve dolaylı olarak ilgili ve ilişkili olan birçok konuda görüş bildirmiş, teklifleri ve tasarıları revize etmiştir. Komisyon hem denetleyici, hem karar vericilere yol gösterici hem de AB müktesebatına uygunluk noktasında düzenleyici bir rol üstlenmiştir.

22’inci, 23’üncü, 24’üncü ve 26’ıncı dönemlerde AB Uyum Komisyonunda görüşülen teklif ve tasarıların mahiyeti incelendiğinde

Şekil 10’daki gibi bir sınıflandırma yapılabilir.

Şekil 10’daki sınıflandırma etrafında AB Uyum Komisyonu’nun kurulduğu günden bu yana daha çok devlet kurumunun, katı yapısından kurtulması, bürokrasinin azalması, kamuda şeffaflığın arttırılması, ekonomide liberal adımların genişlemesi, temel hak ve özgürlükler konusunda yapısal adımların atılması, Türkiye-AB ilişkilerinin gelişmesi ve iyileştirilmesi, ticaret, güvenlik ve siyaset alanlarında işbirliğinin teşvik edilmesi ve arttırılması vb. konularında ağırlıklı olarak rol üstlendiği söylenebilir.

¹²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 2. Yasama Yılı (1 Ekim 2016-30 Eylül 2017) Faaliyet ve Değerlendirme Raporu, s.13, TBMM Basımevi

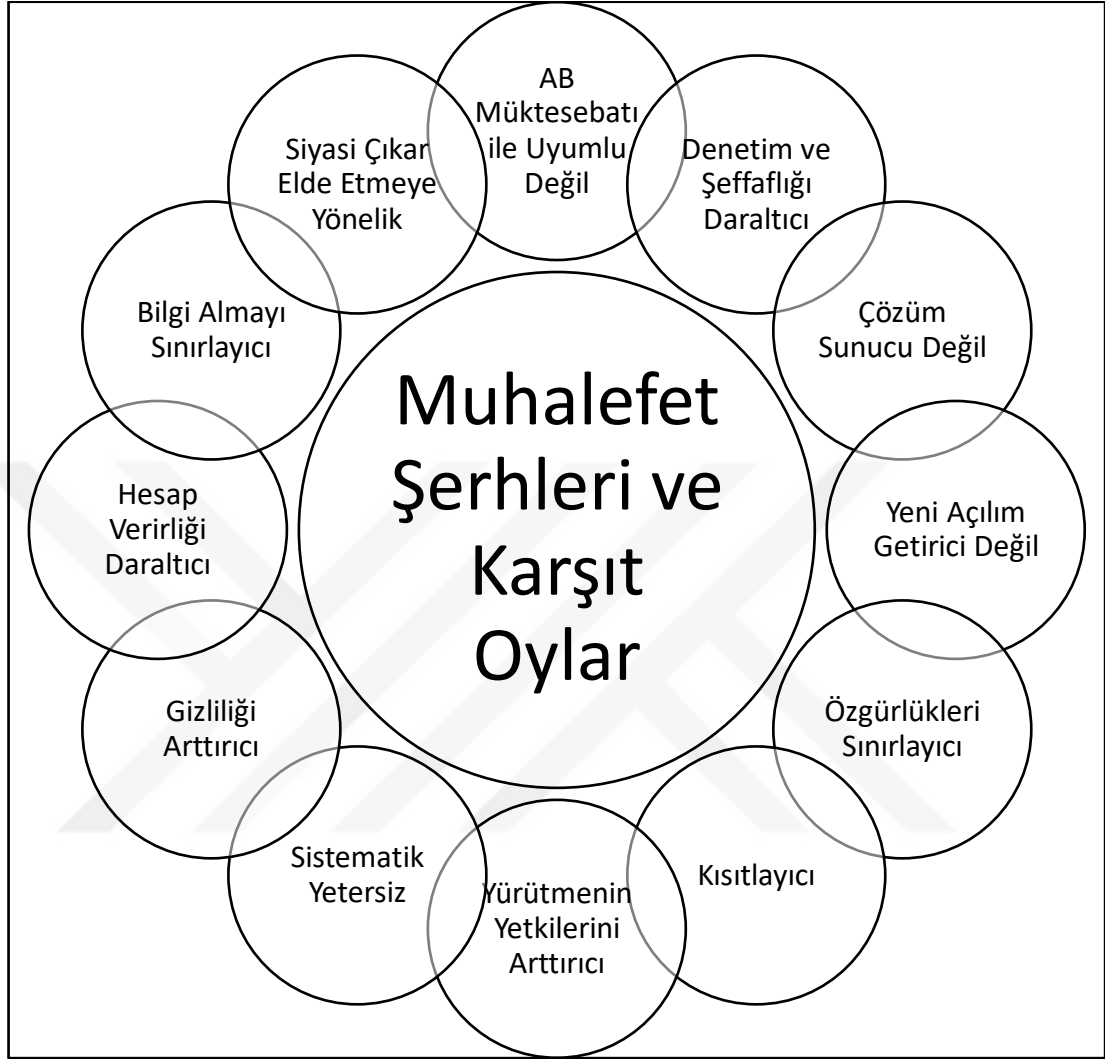
Şekil 10: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna Havale Edilen Teklif ve Tasarıların Genel Başlıkları

22.Dönem	23. Dönem	24.Dönem	26. Dönem
Devlet	Kişisel Veri Güvenliği	Aile	Siyasi Etik
Bürokrasi	Bürokrasi	Nüfus	Güvenlik
Kamuda Şeffaflık	AB Süreci	Türkiye-AB İlişkileri	İşbirliği
Bilgi Edinme	Hak ve Özgürlükler	Devlet	Çevre
Ekonomi	Ekonomi-Liberalleşme-Bankalar		Ticaret
	Hukuk		Ürün/Mal Güvenliği

Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

AB Uyum Komisyonu’na havale edilen teklif ve tasarılar verilen karşı oyların ve yapılan itirazların ise genel olarak birkaç başlık altında toplandığı söylenebilir. Bunlar Şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 11: Muhalefet Şerhleri ve Karşıt Oyların Ana Eksen



Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

Şekil 11 verileri dikkate alındığında AB Uyum Komisyonu’na havale edilen teklif, öneri ve tasarılar konusunda düşülen muhalefet şerhleri ve karşıt oyların temel birkaç başlık altında toparlandığı görülmektedir. Genel olarak teklif ve tasarıların AB müktesebatıyla uyumlu olmadığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, AK Parti’nin kendi gücünü maksimize etmeye yönelik olarak söz konusu teklif ve tasarıları sunduğu ima edilmiş, bu minvalde özgürlüklerin, devlet ve kamu denetiminin, hesap verilebilirliğin, şeffaflığın kısıtlandığı iddia edilerek; yürütmenin topyekûn olarak yetkilerini arttırmaya çalıştığı öne sürülmüştür.

3.4. MÜZAKERE SÜRECİ, KOMİSYONUN SÜREÇTEKİ MİSYONU, ÖNEMİ VE SÜRECE ETKİSİ

25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması'yla doğan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Türkiye 1959 yılında başvuruda bulundu. 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve 12 Aralık 1964'te yürürlüğe giren Ankara Antlaşması Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık çatı oluştursa da 12 Eylül 1980 askeri darbesi Türkiye-AET ilişkilerinin donmasına yol açtı. Donan ilişkiler 1983 yılındaki çok partili seçimlerin yapılmasıyla yeniden canlandı ve Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde Türkiye resmen tam üyelik başvurusunda bulundu. Avrupa Birliği'yle bütünleşmenin ilk aşaması olarak Türkiye 1 Ocak 1996 tarihinde Avrupa Birliği Gümrük Birliği'ne girdi ve Türkiye'nin AB'ye girme süreci hızlandı. 17 Aralık 2004 tarihinde AB müzakerelerin 3 Ekim 2005 tarihinde başlamasına karar verdi. 20 Ekim 2005 tarihinde üyelik müzakerelerinin ilk aşamasını oluşturan 'Tarama Süreci', 25'inci Bilim ve Araştırma faslında düzenlenen 'Tanıtıcı Tarama' toplantısı ile başladı ve tüm fasıllardaki tarama toplantıları 13 Ekim 2006 tarihinde tamamlandı.¹³⁰ Müzakerelerin ne kadar süreceği kesin olmamakla birlikte Türkiye 2007'den 2013'e kadar AB hukukuna uymayı hedeflediklerini belirtse de dönemin AB Komisyon Başkanı Jose Manuel Barroso, Türkiye'nin üyelik sürecinin en az 2021 yılına kadar süreceğini belirtmiştir.

Türkiye'nin AB müzakereleri sürecini gösteren detaylı bilgiler Tablo 9'da verilmiştir. Buna göre;

- Türkiye'nin AB tam üyelik müzakerelerine 2005 yılında başladığı,
- 2006 senesinde, 33 fasıldaki tarama işlemi nihayete erdiği,
- 30 Haziran 2016'da 33. fasıl başlığının açıldığı,
- 1 fasıl başlığının tamamlanarak kapatıldığı,
- 15 başlık üzerinde müzakerelerin devam ettiği,
- AB Komisyonu tavsiye kararı ile ise 8 başlıkta müzakerelerin kısmen askıya alındığı görülmektedir.

¹³⁰Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Kronolojisi (1959-2015), https://www.ab.gov.tr/files/5%20Ekim/turkiye_avrupa_birligi_iliskileri_kronolojisi.pdf, (22.05.2018)

Tablo 9 : Türkiye'nin Avrupa Birliği Müzakere Sürecindeki İlerlemesi

Müktesebat Başlıkları	Avrupa Komisyonu'nun Başlangıç Değerlendirmesi	Mevcut Durum	Taramanın Başlangıcı	Taramanın Tamamlanışı	Başlığın Donduruluşu	Başlığın Tekrar Açılışı	Başlığın Açılışı	Başlığın Kapanışı
1. Malların Serbest Dolaşımı	Hayli Çaba Gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	16.01.06	24.02.06	11.12.06	–	–	–
2. İşçilerin Serbest Dolaşımı	Benimsenmesi çok zor	Kaydadeğer çaba gerekli	19.07.06	11.09.06	08.12.09	–	–	–
3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi	Benimsenmesi çok zor	Kaydadeğer Çaba Gerekli	21.11.05	20.12.05	11.12.06	–	–	–
4. Sermayenin Serbest Dolaşımı	Hayli Çaba Gerekli	Hayli Çaba Gerekli	25.11.05	22.12.05	–	–	19.12.08	–
5. Kamu Alımları	Müktesebat ile tamamen uyumsuz	Hayli Çaba Gerekli	07.11.05	28.11.05	–	–	–	–
6. Şirketler Hukuku	Kaydadeğer çaba gerekli	Başlık Tamamlandı	21.06.06	20.07.06	–	–	17.06.08	–
7. Fikri Mülkiyet Hukuku	Hayli Çaba Gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	06.02.06	03.03.06	–	–	17.06.08	–
8. Rekabet Politikası	Benimsenmesi çok zor	Hayli Çaba Gerekli	08.11.05	02.12.05	–	–	–	–
9. Mali Hizmetler	Kaydadeğer çaba gerekli	Genellikle Müktesebat ile uyumlu	29.03.06	03.05.06	11.12.06	–	–	–
10. Bilgi Toplumu ve Medya	Hayli Çaba Gerekli	Hayli Çaba Gerekli	12.06.06	14.07.06	–	–	19.12.08	–
11. Tarım ve Kırsal Kalkınma	Benimsenmesi çok zor	Hayli Çaba Gerekli	05.12.05	26.01.06	11.12.06	–	–	–

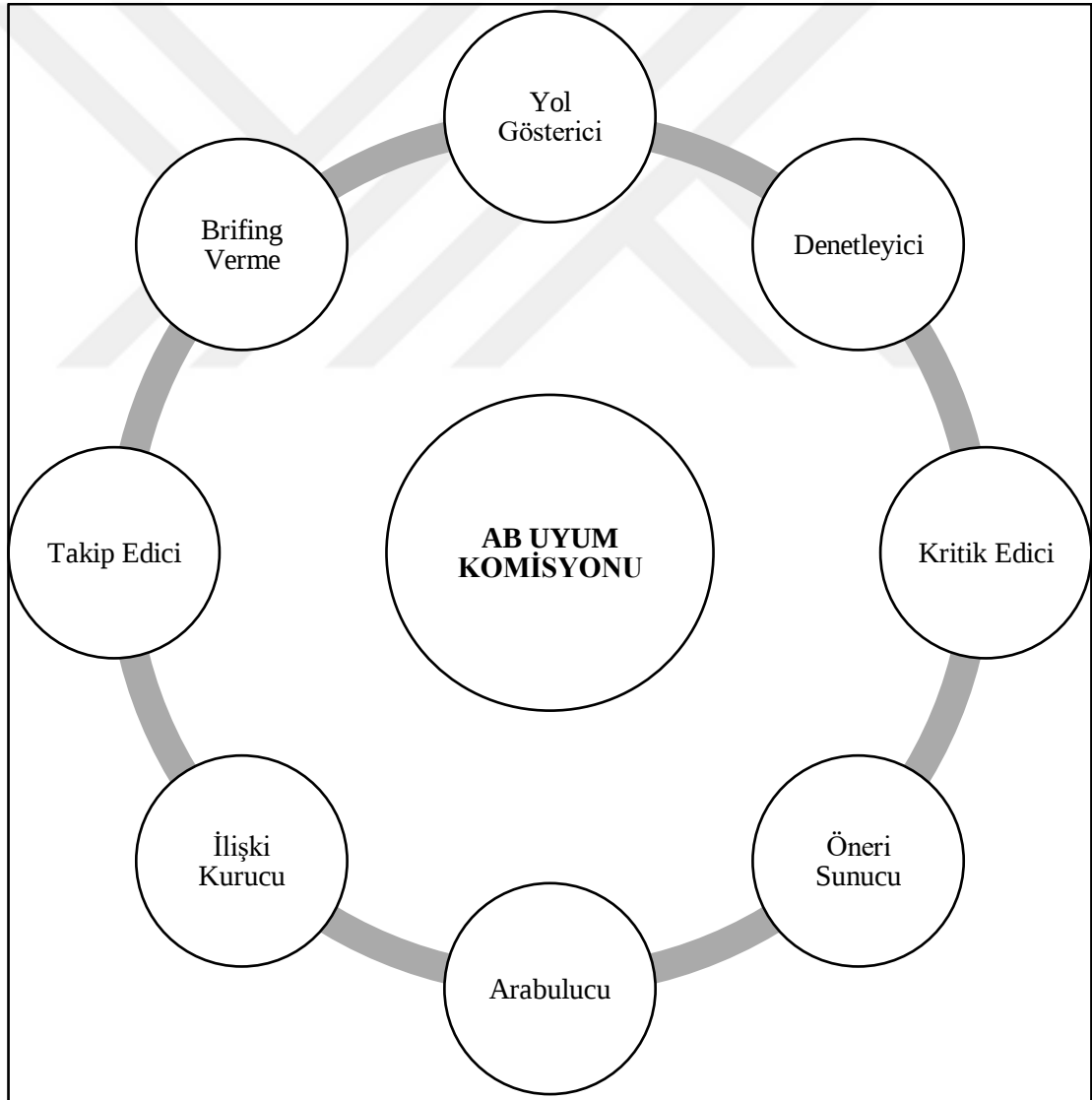
12. Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı	Benimsenmesi çok zor	Hayli Çaba Gerekli	09.03.06	28.04.06	–	–	30.06.10	–
13. Balıkçılık	Benimsenmesi çok zor	Hayli Çaba Gerekli	24.02.06	31.03.06	11.12.06	–	–	–
14. Taşımacılık Politikası	Kaydadeğer çaba gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	26.06.06	28.09.06	11.12.06	–	–	–
15. Enerji	Kaydadeğer çaba gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	15.05.06	16.06.06	08.12.09	–	–	–
16. Vergilendirme	Kaydadeğer çaba gerekli	Hayli Çaba Gerekli	06.06.06	12.07.06	–	–	30.06.09	–
17. Ekonomik ve Parasal Politika	Kaydadeğer çaba gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	16.02.06	23.03.06	25.06.07	–	14.12.15	–
18. İstatistik	Kaydadeğer çaba gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	19.06.06	18.07.06	–	–	25.06.07	–
19. Sosyal Politika ve İstihdam	Kaydadeğer çaba gerekli	Hayli Çaba Gerekli	08.02.06	22.03.06	–	–	–	–
20. İşletmeler ve Sanayi Politikası	Sorun beklenmiyor	Başlık Tamamlandı	27.03.06	05.05.06	–	–	29.03.07	–
21. Trans-Avrupa Şebekeleri	Kaydadeğer çaba gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	30.06.06	29.09.06	–	–	19.12.07	–
22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu	Kaydadeğer çaba gerekli	Genellikle Müktesebat ile uyumlu	11.09.06	10.10.06	25.06.07	12.02.13	05.11.13	–
23. Yargı ve Temel Haklar	Kaydadeğer çaba gerekli	Hayli Çaba Gerekli	07.09.06	13.10.06	08.12.09	–	–	–
24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik	Kaydadeğer çaba gerekli	Hayli Çaba Gerekli	23.01.06	15.02.06	08.12.09	–	–	–

25. Bilim ve Araştırma	Sorun beklenmiyor	Başlık tamamlandı	20.10.05	14.11.05	–	–	12.06.06	12.06.06
26. Eğitim ve Kültür	Hayli Çaba Gerekli	Genellikle Müktesebat ile uyumlu	26.10.05	16.11.05	08.12.09	–	–	–
27. Çevre	Müktesebat ile tamamen uyumsuz	Kaydadeğer çaba gerekli	03.04.06	02.06.06	–	–	21.12.09	–
28. Tüketicinin ve Sağlığın Korunması	Hayli Çaba Gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	08.06.06	11.07.06	–	–	19.12.07	–
29. Gümrük Birliği	Sorun beklenmiyor	Genellikle müktesebat ile uyumlu	31.01.06	14.03.06	11.12.06	–	–	–
30. Dış İlişkiler	Sorun beklenmiyor	Genellikle müktesebat ile uyumlu	10.07.06	13.09.06	11.12.06	–	–	–
31. Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları	Hayli Çaba Gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	14.09.06	06.10.06	08.12.09	–	–	–
32. Mali Kontrol	Hayli Çaba Gerekli	Genellikle müktesebat ile uyumlu	18.05.06	30.06.06	–	–	26.07.07	–
33. Mali ve Bütçesel Hükümler	Sorun beklenmiyor	Hayli Çaba Gerekli	06.09.06	04.10.06	25.06.07	–	–	–
34. Kurumlar	–	–	–	–	–	–	–	–
35. Diğer Konular	–	–	–	–	–	–	–	–
İlerleme			33 (33)	(33) (33)	17 (33)	1 (17)	14 (35)	1 (35)

Kaynak: T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Web Sitesi, <<https://www.ab.gov.tr>>, (04.05.2019)

Türkiye'nin AB'ye tam üyelik müzakere sürecinde AB Uyum Komisyonu'nun misyonu, rolü ve etkisi son derece önemlidir. Bir önceki bölümde AB Uyum Komisyonu'nun vermiş olduğu raporlar detaylı şekilde incelenmiştir. AB Uyum Komisyonu'nun vermiş olduğu raporlarda da görüleceği üzere, Türkiye'nin hukuki, siyasi, ekonomik, sosyal vb. birçok farklı alanda atacağı adımlarda AB müktesebatına uyum sağlaması noktasında önemli katkılar sunduğu ortadadır. AB Uyum Komisyonu, AB'ye tam üyelik müzakereleri sürecinde oynadığı rol Şekil 12'de özetlenmiştir.

Şekil 12: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun Müzakerelerdeki Rolü ve Önemi



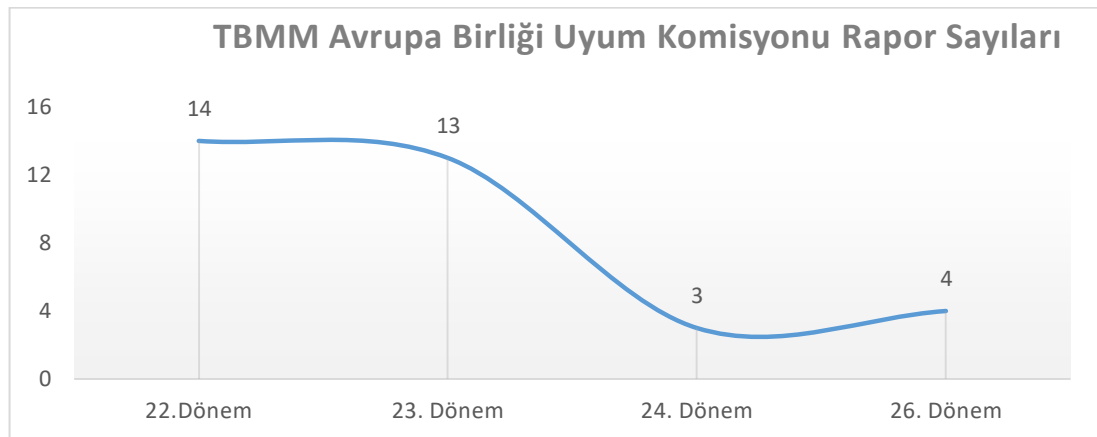
Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

AB Uyum Komisyonu, Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinde;

- Sürece ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek,
- AB'deki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda TBMM'yi bilgilendirmek,
- İstenildiğinde TBMM'ye sunulan kanun teklifleri ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin AB mevzuatına uygunluğunu incelemek,
- İhtisas komisyonlarına görüş sunmak konularında son derece önemli bir role sahiptir.¹³¹

AB Uyum Komisyonu, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik müzakere sürecinde ilk olarak yol gösterici bir rol üstlenmiştir. Komisyona tali ya da esas olarak gelen kanun tasarısı ya da tekliflerini AB müktesebatı etrafında 'kritik' etmiştir. Komisyon, kritiklerini geri bildirim olarak yetkili mercilere ileterek 'yol gösterici' bir tavır da sergilemiştir. Komisyonun yapmış olduğu ve kabul ettiği ziyaretler ile Türkiye-AB ilişkileri konusunda bir 'arabulucu', 'ilişki kurucu ve ilişkileri geliştirici' bir misyona da sahip olduğu söylenebilir. Komisyon faaliyet raporları kapsamında devletin gerekli mercilerine, kamu politikası olarak adlandırılabilir çeşitli öneriler sunmakta ve Türkiye-AB ilişkilerini gerek müzakereler gerekse de ulusal ve uluslararası siyasetin akışı etrafında takip etmektedir. AB Uyum Komisyonu'nun 4 dönemde toplam 34 rapor verdiği görülmektedir. Şekil 13'te raporların dönemlere göre sayıları verilmiştir.

Şekil 13: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Rapor Sayıları



Kaynak: "Yazar tarafından derlenmiştir."

¹³¹ Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Komisyon Hakkında, https://komisyon.tbmm.gov.tr/detay_aciklama.php?pKomKod=401, (23.05.2018)

TBMM AB Uyum Komisyonu 22. Dönemde 14, 23. Dönemde 13, 24. Dönemde 3 ve 26. Dönemde 4 rapor çıkarmıştır.

15 Nisan 2003 tarihli ve 4847 sayılı Kanunla, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde faaliyette bulunan 17'inci komisyon olarak kurulan AB Uyum Komisyonu'nun önemi, Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyelik konusundaki ciddiyetini göstermektedir. Komisyon faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda AB Uyum Komisyonu'nun Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecindeki önemi daha iyi anlaşılabilir.

AB Uyum Komisyonu'nun başlıca görevleri Şekil 14'de aktarılmıştır.¹³²



¹³² Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Komisyon Hakkında, https://komisyon.tbmm.gov.tr/detay_aciklama.php?pKomKod=401, (23.05.2018)

Şekil 14: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun Görevleri

AB Uyum Komisyonunun Görevleri	Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde TBMM Başkanlığı'na sunulan kanun teklifleri ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak
	Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek.
	Her yasama yılının sonunda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecindeki gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlar ve bunu TBMM'nin ve Yürütmenin bilgisine sunar.
	Avrupa Birliği'ndeki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek.
	Avrupa Birliği kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve Avrupa Birliği komisyonlarıyla ilişkileri yürütmek.
	Avrupa Birliği'ne katılım konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek.
	Avrupa Birliği'ne katılım konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.
	Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve ulusal parlamentoların AB işlerinden sorumlu komisyonlarıyla toplantılar ve görüşmeler yaparak bir tür parlamenter diplomasi yürütür.
	Bakanlıklardan, genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkilerine sahiptir.
	Komisyon gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir. Ankara dışında ve yurt dışında da çalışabilir.

Kaynak: Türkiye Büyük Millet Meclisi Web Sitesi, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/-abuyum/ab_anayasa.htm>, (12.05.2019)

Şekil 14 verileri dikkate alındığında AB Uyum Komisyonu'na Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde önemli görevler düştüğü görülmektedir. Türkiye'de atılan hukuki adımların AB müktesebatına uygun olup olmadığını denetleyen komisyon ayrıca Türkiye'nin AB sürecindeki ilerlemesini takip etmekle de yükümlüdür. AB Uyum Komisyonu, bir yıl içerisinde yapmış olduğu faaliyetleri TBMM ve yürütmenin dikkatine sunarak, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik noktasında ne durumda olduğunu da özetler. AB'nin diğer ülkelerle ilişkileri, AB'de yaşanan gelişmeleri, AB'nin Türkiye'ye karşı atmış olduğu her türlü adımı izleyen komisyon, tüm bu nevi konularda TBMM'yi bilgilendirir. TBMM dışında Türkiye'nin AB sürecinin mevcut durumunu kamuoyuyla da paylaşarak, kamuoyunu bilgilendirir. Türkiye Cumhuriyeti adına AB kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve AB komisyonlarıyla ilişkiler yürüten komisyon, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve ulusal parlamentoların AB işlerinden sorumlu komisyonlarıyla toplantılar ve görüşmeler yaparak bir tür parlamenter diplomasi yürütür. AB Uyum Komisyonu'nun görevleri dikkate alındığında, komisyonun Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde kilit bir role sahip olduğu değerlendirilmesinde bulunulabilir.

3.5. KOMİSYONA YAPILAN ZİYARETLER VE KOMİSYONUN YURTDIŞI ZİYARETLERİ

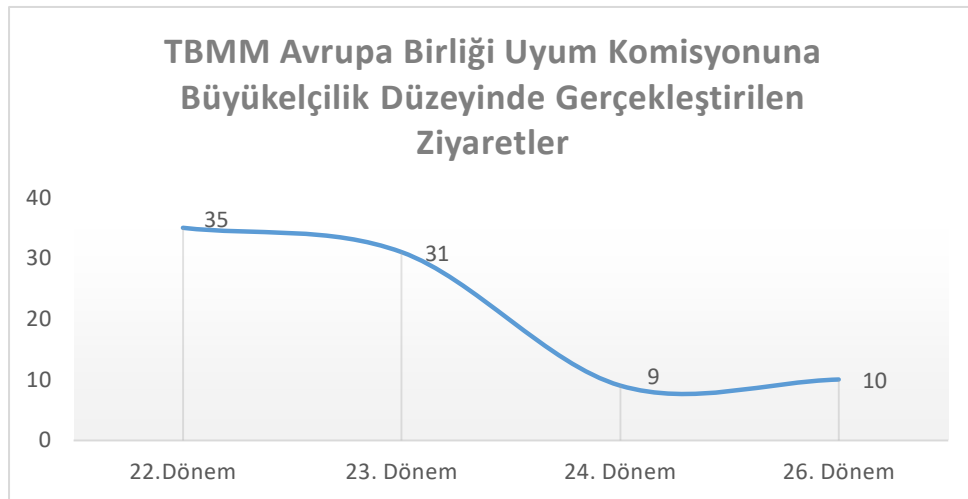
AB Uyum Komisyonu, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde 'kilit' bir role sahiptir. Bu doğrultuda birebir görüşmeler yapan komisyon, Türkiye'nin AB sürecini yakından takip etmekte Türkiye'nin AB ajandasına katkı sağlamaktadır. AB Uyum Komisyonu, Türkiye-AB ilişkilerinin dün, bugün ve geleceğiyle ilgili olarak birçok faaliyet yürütmektedir. Bu faaliyetlerin başında ise yurtdışı ziyaretleri yapmak ve AB'den gelen temsilcileri, heyetleri kabul etmek gelir.

TBMM'nin resmi internet sitesindeki AB Uyum Komisyonu bölümünde, komisyona yapılan resmi ziyaretlerin sayısı üç olarak verilmiştir.¹³³ Bu ziyaretlerin üçü de 2016 yılına aittir. İlk ziyaret 04 Ocak 2016 tarihinde gerçekleşmiştir.

¹³³ Avrupa Uyum Komisyonu, Ziyaretleri, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/ziyaretler.php?pKomKod=401>, (23.05.2018)

Komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar Romanya Büyükelçisi Sayın Radu Onofrei'yi kabul etmiştir. İkinci ziyaret 07 Ocak 2016 tarihinde gerçekleşmiş ve komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar, TBMM'deki Makamında Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Başkanı Hansjörg Haber'i kabul etmiştir. Üçüncü ziyaret ise 21 Ocak 2016 tarihinde gerçekleşmiş, Komisyon Başkanı Mehmet Kasım GÜLPINAR, Hollanda Büyükelçisi Sayın Cornelis van RİJ'i makamında kabul etmiştir. Görüşmede, Vize serbestisi süreci, buna bağlı olarak görüşülen ve görüşülecek kanun tasarıları ve Hollanda Dönem Başkanlığının öncelikleri üzerinden Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ele alınmıştır. Üç ziyarette Büyükelçi Düzeyinde gerçekleştirilmiştir. TBMM'nin resmi internet sitesindeki AB Uyum Komisyonu bölümündeki 'Ziyaretler' kısmında bu üç ziyaret dışında herhangi bir bilgi paylaşılmamıştır.¹³⁴ Ancak AB Uyum Komisyonu'nun faaliyet raporları incelendiğinde, komisyonun aktif olarak yurtdışı ziyaretleri yaptığı ve karşılıklı görüşmelerde Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde son derece aktif rol aldığı görülmektedir. Şekil 15'te TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'na Büyükelçilik düzeyinde gerçekleştirilen ziyaretler aktarılmıştır.

Şekil 15: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'na Büyükelçilik Düzeyinde Gerçekleştirilen Ziyaretler



Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

¹³⁴ Detaylı bilgi için bkz: Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Ziyaretler, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/ziyaretler.php?pKomKod=401>, (27.05.2018)

AB Uyum Komisyonu'na 22. 23. 24. ve 26. Dönemlerde Büyükelçilik düzeyinde gerçekleştirilen ziyaret sayılarına bakıldığında, süreç içerisinde bir düşüş olduğu görülmektedir. 22. Dönemde 35, 23. Dönemde 31, 24. Dönemde 9 ve 26. Dönemde 10 Büyükelçilik düzeyinde ziyaret gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 10'da TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'na Büyükelçilik düzeyinde gerçekleştirilen ziyaretler aktarılmıştır.

Tablo 10 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna Büyükelçilik Düzeyinde Gerçekleştirilen Ziyaretler

Ziyareti Gerçekleştiren Büyükelçiler	Ziyaret Tarihi
Macaristan Ankara Büyükelçisi	07 Temmuz 2003
İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi	30 Haziran 2003
İsveç'in Ankara Büyükelçisi	25 Haziran 2003
İspanya'nın Ankara Büyükelçisi	25 Haziran 2003
İtalya'nın Ankara Büyükelçisi	20 Haziran 2003
Mısır Ankara Büyükelçisi	08 Eylül 2003
Beyaz Rusya Ankara Büyükelçisi	24 Eylül 2003
Slovenya Ankara Büyükelçisi	18 Aralık 2003
Romanya'nın Ankara Büyükelçisi	27 Ocak 2004
Hırvatistan'ın Ankara Büyükelçisi	19 Şubat 2004
Rusya Federasyonu Büyükelçisi	18 Şubat 2004
Hırvatistan Büyükelçisi Gordan Bakota	31 Ocak 2006
Slovenya Büyükelçisi Mitja Strukelj	13 Mart 2006
Moldova Büyükelçisi Mihail Barbulat	14 Mart 2006
Avusturya Büyükelçisi Marius Calligaris	21 Mart 2006
İsveç Büyükelçisi Christer Asp	21 Mart 2006
Danimarka Büyükelçisi Christian Hoppe	13 Nisan 2006
Finlandiya Büyükelçisi Maria Serenius	18 Mayıs 2006
Almanya Büyükelçisi Eckart Cuntz	30 Haziran 2006
Bulgaristan Büyükelçisi Branimir Mladenov	06 Temmuz 2006
Avusturya Büyükelçisi Heidemaria Gürer	05 Eylül 2006
Danimarka Büyükelçisi Kim Jorgensen	04 Ekim 2006

Filistin Büyükelçisi, Nabil T. S. Maarouf	30 Ekim 2006
Avrupa Parlamentosu Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu Üyesi Marco Cappato ve İtalya Ankara Büyükelçisi Carlo Marsili	20 Kasım 2006
İsveç Büyükelçisi Christer Asp	23 Kasım 2006
Danimarka Büyükelçisi Kim Jorgensen	04 Ekim 2006
Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Hansjörg Kretschmer	13 Ekim 2006
Filistin Büyükelçisi Nabil T. S. Maarouf	30 Ekim 2006
İtalya Büyükelçisi Carlo Marsili	20 Kasım 2006
İsveç Büyükelçisi Christer Asp	23 Kasım 2006
İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Nick Baird	4 Aralık 2006
Çek Cumhuriyeti Büyükelçisi Eva Filipi	1 Mart 2007
İsveç Büyükelçisi Christer Asp	4 Mayıs 2007
İngiltere Büyükelçisi Nicholas Baird	4 Mayıs 2007
Almanya Büyükelçisi Dr. Eckart Cuntz	30 Mayıs 2007
Belarus Ankara Büyükelçisi Natalie Zhylevich	19 Eylül 2007
Hırvatistan Ankara Büyükelçisi Gordan Bakota	10 Ekim 2007
Bulgaristan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Branimir Mladenov	21 Eylül 2007
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Büyükelçisi Tamer Gazioğlu	2 Kasım 2007
Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Eckart Kunz	12 Kasım 2007
Hollanda Ankara Büyükelçisi Marcell Kurpershoek	17 Aralık 2007
Fransa'nın Akdeniz Birliği Özel Temsilcisi Büyükelçi Leroy	4 Şubat 2008
Mısır Büyükelçisi Alaa EL Hadidi	3 Nisan 2008
İsveç Büyükelçisi Sayın Christer Asp	11 Haziran 2008
Bulgaristan Büyükelçisi Sayın Branimir Mladenov	4 Temmuz 2008
Romanya Büyükelçisi Ion Pascu	28 Temmuz 2008
Danimarka Büyükelçisi Sayın Vesper Vahr	8 Eylül 2008
Ukrayna Büyükelçisi Sergiy Korsunsky	19 Kasım 2008
Polonya Büyükelçisi Sayın Marcin Wiczek	24 Kasım 2008
AB Terörle Mücadele Koordinatörü Büyükelçi Gilles de Kerchove	22 Aralık 2008
Çek Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Eva Filipi	14 Ocak 2009
İspanya Büyükelçisi Sayın Joan CLOS ve İspanya Büyükelçiliği Elçi-Müsteşarı Manuel Larrotcha	4 Mart 2009
Danimarka Büyükelçisi Sayın Jesper VAHR	15 Haziran 2009
İsveç Büyükelçisi Sayın Christer ASP	16 Haziran 2009
Almanya Büyükelçiliği Elçi Müsteşarı Prof. Dr. Pascal Hector	22 Haziran 2009
İtalyan Büyükelçisi Sayın Carlo Marsili	25 Eylül 2009
Hollanda Büyükelçisi Jean Paul Dirkssen	15 Ekim 2009
İrlanda Büyükelçisi Thomas Russel	23 Kasım 2009
İsveç Ankara Büyükelçisi Christer ASP, İsveç'in Güney Kıbrıs Rum Yönetimi nezdindeki Büyükelçisi Ingemar Lindahl ve Elçi Müsteşar'ı Urban Andersson	2 Aralık 2009
İsrail Büyükelçisi Gabby Levy	3 Aralık 2009
İngiltere Büyükelçiliği Müsteşarı Giles Portman ve Başkatip Emma Robinson	11 Şubat 2010
Çek Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Eva FILIPI	26 Şubat 2010
Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Bernard EMIE ve Büyükelçilik Başkatibi Thomas Guibert	17 Mart 2010
Belçika'nın Ankara Büyükelçisi Pol De Witte	30 Nisan 2010
Danimarka Büyükelçisi Ole Egberg Mikkelsen ve Müsteşar Nikolaj Harris	14 Temmuz 2010
Avusturya'nın Türkiye Büyükelçisi Sayın Heidemaria Gürrer	12 Ekim 2011
Fransa'nın Türkiye Büyükelçisi Sayın Laurent Bili	12 Ekim 2011
Romanya'nın Türkiye Büyükelçisi Sayın Radu Onofrei'	7 Şubat 2012
Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi Sayın Eberhard Pohl	7 Şubat 2012
Danimarka'nın Türkiye Büyükelçisi Sayın Ruben Madsens	15 Mayıs 2012
İrlanda'nın Türkiye Büyükelçisi Sayın Kenneth Thompson	22 Mayıs 2012
Portekiz'in Türkiye Büyükelçisi Sayın Jorge Cabral'ı	18 Eylül 2012
Bosna Hersek Büyükelçisi Sayın Damir Dzanko	28 Şubat 2013

Hollanda Büyükelçisi Sayın Ron KELLER	10 Ekim 2013
Avustralya Büyükelçisi Sayın James Larsen	17 Nisan 2014
AB Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Sayın Stefano Manservisi	8 Temmuz 2014
Romanya Büyükelçisi Radu Onofrei	4 Ocak 2016
Hollanda Büyükelçisi Cornelis va Rij	7 Ocak 2016
Fransa Senatör Jean Yves Locont	22 Ocak 2016
Almanya Büyükelçisi Martin Erdmann	22 Şubat 2016
İspanya Büyükelçisi Rafael Mendivil	2 Haziran 2016
Avusturya Büyükelçisi James Martin Larsen	22 Haziran 2016
Çek Cumhuriyeti Büyükelçisi Pavel Kafka	21 Temmuz 2016
Slovakya Büyükelçisi Anna Turenicova	31 Ağustos 2016
Hırvatistan Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Ivan Picukaric	12 Aralık 2016
Portekiz Büyükelçisi Paula Leal Da Silva	1 Şubat 2017
Romanya Büyükelçisi Gabriel Şopanda	24 Şubat 2017
Belçika Büyükelçisi Marc Trenteseau	13 Mart 2017
Finlandiya Büyükelçisi Paivi Kairamo	5 Temmuz 2017

Kaynak: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. 23. 24. ve 26. Dönem Faaliyet Raporları

Tablo 10’da TBMM AB Uyum Komisyonu’na gerçekleştirilen ziyaretler içerisinde sadece büyükelçilik düzeyinde gerçekleşen ziyaretlerin listesi aktarılmıştır. Büyükelçiler dışında AB Uyum Komisyonu’na farklı AB ülkelerinin dışişleri, içişleri, güvenlik vb. resmi kurum ve kuruluşlarından çok sayıda ziyaret de gerçekleşmiştir. Birleşmiş Millet temsilcileri de zaman zaman komisyonu ziyaret etmişler ve Türkiye’nin AB süreciyle ilgili istişarede bulunulmuştur. Tablo 10, TBMM AB Uyum Komisyonu’nun Türkiye’nin AB sürecinde son derece aktif olduğunu göstermektedir. Mütemadiyen birçok farklı ülkenin büyükelçileri ile karşılıklı görüşmeler yapılmış ve farklı konular da karar alıcılar için istişareler gerçekleştirilmiştir.

Büyükelçilik düzeyinde 7 Temmuz 2003 – 5 Temmuz 2017 tarihleri arasında AB Uyum Komisyonu’na yapılan ziyaretler dikkate alındığı zaman ülke düzeyinde

en çok ziyareti İsveç'in gerçekleştirdiği görülmektedir. İsveç'i, Danimarka, Almanya, Romanya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere ve İspanya izlemektedir.

Tablo 11 : TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'nun Yurtdışı Ziyaretleri ve Toplantıları Tablo 10'da verilmiştir.

ÜLKE	TARİH
Bosna-Herkes	18-19 Temmuz 2003
Roma	6-7 Ekim 2003
Brüksel	6 Kasım 2003
Brüksel	18-19 Kasım 2003
Brüksel	24-25 Kasım 2003
Strasbourg	15 Aralık 2003
Macaristan	25-27 Şubat 2004
Danimarka	20-22 Ocak 2004
Slovenya	12-13 Şubat 2004
Brüksel	18 Şubat 2004
Avusturya	30 Mart-2 Nisan 2004
Almanya	8-13 Mart 2004
İngiltere	19-24 Nisan 2004
İrlanda	19-24 Nisan 2004
Brüksel	13-14 Mayıs 2004
Dublin	19-20 Mayıs 2004
Bulgaristan	10-13 Haziran 2004
Hollanda	28-30 Haziran 2004
Salzburg	15-16 Temmuz 2004
İtalya	23-24 Eylül 2004
İsveç	8-12 Kasım 2004
Finlandiya	8-12 Kasım 2004
Lahey	21-23 Kasım 2004
Brüksel	29 Kasım-2 Aralık 2004
Çek Cumhuriyeti	7-8 Şubat 2005
Lüksemburg	9 Şubat 2005
Yunanistan	22-25 Şubat 2005
Fransa	7-10 Mart 2005
Slovenya	16-19 Mart 2005
Almanya	11-14 Nisan 2005
Hırvatistan	20 Nisan 2005
Lüksemburg	18 Mayıs 2005
Lüksemburg	16 Haziran 2005
Londra	18 Temmuz 2005
Londra	10-11 Ekim 2005
Romanya	25-28 Ocak 2006
Viyana	20 Şubat 2006
Slovakya	6-9 Mart 2006
Viyana	22-23 Mayıs 2006

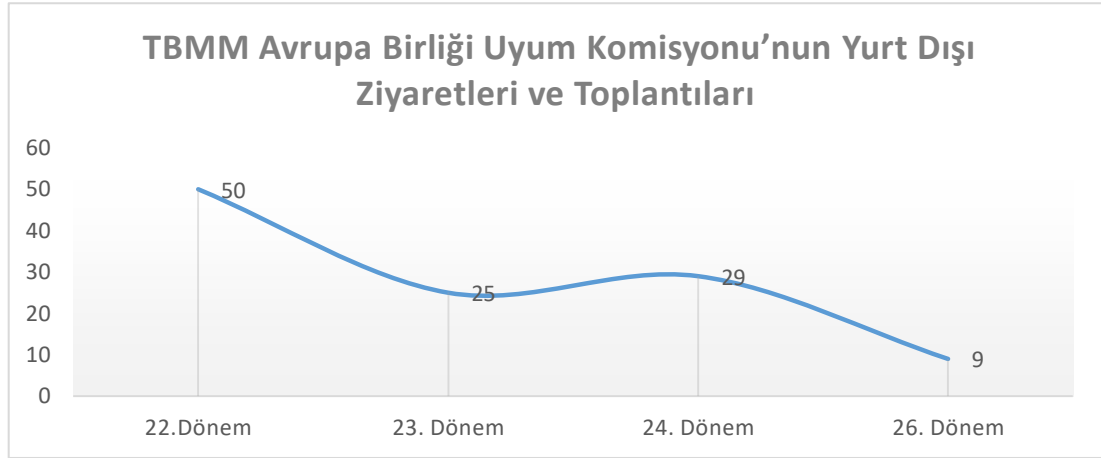
Yunanistan	13-17 Haziran 2006
Finlandiya	7-11 Haziran 2006
Avusturya	19-21 Haziran 2006
Helsinki	11 Eylül 2006
Helsinki	20-21 Kasım 2006
Portekiz	6-10 Mayıs 2006
İspanya	10-13 Mayıs 2006
Polonya	7-10 Kasım 2006
Moldova	5-8 Aralık 2006
Almanya	25-28 Şubat 2007
Berlin	12 Şubat 2007
Estoril	14-17 Ekim 2007
İtalya	10-12 Aralık 2007
Fransa	28-31 Aralık 2008
Lüblina	17-18 Şubat 2008
Bled	7-8 Mayıs 2008
Bulgaristan	16-19 Haziran 2008
Paris	6-7 Temmuz 2008
Paris	2-4 Kasım 2008
Hırvatistan	15-16 Aralık 2008
Prag	9-10 Şubat 2009
Prag	10-12 Mayıs 2009
Madrid	31 Mayıs-1 Haziran 2009
İsveç	5-6 Temmuz 2009
Paris	5-6 Ekim 2009
Madrid	4-5 Şubat 2010
Makedonya	6-10 Nisan 2010
Brüksel	4-5 Temmuz 2010
Estonya	4-8 Ekim 2010
Brüksel	24-26 Ekim 2010
Macaristan	14-17 Kasım 2010
Budapeşte	11 Şubat 2011
Polonya	14-16 Mart 2011
Estonya	4-8 Ekim 2010
Macaristan	14-17 Kasım 2010
Polonya	14-16 Mart 2011
Varşova	2-4 Ekim 2011
Kopenhag	29-30 Ocak 2012
Kopenhag	23-24 Nisan 2012
Tiran	9 Mart 2012
Brüksel	11 Nisan 2012
Dublin	27-28 Ocak 2013
Portekiz	15-17 Ocak 2013
Macaristan	11-15 Mart 2013
Bosna	22 Mart 2013
Estonya	26-29 Mart 2013
Fransa	8-12 Nisan 2013
Hollanda	20-23 Mayıs 2013
Litvanya	3-7 Haziran 2013
Slovenya	4-7 Haziran 2013
Danimarka	17-20 Haziran 2013

Dublin	23-25 Haziran 2013
İrlanda	23-26 Haziran 2013
Vilnius	7-8 Temmuz 2013
Litvanya	27-29 Ekim 2014
Üsküp	24-25 Kasım 2013
Atina	26-27 Ocak 2014
Kosova	21-22 Nisan 2014
Atina	15-17 Haziran 2014
Roma	17-18 Temmuz 2014
Litvanya	27-29 Ekim 2014
Roma	30 Kasım-2 Aralık 2014
Riga	1-2 Şubat 2015
Belgrad	10-11 Mart 2015
Riga	31 Mayıs-2 Haziran 2015
Lahey	7-10 Şubat 2016
Romanya	27-30 Mart 2016
Sarayevo	7-8 Nisan 2016
Lahey	12-14 Haziran 2016
Bratislava	10-11 Temmuz 2016
Bratislava	13-15 Kasım 2016
Valletta	22-23 Ocak 2017
Valletta	28-30 Mayıs 2017
Tallinn	09-10 Temmuz 2017

Kaynak: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. 23. 24. ve 26. Dönem Faaliyet Raporları

Tablo 11’de TBMM Uyum Komisyonu’nun yurt dışı faaliyetleri özetlenmiştir. Komisyon faaliyetlerinin büyük kısmı Avrupa Birliği Parlamentoları Avrupa İşleri Komisyonları Konferansı Başkanlar Toplantısı (COSAC), Batı Balkan Ülkeleri Parlamentoları Avrupa Entegrasyonu Komisyonları Konferansı Toplantıları (COSAP) ve AB Uyum Komisyonu’nun Türkiye-AB ilişkileri bağlamında spesifik ülke ziyaretleri şeklinde gerçekleşmiştir. Tablo 11, yurt dışı faaliyetleri anlamında da AB Uyum Komisyonu’nun Türkiye’nin AB üyelik sürecinde aktif olarak rol üstlendiğini göstermektedir. Şekil 16’da TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu’nun yurt dışı ziyaretleri ve toplantıları aktarılmıştır.

Şekil 16: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu’nun Yurt Dışı Ziyaretleri ve Toplantıları



Kaynak: “Yazar tarafından derlenmiştir.”

AB Uyum Komisyonu’nun yaptığı yurtdışı ziyaretleri komisyonun önemli faaliyetlerinden biri olarak göze çarpmaktadır. 4 dönemde komisyonun toplam 113 ziyaret yaptığını görülmektedir. 22. Dönemde yapılan yurtdışı ziyaretleri 50 iken 26. Dönemde bu sayı 9’a kadar düşmüştür.

SONUÇ

Günümüzde küresel bağlamda etkili olan bazı bölgesel oluşumlar dünya ve ülke siyasetlerine yön vermeye devam etmektedir. Jeopolitik ve stratejik olarak önemli bir nokta da bulunan Türkiye, dahil olduğu diğer oluşumlar (NATO, BM, AGİT, EİT, KİE, OECD vb.) arasına Avrupa Birliği'ni de katmak için o dönemdeki ismi Avrupa Ekonomik Topluluğu'na, 31 Temmuz 1959'da başvurmuştur. Bu tarihten itibaren bir süreç başlamış, 2002 sonrasında ise daha kararlı adımlar atılarak devam edilmiştir.

Çalışmanın odağında yer alan Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ise bu kararlılığın bir emaresi olmuştur. Buna göre TBMM AB Uyum Komisyonu kuruluş süreci, çalışmaları, raporları, kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. 2001 krizinin ardından 2001 yılı Ağustos ayında kurulan AK Parti, kuruluş bildirgesinde AB'ye tam üyelik süreci üzerinde önemle durmuştur. 2002 seçimleri öncesinde AK Parti, CHP, MHP Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinin tam olarak yerine getirilmesini gerekçeleriyle birlikte seçim manifestolarında açıklamışlar ve desteklediklerini açık bir şekilde ifade etmişlerdir. Bu destek TBMM'de AB Uyum Komisyonu'nun kurulmasında etkili olan Ak Partinin verdiği kanun teklifinde, CHP'nin olumlu oy kullanmasıyla kanun haline gelmesinde etkili olmuştur.

Bu çalışmayı diğer çalışmalardan farklı kılan komisyon raporlarının detaylı olarak incelenmesidir. Böylece süreç ve aktörler iyi bir şekilde analiz edilmiştir. Tez çalışmasında komisyonun görev ve yetkileri incelenmiş buna göre komisyonun kendi içinde denetim mekanizmasına sahip olduğu vurgusu önem arz etmiştir. Buna karşın uyum komisyonu, bazı durumlarda bir danışma komisyonu olmaktan öteye geçememiştir.

Tez kapsamında Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'nda yer alan aktörler detaylı bir şekilde irdelenmiştir. 22. 23. 24. 26. Dönem üye profillerinin temel göstergeleri tablolastırılarak aktarılmıştır. Buna göre komisyonda yer alması açısından, yeterliliği tartışmaya açık üyeler de bulunmaktadır.

Komisyon AB müzakere süreci öncesinde ön çalışmalar yapmıştır. Bu bağlamda çok sayıda AB ülkesinin mevzuatı incelenmiş ve mevcut tasarıyı Avrupa örnekleri ile kıyaslamıştır. Tali komisyon olarak görev yapan AB Uyum

Komisyon'unun önerileri esas komisyon tarafından büyük oranda kabul edilerek kanunlar yasalaşmıştır. Tavsiye niteliğinde esas komisyona rapor hazırlayan bu komisyonun görüşleri esas komisyon tarafından ciddiye alınmıştır. Bu aşamada böyle bir komisyonun varlığı çalışmaların ilerlemesinde oldukça etkili olmuştur. Buradan komisyonun iyi çalışması halinde, ülke siyasetine önemli katkılarının olacağı sonucuna ulaşabiliriz.

AB üyelik sürecinde olan Türkiye, kendi mevzuatını Kopenhag kriterleri ve AB mevzuatı ile uyumlu hale getirebilmek için çeşitli yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler 'Uyum Paketleri' şeklinde kamuoyuyla paylaşılmıştır. 2002'de 57'inci Hükümet döneminde başlayan AB müktesebatına uyum sağlanması amacı ile meclise getirilen uyum paketleri olarak bilenen yasal düzenlemeler toplamda sekiz paket şeklinde olup, sonuncusu 21 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AB sürecinde Türkiye'nin kabul ettiği uyum paketlerine odaklanıldığında, Türkiye'de insan hakları, demokrasi ve özgürlükler anlamında ciddi adımlar atılmıştır.

Uyum Paketleri dışında Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde, Kopenhag siyasi kriterlerine uyum sağlama yolunda gerçekleştirilen reformlar: 2001 Yılı Anayasa Değişikliği, Yeni Türk Medeni Kanunu, Dernekler Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun, Ceza Muhakemesi Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, Elektronik İmza Kanunu, Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007 – 2013) gibi önemli başlıkları içermiştir.

22'inci, 23'üncü, 24'üncü ve 26'ıncı dönemlerde AB Uyum Komisyonunda görüşülen teklif ve tasarıların mahiyeti incelendiğinde: AB Uyum Komisyonu'nun kurulduğu günden bu yana daha çok devlet kurumunun, katı yapısından kurtulması, bürokrasinin azalması, kamuda şeffaflığın artırılması, ekonomide liberal adımların genişlemesi, temel hak ve özgürlükler konusunda yapısal adımların atılması, Türkiye-AB ilişkilerinin gelişmesi ve iyileştirilmesi, ticaret, güvenlik ve siyaset alanlarında işbirliğinin teşvik edilmesi ve artırılması vb. konularında ağırlıklı olarak rol üstlendiği çalışmanın önemli çıktılarıdır.

Komisyonu yapılan ziyaretler ve komisyonun yurtdışı ziyaretleri, sürecin aktif bir şekilde ilerlediğinin bir kanıtı olmuştur. Ancak bu özverili çalışmaların

ardından günümüzde geline nokta da Avrupa Parlamentosu'nun aldığı karar sonrasında, üyelik müzakereleri dondurulmuştur.

Kuşkusuz Türkiye 2000'li yıllarda Avrupa Birliği sürecinde yükselen bir trend yakalamış ancak Kıbrıs Rum Kesimi'nin ve Fransa'nın bazı fasılları bloke etmesi, yeni başlıkların açılışının gecikmesi ve açılan fasılların kapatılmaması sürecin yavaş işlemesine sebebiyet vermiştir. 2013'te yaşanan "Gezi Olayları", sonrasında gerçekleşen konjonktürel sıkıntılar ve 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından Avrupa Birliği müzakereleri sekteye uğramıştır. Ak Parti Hükümetlerinin ülke içinde yaşanan bu hadiseler karşısında almış olduğu önlemleri; AB, antidemokratik, insan hakları ihlali, basın ve yayın özgürlüğü ve düşünce özgürlüğü kısıtlamaları olarak değerlendirmiş ve bunu ilerleme raporlarında açıkça ortaya koymuştur. Bu raporlara ve AB yetkilerinin açıklamalarına tepki gösteren Ak Parti Hükümetleri bunları haksız ve çifte standart olarak nitelendirmiş ve AB'nin kaygılarını yeteri kadar dikkate almamıştır. Yaşanan bu sıkıntılar Avrupa Birliği ile Ak Parti Hükümetleri arasında bir mesafe doğmasına neden olmuştur.

22. Dönemde komisyonun kurulması ile birlikte çok aktif ve yoğun bir çalışma dönemi gerçekleştirilmiş ve bunu takip eden bir sonraki dönemde aynı şekilde bu yoğun çalışma temposu sürdürülmüştür. Ancak yukarıda bahsetmiş olduğumuz konjonktürel sorunlar neticesinde ilerleme sağlanamaması, yeni başlıkların açılmaması ve tarafların karşılıklı güven sorgulaması, AB Uyum Komisyonu'nun çalışmalarını da etkilemiştir. Önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde değinildiği üzere 24. Dönemin 2.Yasama yılından sonra daha az faaliyet gösterdiği ve aktif rolünü kaybettiği gözlemlenmiştir. AB Uyum Komisyonu'nun çıkarmış olduğu rapor sayıları, Büyükelçi düzeyinde yaptığı görüşmeler ve Yurtdışı ziyaretleri incelendiğinde 22. Dönemde aktif çalışan bir komisyon olduğu görülürken 26. Döneme gelindiğinde bu faaliyetlerin oldukça azaldığı fark edilecektir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusunda bir takım tikanlıkların giderilmesi ve yol kat edebilmesi için AB Uyum Komisyonu'nun tekrardan aktif rol alması gereklidir. Komisyon prosedürleri yerine getiren bir kurum olmaktan çıkarılarak, karar alma noktasında aktif bir rol oynamalıdır. Çünkü AB Uyum Komisyonu, TBMM'de grubu bulunan tüm siyasi partilerin temsilcilerinden oluşmaktadır ve asli görevlerinden birisi de süreç hakkında kamuoyunu

bilgilendirmektir. Bu durum Avrupa Birliği sürecini sadece iktidar partisinin meselesi olmaktan çıkarıp partiler üstü mesele olarak görölmesinin ve toplumun büyük çoğunluğu tarafından kabul görmesinin önünü açacaktır.



KAYNAKÇA

Avrupa Birliği Bakanlığı, **Türkiye’nin Yeni Avrupa Birliği Stratejisi**, 2016, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiyenin_yeni_ab_stratejisi.pdf>, (03.07.2019).

“AB Komisyonu kurulma yolunda”, Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/ab-komisyonu-kurulma-yolunda-137917>, (21.04.2016).

“AB'ye Yakın Markaj”, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=71051>, Radikal Gazetesi, (21.04.2016).

Adalet ve Kalkınma Partisi, **2002 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi**, s. 24, <http://www.akparti.org.tr/upload/documents/2002-beyanname.pdf>, 14.03.2016.

Adalet ve Kalkınma Partisi, **Grup Yönetmeliği**, Madde 28.

Anadolu Ajansı, Arşiv, 19 Nisan 2003.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

“Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu”, <http://avrupa.info.tr/tr/ab-ve-tuerkiye/katilim-muezakereleri/ilerleme-raporlari.html>, (17.04.2016).

“Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Komisyon Hakkında”, https://komisyon.tbmm.gov.tr/detay_aciklama.php?pKomKod=401, (23.05.2018).

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu.

“Avrupa Uyum Komisyonu, Ziyaretleri”, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/ziyaretler-.php?p-KomKod=401>, (23.05.2018).

“AT-Türkiye Gümrük Birliği Ortak Komitesi”, <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FCC3C09840526EB729>, (14.01.2019).

Bakırcı, Dr. Fahri, **İhtisas Komisyonlarının Yapısı ve Komisyonlarda Yasama Süreci, Yasama Derneği, Kadınlara Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarının Yasama Sürecine Katılımlarının Güçlendirilmesi Semineri**, Ankara, Kasım 2009.

Baxter and Jack, **Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers**, 2008, Qualitative Report 13 (4).

Balkır, Canan. **Uluslararası Ekonomik Bütünleşme**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.

Bandoğlu, Zeyyat. **Kopenhag Siyasi Kriterlerinin Türkiye’nin Ulusal Güvenliğine Yansımaları**, Yönetim Bilimleri Dergisi, 2016, 14. Sayı.

Baykal, Sanem ve Arat, Tuğrul. **AB’yle İlişkiler, Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, Cilt II, Baskın Oran (ed.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Birand, Mehmet A. **Türkiye'nin Ortak Pazar Macerası 1959-1985**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1990.

Bryman, A. **Social Research Methods**, 2012, Oxford University Press.

Can, Hacı. **Türkiye - Avrupa Topluluğu Ortaklık İlişkisinin Hukuki Çerçevesi**, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, 2003.

Cumhuriyet Halk Partisi, “2002 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”, TBMM Kütüphanesi, <https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/gazeteler/web/kutuphanede%20bulunan%20dijital%20kaynaklar/kitaplar/siyasi%20parti%20yayinlari/200304232%20chp%20secim%20bildirgesi%202002/200304232%20chp%20secim%20bildirgesi%202002.pdf>, (24.04.2016).

Çakmak, Haydar. **Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri**, Platin Yayınları, Ankara, 2007.

İktisadi Kalkınma Vakfı, “Alt Komiteler” <https://oldweb.ikv.org.tr/pdfs/-adayliksureci2.pdf>, (12.01.2019).

İktisadi Kalkınma Vakfı, “Ortaklık Kurumları”, <https://www.ikv.org.tr/-ikv.asp?id=37>, (14.01.2019).

İŞKUR, “Gümrük İşbirliği Komitesi” <https://media.iskur.gov.tr/15280/gumruk-isbirligi-komitesi.pdf>, (14.01.2019).

Karluk, Rıdvan. **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2007.

Kılıç, Seyfi. **Yazılı Basında Türkiye'nin AB Üyeliği Süreci: Hürriyet Gazetesi Örneği**, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:13, Sayı:2, 2014.

Koçak, Süleyman Yaman. **Ankara Anlaşması'ndan Müzakerelere Avrupa Birliği Mali Yardımları, Yönetim ve Ekonomi**, 2009.

Manisalı, Erol. **Hayatım Avrupa**, Truva Yayınlar, İstanbul, 2006.

Meray, Seha L. **Uluslararası Hukuk Ve Uluslararası Örgütler**, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1978.

Milliyetçi Hareket Partisi, “2002 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”. TBMM Kütüphanesi, https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/gazeteler/web/kutuphanede%20bulunan%20dijital%20kaynaklar/kıtaplar/siyasi%20parti%20yayınları/200300790%20mhp%20secim%20beyannamesi%202002/200300790%20mhp%20secim%20beyanname si%202002%200000_0124.pdf, (24.04.2016).

Palabıyık, Serdar ve Yıldız, Ali. **Avrupa Birliği**, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2005.

“Onur Öymen Resmi Web Sitesi”, Basın Bülteni, 15.10.2016, <http://www.onuroymen.com/biyografi>.

Özer, Mehmet A. **Avrupa Birliği'ne Tam Üyeliğin Eşiğinde Türkiye, Yönetim ve Ekonomi**, C.B.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı:1, 2009.

Sallaz, J. **Qualitative Method in Sociological Research**, 2014, Oxford Publication.

Sivil Toplum için Yasama Sürecine Katılım El Kitabı, Yasama Derneği, Yasama Dergisi, Ankara, 2011, 2. Baskı.

Şişman, Yener. **Uluslararası Çalışma Normları**, Anadolu Üniversitesi Yayını 2. Baskı, 2005.

TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 22. Dönem 1. ve 2. Yasama Yılları Faaliyet ve Değerlendirme Raporu.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, “Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma”, **Basın Bülteni**, 12.09.1963, https://www.ab.gov.tr/files/ardb/ankara_anlasmasi.pdf, (07.01.2019).

T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında bir Ortaklık Yaratan Anlaşma (Ankara Anlaşması)”, **Basın Bülteni**, 12.09.1963, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-avrupa-ekonomik-toplulugu-arasinda-bir-ortaklik-yaratan-anlasma-_ankara-anlasmasi_-12-eylul-1963-.tr.mfa, (01.01.2019).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi”, **Basın Bülteni**, <http://www.mfa.gov.tr/sayin-yasar-yakis-in-ozgecmisi-kasim-2002.tr.mfa>, (15.10.2016).

Tekeli, İlhan ve İlkin, Selim. **Türkiye ve Avrupa Topluluğu**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1993.

TOBB, “Türkiye – AB Karma İstişare Komitesi (KİK)” <https://www.tobb.org.tr/-AvrupaBirligiDairesi/Sayfalar/Kik.html>, (14.01.2019).

“Türkiye’nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu”, http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf, (17.04.2016).

“Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Kronolojisi (1959-2015)”, https://www.ab.gov.tr/files/5%20Ekim/turkiye_avrupa_birligi_iliskileri_kronolojisi.pdf, (22.05.2018).

“Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonunun İç Tüzüğü” https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/kpk/docs/kpk_ictuzuk.pdf (12.01.2019).

“Türkiye – Avrupa Birliği Derneği, Ortaklık Kurumları” <https://turabder.org/turkiye-ab/turkiye-ab-iliskileri/ortaklik-kurumlari>, (12.01.2019).

“Türkiye Büyük Millet Meclisi, Adalet Komisyonu Raporu, 22.Dönem, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı 248”, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss248m.htm>, (28.10.2016).

“Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyon Raporu, 22.Dönem, 1.Yasama Yılı, Sıra sayı 111”, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss111m.htm>, (27.03.2016).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyonu, 22.Dönem, 4.Yasama Yılı, 08.06.2006 Tarihli Toplantı Tutanakları.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyonu, 22.Dönem, 5.Yasama Yılı, 15.11.2006 Tarihli Toplantı Tutanakları.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Komisyon Raporu Muhalefet Şerhi, 22.Dönem, 5.Yasama Yılı, 1272 Sıra sayısı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 1. Yasama Yılı Faaliyet ve Değerlendirme Raporu 1 Kasım 2015-30 Eylül 2016, TBMM Basımevi.6

Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Kanun Yapım Süreci Sempozyumu”, 2011, https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/Kanun_Yapim_Sureci_Sempozyumu/sempozyum.pdf, (20.03.2016).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Siyasi Etik Kanunu Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları”, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/-donem26/yil01/ss307.pdf>, (22.05.2018).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, 22. Yasama Dönemi, 17. Cilt, 1. Yasama Yılı, 90. Birleşim”, **Basın Bülteni**, https://www.tbmm.gov.tr/-develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic?P4=9725&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=15, (14.10.2016).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Tutanak Dergisi, 22. Yasama Dönemi, 12. Cilt, 1. Yasama Yılı, 66. Birleşim”, **Basın Bülteni**, 15.04.2003, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic?PAGE1=1&PAGE2=1&p4=9245&p5=B, (17.04.2016).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Tasarısı”, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss551.pdf>, (22.05.2018).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, “Yasama El Kitabı”, TBMM Basımevi, Eylül 2011, https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/Yasama_El%20Kitabi.pdf, (20.03.2016).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 22. Yasama Dönemi Faaliyet ve Değerlendirme Raporları, TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 1.Yasama Yılı, “2/102 Esas Numaralı Kanun Teklifi Gerekçesi” <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0102.pdf>, (20.03.2016).

“Türkiye Büyük Millet Meclisi, 22.Dönem, 4.Yasama Yılı, 2/811 Esas Numaralı Kanun Teklifi Gerekçesi”, <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0811.pdf>, (23.04.2016).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, “22. Dönem AB Komisyon Raporları”, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/raporlar.php>, (22. 05. 2018).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 23. Yasama Dönemi Faaliyet ve Değerlendirme Raporları, TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, “23. Dönem AB Komisyon Raporları”, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/raporlar.php>, (23.05.2018).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 215, Kahramanmaraş Milletvekili Veysi Kaynak'ın; Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile Şırnak Milletvekili Hasip Kaplan'ın; Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (2/210, 2/27), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 253, Kamu İhale Kanunu ile Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonları Raporları (1/584), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 253, Kamu İhale Kanunu ile Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonları Raporları (1/584), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 249, Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/554), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 353, Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/670), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 412, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Dışışleri Komisyonları Raporları (1/716), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23. Yasama Dönemi, 4. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 523, Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/818), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 24. Yasama Dönemi Faaliyet ve Değerlendirme Raporları, TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 24. Yasama Dönemi, 2. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 287, Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Adalet Komisyonu Raporları (1/484), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 24. Yasama Dönemi, 4. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 554, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, İçişleri Komisyonu ve Dışışleri Komisyonu Raporları (1/876), TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26. Yasama Dönemi, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 136, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Anlaşma ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/518) ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve Dışışleri Komisyonu Raporları, s.8, TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26. Yasama Dönemi, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 307, Siyasi Etik Kanunu Teklifi (2/1000) ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları, TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi Faaliyet ve Değerlendirme Raporları, TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 26. Yasama Dönemi 2. Yasama Yılı (1 Ekim 2016-30 Eylül 2017) Faaliyet ve Değerlendirme Raporu, TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 551, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Tasarısı (1/934) ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporları, TBMM Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Anlaşma ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı”, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/-donem26/yil01/ss136.pdf>, (22.05.2018).

Türkiye Cumhuriyeti 58.Hükümet Programı, <https://www.tbmm.gov.tr/hukumetler-/HP58.htm>, (14.03.2016).

“Uyum Paketleri”, <http://www.izto.org.tr/tr/uyum-paketleri>, (21.05.2018).

Yapıcı Kaya, Havvana ve Duran, Zeynep. **Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Üzerine Bir Değerlendirme**, Yasama Dergisi, Sayı:20, 2012.

Yazgıç, S. Kemal. **Avrupa Birliği**, İnsan Yayınları, 2005.





EK 1: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu Teklifi

2/102-1205/4876

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Avrupa Birliği ile İlişkiler Komisyonu Kanunu Teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Salih KAPUSUZ
Ankara Milletvekili

Eyüp FATSA
Ordu Milletvekili

Faruk ÇELİK
Bursa Milletvekili

4.- Öner GÜLYEŞİL

Siirt Milletvekili

5.- Öner ERGENÇ

Siirt Milletvekili

6.- Süleyman GÜNDÜZ

Sakarya Milletvekili

7.- Ziyaettin YAĞCI

Adana Milletvekili

8.- Zülfü DEMİRBAĞ

Elazığ Milletvekili

9.- İlyas ARSLAN

Yozgat Milletvekili

10.- Ahmet ÇAĞLAYAN

Uşak Milletvekili

11.- Aff DEMİRKIRAN

Batman Milletvekili

12.- Feyzi BERDİBEK

Bingöl Milletvekili

13.- Selami UZUN

Sivas Milletvekili

14.- Kerim ÖZKUL

Konya Milletvekili

15.- Muharrem CANDAN

Konya Milletvekili

16.- Hasan ANGI

Konya Milletvekili

17.- Orhan ERDEM

Konya Milletvekili

18.- Burhan KILIÇ

Antalya Milletvekili

19.- Osman SEYFİ

Nevşehir Milletvekili

20.- Orhan TAŞ

Sivas Milletvekili

21.- Temel YILMAZ

Gümüşhane Milletvekili

22.- Fetani BATTAL

Bayburt Milletvekili

23.- Fazlı ERDOĞAN
24.- Niyazi ÖZCAN
25.- Adem BAŞTÜRK
26.- Mustafa DURU
27.- Mustafa ELİTAŞ
28.- Ahmet İNAL
29.- Selahattin DAĞ

Zonguldak Milletvekili
Kayseri Milletvekili
Kayseri Milletvekili
Kayseri Milletvekili
Kayseri Milletvekili
Batman Milletvekili
Mardin Milletvekili

GEREKÇE

10-11 Aralık 1999 tarihinde, Helsinki’de yapılan Avrupa Konseyi Zirve Toplantısı Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkileri açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu zirve kararıyla, istikrarsız bir çizgide geçen 40 yıllık bir bekleme sürecinin sonunda nihayet, Türkiye’ye resmi olarak aday ülke statüsü tanınmış ve dolayısıyla taraflar arasındaki ilişkinin tam üyelik hedefine odaklanmasına imkan sağlanmıştır. Türkiye’nin Kopenhag Zirvesi’nde belirlenmiş olan siyasi kriterlere uyumu sağlamadan katılım müzakerelerinin başlamayacağını vurgulandığı Zirve kararları uyarınca Türkiye, mevcut mali kaynakları genişleme perspektifi içerisinde tek bir çerçeve altında toplayan katılım öncesi stratejisine diğer adaylarla eşit statüde dahil edilmiştir.

Türkiye’ye adaylık statüsünün verilmesi ve aday ülkeler için katılıma yönelik olarak belirlenmiş çerçeve, Türkiye’nin de Avrupa Birliği adaylığı yönündeki uyum çalışmalarını yeni bir boyutta ve genişletilmiş bir perspektifle yeniden yapılandırması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde Helsinki Zirvesi’nde ülkemizin Avrupa Birliği’ne adaylığının resmen ilan edilmesinin ardından yaşanan önemli bir aşamayı, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından, diğer aday ülkeler için yapıldığı şekilde, Türkiye için de "Katılım Ortaklığı Belgesi"sinin hazırlanması oluşturmuştur. Diğer yandan, Katılım Ortaklığı Belgesi’nin yasal çerçevesini oluşturacak ve Türkiye’ye yapılacak hibe yardımlarının kullanımını kolaylaştıracak olan Çerçeve Yönetmelik 26 Şubat 2001 tarihindeki Avrupa Birliği Dışişleri Bakanları düzeyinde yapılan Genel İşler Konseyi toplantısında, Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan önceliklerin hayata geçirilmesi konusundaki program ve takvimimizi içeren Ulusal Program ise, 19 Mart 2001 tarihinde Hükümetimiz tarafından onaylanmıştır.

Ulusal Program, Katılım Ortaklığı Belgesi’nde yer alan kısa ve orta vadeli önceliklere geniş bir şekilde cevap vermektedir. Programın hayata geçirilmesiyle, katılım kriterlerinden kaynaklanan mükellefiyetlerin yerine getirilmesi ile tam üyelik sürecinde ülkemiz önemli mesafe kazanacaktır.

12-13 Aralık 2002 tarihlerinde AB, bir sonraki genişlemesine ilişkin karar alarak, 10 aday ülkenin Mayıs 2004 itibarıyla AB üyesi olacaklarını ilan etmiştir. Bulgaristan ve Romanya’nın ise müzakereleri tamamlamalarını takiben 2007 yılında üye olabileceklerine yönelik hedef teyit edilmiştir. Zirve’de Türkiye’yle ilgili olarak AB, 2004 Aralık ayında, Komisyonun hazırlayacağı rapor ve önerileri doğrultusunda Türkiye’nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine kanaat getirdiği takdirde, gecikmesiz olarak üyelik müzakerelerini başlatmayı taahhüt etmiştir.

Tüm bu gelişmeler, siyasi nitelikleri kadar ekonomik, sosyal ve kurumsal yönden de çok yoğun bir uyum çalışması ve yasama faaliyetini gerektirmektedir.

Diğer üye ve aday ülkelere bakıldığında, bu ülke parlamentolarının Avrupa Birliği genişleme-katılım sürecine aktif ve etkin olarak katıldıkları görülmektedir.

Avrupa Birliği'ne üye ülke parlamentolarında Avrupa Birliği ile ilişkiler, ilgili daimi komisyonlarla işbirliği ve koordinasyon içinde Avrupa Birliği işlerinden sorumlu komisyonlar veya Avrupa İşlerinden Sorumlu Komisyon ile Dışişleri Komisyonu tarafından ortaklaşa yürütürken, her aday ülke parlamentosunda Avrupa Birliği işlerinden sorumlu ayrı bir komisyon bulunmaktadır. Aday ülkelerdeki bu komisyonlar, mevzuatın uyumlaştırılması, ekonomik ve sosyal boyutlar, dış politika, ulusal program ve müzakereler, üyelerin ve genel kamuoyunun bilgilendirilmesi, yürütme gücünün denetlenmesi, kamuoyunun bilgilendirilmesi, katılım görüşmeleri, eşdeğer parlamento komisyonlarıyla temas, Avrupa Birliği içindeki kurumsal değişikliklerin takibi konuları dahil olmak üzere bütünleşmenin bütün veçhelerini takip etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ise diğer Avrupa Birliğine üye ve aday ülke parlamentolarındakilere benzer şekilde Avrupa Birliği genişleme sürecini izleyen ayrı bir komisyon veya birim bulunmamaktadır. Dışişleri Komisyonuna da bu konuda ayrı bir görev yüklenilmemiştir. 15 üye ve 13 aday ülke içinde böyle bir komisyona sahip olmayan tek ülke Türkiye'dir.

Halen, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılımı konusundaki işler Hükümet tarafından yürütülmektedir. Avrupa Birliği ile ilişkilerde eşgüdümünden sorumlu Devlet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Devlet Planlama Teşkilatı, Dış Ticaret ve Hazine Müsteşarlıkları ve tüm kurum ve kuruluşların Avrupa Birliği ile ilgili birimleri, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımı konusundaki faaliyetleri yerine getirmektedir.

Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine Yönelik Türkiye Ulusal Programında da, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin genel gözetim ve denetim rolüne ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Ancak, 21 inci dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının 2 Mayıs 2001 tarihli ve 76 sayılı kararıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir Avrupa Birliği Komisyonunun kurulmasına yönelik çalışmanın başlatılmasına karar verilmiştir. Ulusal Program siyasi nitelikleri kadar ekonomik, sosyal ve kurumsal içeriği ile de çok yoğun bir uyum çalışması ve yasama faaliyeti öngördüğünden söz konusu Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun bir an önce hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde diğer aday ülkelerde olduğu gibi, münhasıran Avrupa Birliği'ne ilişkin bir komisyonun kurulması Türk Parlamentosunun Avrupa Birliği'ne katılım konusuna verdiği önemin de bir göstergesi olacaktır.

Bu çerçevede hazırladığımız Teklifimizle, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan, Ulusal Program kapsamındaki kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda görüş bildirmek üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun kurulması öngörülmekte ve bu komisyonun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esasları düzenlenmektedir.

Teklifin 2 nci maddesi Komisyonun kuruluşunu düzenlemiş ve siyasi parti gruplarının, Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyelikleri için adaylarını Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonu üyeleri arasından bildireceği hükme bağlanmıştır. Bu hüküm

ile Karma Parlamento Komisyonu üyelerine aynı zamanda Avrupa Birliği İle ilişkiler Komisyonu üyesi olma imkanı tanınmakta, böylece aynı alanda çalışan iki komisyon arasında daha etkin bir bilgi akışı ve koordinasyon ve Avrupa Birliği konusunda komisyon ve üyeler bazında daha çok uzmanlaşma sağlanması amaçlanmaktadır.

Teklifin 3 ve 4 üncü maddeleri Avrupa Birliği İle ilişkiler Komisyonunun görev ve yetkilerini düzenlemiştir. Komisyonun görevlerinden biri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça Ulusal Program kapsamında değerlendirilen Kanun tasarısı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda görüş bildirmektir. Başkanlıkça işler talı olarak Avrupa Birliği İle ilişkiler Komisyonuna havale edilecek ve Komisyon, kendisine havale edilen işler hakkında Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda İttüzük hükümleri çerçevesinde görüşünü bildirecektir. Komisyon ayrıca, Avrupa Birliği ile ilgili faaliyet gösteren tüm kurum ve kuruluşların, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımı sürecindeki faaliyetlerini izlemek; Katılım müzakereleri sürecinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına katılanları dinlemek ve bu konudaki raporlarını görüşmek; her yasama yılının sonunda Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecindeki gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ve hükümetin bilgisine sunmak; Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin Türk Hükümeti ve Avrupa Birliği kurumlarınca hazırlanan raporları görüşmek; Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek; Avrupa Birliği kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve Avrupa Birliği komisyonlarıyla ilişkileri yürütmek; Avrupa Birliği'ne katılım konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek ve Avrupa Birliği'ne katılım konusunda kamuoyu oluşturacak her türlü faaliyette bulunmak görevlerini de yerine getirecektir.

Teklifin 5 inci maddesi Komisyonun çalışma usul ve esasların ayrıntısıyla düzenlemiştir. 24 Mart 2001 tarihli ve 24352 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararının 8 inci maddesinde “ Kamu kurum ve kuruluşlarınca, mevcut yasalarda değişiklik yapılmasının veya yeni yasa çıkarılmasının öngörülmesi halinde, yasa tasarıları, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği koordinasyonunda AB müktesebatına uyum açısından da önceden incelenecektir.” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm çerçevesinde Hükümetçe hazırlanan tasarıların AB Mevzuatına uygunluğunun incelenmesinde koordinasyon görevi Avrupa Birliği Genel Sekreterliğine verilmiştir. Teklif ile, tasarılar ve kanun hükmünde kararnamelerin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulurken, Avrupa Birliği mevzuatına uygunluk incelemesini içeren görüşün de eklenme zorunluluğu getirilmiştir. Komisyon ayrıca, kendisine havale edilen tekliflerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinden görüş isteyebilecektir.

Avrupa Birliği İle ilişkiler Komisyonu, genel olarak Avrupa Birliğine katılım süreci veya müzakereler hakkında Bakanları ve diğer Hükümet temsilcilerini çağırıp bilgi almak ve görevleri ile ilgili olarak, Bakanlıklardan, Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkilerine sahiptir.

Teklifin 6 ncı maddesi Avrupa Birliği İle ilişkiler Komisyonu üyelerinin İngilizce veya Fransızca'yı anlama, konuşma ve yazma düzeylerinde iyi bilmeleri gerektiğini düzenlemiş, 7 nci maddesi ise Avrupa Birliği İle ilişkiler Komisyonunun çalışmalarında, bu

Kanunda açıklık olmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlamıştır.

Teklifin geçici 1 inci maddesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22 nci yasama döneminde Türkiye –Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyelikleri için seçilen ve halen bu komisyondaki görevlerine devam eden milletvekillerinin, kurulan Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun doğrudan üyeleri olacağı, Komisyonun diğer üyelikleri için ise; siyasi parti grupları ile bağımsızların Meclisteki sayılarının –boş üyelikler hariç- üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak seçimin yapılacağı belirtilmiş, ayrıca Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun 22 nci dönemde ikinci devre için yapılacak üye seçimlerinin diğer komisyonlarla birlikte yapılacağı düzenlenmiştir.

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER KOMİSYONU KANUNU TEKLİFİ

Amaç ve kapsam

Madde 1.- Bu Kanunun amacı; Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan, Ulusal Program kapsamındaki kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda görüş bildirmek üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Komisyonun kuruluşu

Madde 2.- Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının –boş üyelikler hariç- üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler. Siyasi parti grupları, Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyelikleri için adaylarını Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonu üyeleri arasından bildirir.

Bu Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılıdır.

Komisyon, bir başkan, bir başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun Görevleri

Madde 3.- Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun görevleri şunlardır:

- a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça Ulusal Program kapsamında değerlendirilerek Komisyona havale edilen Kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda görüş bildirmek,
- b) Avrupa Birliği ile ilgili faaliyet gösteren tüm kurum ve kuruluşların, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımı sürecindeki faaliyetlerini izlemek,
- c) Katılım müzakereleri sürecinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına katılanları dinlemek ve bu konudaki raporlarını görüşmek,
- d) Her yasama yılının sonunda Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecindeki gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ve hükümetin bilgisine sunmak,
- e) Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin Türk Hükümeti ve Avrupa Birliği kurumlarınca hazırlanan raporları görüşmek,

f) Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek,

g) Avrupa Birliği kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve Avrupa Birliği komisyonlarıyla ilişkileri yürütmek,

h) Avrupa Birliği'ne katılım konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek,

ı) Avrupa Birliği'ne katılım konusunda kamuoyu oluşturacak her türlü faaliyette bulunmak.

Komisyonun Yetkileri

Madde 4.- Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonu, genel olarak Avrupa Birliğine katılım süreci veya müzakereler hakkında Bakanları ve diğer Hükümet temsilcilerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon ayrıca, görevleri ile ilgili olarak, Bakanlıklardan, Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkilerine de sahiptir.

Komisyon gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir ve Ankara dışında ve yurtdışında da çalışabilir.

Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları

Madde 5 .- Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonu üye tam sayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça Ulusal Program kapsamında değerlendirilen Kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameler, Başkanlık tarafından tali olarak Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonuna havale edilir. Komisyon, kendisine havale edilen işler hakkında Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda görüşünü bildirir. Tasarılar ve kanun hükmünde kararnameler Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulurken, Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluk incelemesini içeren görüş de eklenmek zorundadır. Komisyon ayrıca, kendisine havale edilen tekliflerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğu konusunda Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinden görüş isteyebilir.

Komisyon, yıllık faaliyet ve değerlendirme raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu rapor, Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir.

Komisyon raporu, Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara da Başkanlıkça gönderilir.

Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurt içi ve yurt dışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyonun kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırh Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinden karşılanır.

Yabancı Dil Şartı

Madde 6 .- Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonu üyelerinin İngilizce veya Fransızca'yı anlama, konuşma ve yazma düzeylerinde iyi bilmeleri gereklidir. Bir milletvekilinin Komisyona aday olmadan önce, bu fıkra yazılı dillerden birini iyi bildiklerini kanıtlayıcı bilgi ve belgeleri mensubu oldukları siyasi parti grubu yönetimine vermeleri gerekmektedir. Siyasi parti grupları bu bilgi ve belgeleri inceleyip araştırdıktan sonra hasıl olacak kanaatlerini, belgeleri ile birlikte ve her aday için ayrı bir yazı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bildirirler. Ancak bu bilgi ve belgeler üzerinde Başkanlıkça inceleme yapılmadan ve aranan yabancı dil bilgisinin mevcudiyeti tespit edilmeden milletvekilleri Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonuna seçilemezler. Dil bilgisi yeterli görülmeyen adayların yerine yenilerinin gösterilmesi ilgili siyasi parti grubundan istenir.

Uygulanacak İçtüzük

Madde 7 .- Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonu çalışmalarında, bu Kanunda açıklık olmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

Geçici Madde 1.- Türkiye Büyük Millet Meclisi 22 nci yasama döneminde Türkiye – Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyelikleri için seçilen ve halen bu komisyondaki görevlerine devam eden milletvekilleri, kurulan Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun doğrudan üyeleridir. Komisyonun diğer üyelikleri için ise; siyasi parti grupları ile bağımsızların Meclisteki sayılarının –boş üyelikler hariç- üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak seçim yapılır.

Avrupa Birliği İle İlişkiler Komisyonunun 22 nci dönemde ikinci devre için yapılacak üye seçimleri diğer komisyonlarla birlikte yapılır.

Madde 8 .- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 9.- Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

Aşlı gibidir

İbrahim ARAC
Kanunlar ve Kararlar Müdürü

EK 2: TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu

8375

AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU KANUNU

Kanun Numarası : 4847

Kabul Tarihi : 15/4/2003

Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 19/4/2002 Sayı : 25084

Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 42

Amaç ve kapsam

Madde 1- Bu Kanunun amacı; Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek ve istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Komisyonun kuruluşu

Madde 2- Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek Avrupa Birliği Uyum Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının- boş üyelikler hariç- üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler. Siyasi parti grupları, Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyelikleri için adaylarını Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeleri arasından bildirir.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeleri belirlenirken İngilizce veya Fransızcaı anlama, konuşma ve yazma düzeylerinde iyi bilen, Avrupa Birliği hukuku alanında uzman milletvekillerine öncelik tanınır.

Bu Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. **(Değişik ikinci cümle: 1/12/2011-6253/41 md.)** İlk seçilenlerin görev süresi iki yıldır, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi ise o yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

Komisyon, siyasi parti gruplarının yüzde oranlarına göre bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun görevleri

Madde 3- Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun görevleri şunlardır:

- a) Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak,
- b) Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek,
- c) Her yasama yılının sonunda Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecindeki gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Hükümetin bilgisine sunmak,
- d) Avrupa Birliğindeki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek,

- e) Avrupa Birliği kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve Avrupa Birliği komisyonlarıyla ilişkileri yürütmek,
- f) Avrupa Birliğine katılım konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek,
- g) Avrupa Birliğine katılım konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.

Komisyonun yetkileri

Madde 4- Komisyon, görevleri ile ilgili olarak, bakanlıklardan, genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkilerine sahiptir.

Komisyon gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir. Ankara dışında ve yurt dışında da çalışabilir.

Komisyonun çalışma usul ve esasları

Madde 5- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Komisyon, Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluk yönünde Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinden görüş isteyebilir.

Komisyon yıllık faaliyet ve değerlendirme raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu rapor, Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir.

Komisyon raporu, Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara Başkanlıkça gönderilir.

Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurt içi ve yurt dışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyonun kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinden karşılanır.

Uygulanacak İttüzük

Madde 6.- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu çalışmalarında, bu Kanunda açıklık olmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğü hükümleri uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

Geçici Madde 1– Siyasi parti grupları; Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyeliklerine yapılacak ilk seçimler için adaylarını, Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu üyeleri de dahil olacak şekilde bildirirler.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun 22 nci dönemde ikinci devre için yapılacak üye seçimleri diğer komisyonlarla birlikte yapılır.

Yürürlük

Madde 7- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 8- Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

4847 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE

Değiştiren Yürürlüğe

Kanun 4847 Sayılı Kanunun değişen maddeleri giriş tarihi

6253 2 18/12/2011